

22–27 april

Debatter m. m.

Fredagen den 22 april

Sid.

Svar på fråga av herr Aastrup ang. förhållandena vid sjukkassan i Stockholm	3
Svar på interpellation av herr Lundström ang. postutbärningen i Stockholm	7
Svar på fråga av herr Karlsson, Fritiof, ang. statsbidragsgivningen till enskilda vägar	12
Anslag till statens priskontrollnämnd	14
Försäljning av fastigheten Isätra 4 ² i Västmanlands län	18
Fortsatt stöd åt den svenska filmproduktionen	19
Kvinnas behörighet att inneha prästämbete	25
Anslag till jordbrukets rationalisering m. m.	27

Onsdagen den 27 april

Nordiska rådets redogörelser	37
Anslag under sjätte huvudtiteln:	
Beräkningen av väganlagen	39
Byggande av vägar och broar	53
Statliga farledsarbeten	54
Byggande av fiskehamnar	63
Anläggningar för vattenförsörjning och avlopp	64
Anslag under åttonde huvudtiteln:	
Karolinska institutet	66
Inrättande av två professurer i barntandvård	69
Naturastipendier åt universitetsstuderande m. fl.	71
Allmänna läroverken	75
Utbildning av lärarinnor i barnavård	80
Inrättande av skolhem	84
Anslag till fonden för idrottens främjande	86
Om pension åt förra städerskan T. I. A. Sallberg	90
Om pension åt f. d. biskopen D. Helander	90
Ändringar beträffande fastighetsbeskattningen	94
Interpellation om utredning ang. den skogliga utbildningen	100

Samtliga avgjorda ärenden

Fredagen den 22 april		Sid.
Statsutskottets utlåtande nr 73, ang. anslag till statens priskontrollnämnd		14
— nr 74, ang. statsbidrag till avlöningar inom landsantikvarieorganisationen m. m.		17
— nr 75, ang. anslag till poliskåren i Boden m. m.		17
— nr 76, ang. anslag å kapitalbudgeten: inrikesdepartementet		18
— nr 77, ang. försäljning av vissa allmänna arvsfonden tillfallna fastigheter		18
— nr 78, ang. bemyndigande för Kungl. Maj:t att avstå allmänna arvsfondens rätt till arv		19
— nr 79, ang. fortsatt stöd åt den svenska filmproduktionen		19
— nr 80, ang. förhöjd pension åt vissa förtidspensionerade befattningshavare		25
Första lagutskottets utlåtande nr 26, ang. behörighet för kvinna att inneha prästerlig och annan kyrklig tjänst		25
Tredje lagutskottets utlåtande nr 17, ang. åtgärder för begränsning av älgstammen m. m.		26
Jordbruksutskottets utlåtande nr 18, ang. anslag till lantmäteristaten		26
— nr 19, ang. anslag till jordbrukets rationalisering m. m.		27
Onsdagen den 27 april		
Utrikesutskottets utlåtande nr 1, ang. redogörelser från Nordiska rådets svenska delegation		37
Statsutskottets utlåtande nr 6, ang. utgifterna under sjätte huvudtiteln (kommunikationsdepartementet)		38
— nr 8, ang. utgifterna under åttonde huvudtiteln (ecklesiastikdepartementet)		66
— nr 81, ang. anslag till fonden för idrottens främjande		86
— nr 82, ang. anslag till bidrag till vissa privatläroverk		90
— nr 83, ang. anslag till statens rättsläkarstationer m. m.		90
— nr 84, ang. vissa anslag till epileptikervården		90
— nr 85, ang. överlåtelse av vissa kronan tillhöriga fastigheter m. m.		90
— nr 86, ang. ändrad lönegradsplacering av vissa tjänster m. m.		90
— nr 87, ang. pension eller understöd åt vissa personer		90
— memorial nr 88, ang. gemensam votering i fråga om ersättning till vissa beställningshavare i reserven m. fl.		94
Bevillningsutskottets betänkande nr 35, ang. skatteinbetalning hos postverket medelst check		94
— nr 36, ang. beräkandet av värdeminskningsskatt på byggnader i förvärvskällan jordbruksfastighet m. m.		94
— nr 37, ang. ändring av bestämmelserna om skyldigheten att erlägga fastighetsskatt		94
— nr 38, ang. vissa ändringar beträffande fastighetsbeskattningen m. m.		94
Jordbruksutskottets utlåtande nr 20, ang. reglering av priserna på fisk m. m.		100
Allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 17, om utredning ang. åldringarnas anpassning i produktionslivet		100

Fredagen den 22 april

Kammaren sammanträdde kl. 13.00.

Justerades protokollet för den 15 in-
nevarande månad.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1955/56 under elfte huvudtiteln, avseende anslagen inom inrikesdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner m. m.;

nr 206, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nedläggande av garnisonssjukhuset i Skövde m. m.; och

nr 207, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1955/56 till yrkesundervisningen samt till folkbildningsåtgärder i övrigt m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 203, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 4 § 10 mom. förordningen den 23 oktober 1908 (nr 128) angående bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter;

nr 204, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 12 maj 1950 (nr 164) angående rätt för Konungen att förordna om uttagande av antidumping- och utjämningsstullar; samt

nr 205, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 19 februari 1954 (nr 71)

om rätt att vid taxering för inkomst nju-
ta avdrag för belopp, som tillförts vissa
för prisreglering bildade stiftelser, m. m.

Anmälades och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 208, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 5 § lagen den 5 april 1949 (nr 114) om val av borgmästare och rådman.

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 212, i anledning av väckta motioner om viss komplettering av lagen om förskottering av underhållsbidrag; och

nr 213, i anledning av väckta motioner om viss ändring i lagen om förlängd semester för vissa arbetstagare med hälsovådligt arbete.

Ang. förhållandena vid sjukkassan i Stockholm

Jämlikt § 20 av kammarens ordningsstadga hade herr *Aastrup* till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet framställt följande fråga: »Vill herr statsrådet ta initiativ till omedelbara åtgärder i syfte att övervinna de svårigheter, som uppkommit vid sjukkassan i Stockholm i fråga om allmänhetens betjäna-
nde och personalens arbetsförhållanden?»

Herr statsrådet och chefen för socialdepartementet STRÅNG, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara nämnda fråga, erhöll ordet och anförde:

Herr talman! Herr *Aastrup* har frågat om jag vill ta initiativ till omedelbara åtgärder i syfte att övervinna de svårigheter, som uppkommit vid sjukkassan i

Ang. förhållandena vid sjukkassan i Stockholm

Stockholm i fråga om allmänhetens betjäande och personalens arbetsförhållanden.

Först får jag påpeka, att de allmänna sjukkassorna är självständiga rättssubjekt med egna styrelser och ombudsför-samlingar. De har sålunda i betydande omfattning rätt och skyldighet att på egen hand ordna sin administration. De är emellertid ställda under statlig tillsyn genom en tillsynsmyndighet, f. n. riks-försäkringsanstalten. Denna myndighet skall tillse, att sjukkassornas verksamhet står i överensstämmelse med gällande författningar och föreskrifter, övervaka verksamhetens ekonomiska utveckling, även i övrigt övervaka verksamheten samt tillhandagå kassorna med råd och anvisningar. Den äger också fastställa för verksamheten erforderliga formulär. Om myndigheten finner att anledning till anmärkning förekommer, kan den meddela kassan anvisning att vidtaga den åtgärd eller förändring som är på-kallad.

Riksförsäkringsanstalten har genom två tjänstemän under tiden 10—23 mars tagit del av förhållandena vid stock-holmskassan. De har därvid funnit, att en betydande eftersläpning föreligger i fråga om arbetet, särskilt sjukpenning-utbetalningarna, trots att personalen an-strängt hårt och haft att i stor utsträck-ning arbeta på övertid. De båda tjänste-männen påyrkade en väsentlig och ome-delbar utökning av den personal, som prövar utbetalningsfrågorna, och att en plan upprättas för balansernas snara avarbetning.

Rörande anledningen till de speciella svårigheter som stockholmskassan har att kämpa med kan nämnas stadens storlek, svåra lokalförhållanden, bety-dande omläggningar ur kontorsteknisk synpunkt och den omständigheten att det inte varit möjligt att med Stock-holms stad träffa överenskommelse om ett förenklat utbetalningssystem för po-liklinikkvården i likhet med vad som gäl-ler för den av staten drivna polikliniken vid karolinska sjukhuset. Sistnämnda förhållande kan antagas ha ökat kassans arbetsbelastning med omkring 1 000 be-

sök om dagen, vilket givetvis i betydlig mån tagit tillgänglig personal i anspråk.

I anledning av de iakttagelser som gjorts från riksförsäkringsanstaltens sida har överläggningar mellan anstalten och kassan ägt rum. Därvid har kassan för-klarat sig i stånd att enligt en uppgjord plan avarbeta den föreliggande balan-sen i fråga om sjukpenningutbetalning-arna till senast den 15 maj om något oförutsett inte inträffar. Balansen i fråga om utbetalning av sjukvårdsersättning beräknas vara undanröjd vid slutet av innevarande månad.

Den för beslut i utbetalningsärenden erforderliga personalen har sedan slutet av mars ökats med 16 personer och ut-gör nu 59 personer, vilket ungefär mot-svarar det av riksförsäkringsanstalten krävda antalet.

Vid överläggning med stockholms-kassans ledning, som jag haft i början av denna vecka, har bestyrkts att kassan anser sig kunna genomföra balansernas avarbetning på nyss angivet sätt.

Med hänsyn till vad nu anförts över-väger jag för närvarande inte att vidta-ga ytterligare åtgärder i fråga om stock-holmskassan. Förhållandena därstädes har emellertid sedan ett par månader varit föremål för min uppmärksamhet, och jag har för avsikt att även fortsätt-ningsvis taga del av utvecklingen av kas-sans verksamhet.

Herr AASTRUP (fp):

Herr talman! Jag skall be att till stats-rådet och chefen för socialdepartemen-tet få framföra mitt tack för det lämnade svaret på de av mig ställda frågorna. Jag skall be att få göra den allmänna reflexionen, att det i och för sig inte är någonting att förvåna sig över att den allmänna sjukförsäkringen haft vissa svårigheter under den första tiden. Om jag inte har läst propositionen från för-ra året fel skulle försäkringen komma att omfatta 5,3 miljoner personer i riket medan det i de erkända kassorna fanns omkring 3,5 miljoner medlemmar. Det föreligger alltså här en väsentlig kvan-titativ ökning.

I stort sett har väl övergången till den

Ang. förhållandena vid sjukkassan i Stockholm

nya ordningen gått förhållandevis smärtfritt. Jag tror att det därvid har varit av mycket stor betydelse att de allmänna kassorna har kunnat dra nytta av den stora erfarenhet som funnits samlad hos de personer, som under många år byggt upp och lett de erkända kassorna.

Reformen kom ju inte överraskande. Lagen antogs av riksdagen 1946, och beslutet om att den skulle träda i kraft fattades vid 1953 års riksdag. Å andra sidan komplicerades väl förhållandena något av att riksdagen så sent som förra hösten fattade beslut om den frivilliga försäkringen av folkpensionärer, medicinrabatten och de fria läkemedlen.

Det gnissel i maskineriet, som gjort sig hörbart, tycks i huvudsak vara lokaliserat till de större städerna, framför allt Stockholm. Det är inte heller — såsom också statsrådet nyss påpekade — kanske så förvånansvärt. Om jag inte är fel underbyggd hade de enskilda kassorna i Stockholm 350 000 medlemmar, medan antalet stockholmare som nu omfattas av försäkringen lär vara 630 000. Det kan därför inte anses annat än rimligt att Stockholms allmänna centralsjuk-kassa borde få någorlunda god tid på sig för att trimma in maskineriet, även om den av de skäl jag nyss antydde haft rätt lång förberedelsestid på sig.

Emellertid meddelade sjukkassadirektören redan i februari att han hade läget helt i sin hand och att eftersläpningen arbetades in. Det är därför anmärkningsvärt att eftersläpningen fortsätter och att besvärigheterna för allmänheten kvarstår i så hög grad, trots att så många månader förflutit sedan den nya verksamheten startade. Det är svårt att frigöra sig från den känslan, att kassans ledning underskattat de organisatoriska svårigheterna före övergången och kanske alltför optimistiskt bedömt möjligheterna att klara av dem, när de börjat torna upp sig. På annat sätt kan man nämligen inte förklara, varför man inte redan tidigt förstärkte de s. k. beslutsgrupperna, där besluten om sjukpenningen träffas. I januari hade man 30 tjänstemän i dessa grupper, och först i

april skedde en avsevärd förstärkning, så att antalet tjänstemän nu uppgår till 59. Det hjälper inte stort om den tekniska apparaten med hålkortsmaskiner är förstklassig, om inte besluten rörande ersättningarna kan träffas utan orimliga dröjsmål. Att förstärkningen av beslutsgrupperna har en mycket stor betydelse för ärendenas snabba behandling framgår lätt av följande uppgifter, som lämnats av riks-försäkringsanstalten. Medelprestationen per tjänsteman i beslutsgrupperna skulle tidigare ha varit 40 ärenden per dag, men genom bättre intrimning av personalen tror man sig kunna öka prestationsförmågan till 50 ärenden per dag. De 30 tjänstemän man hade från början kunde alltså med den lägre prestationsförmågan behandla 1 200 ärenden per dag, medan man med ett 60-tal tjänstemän och en högre prestationsförmåga åstadkommer en ökning till 3 000 per dag.

Bristen på utbildad personal har förorsakat allmänheten stora olägenheter. Den måste dessutom ha pressat personalen i mycket hög grad. Vid temporära överbelastningar kan man naturligtvis slita på ett befintligt personalbestånd, men att låta folk månad efter månad arbeta på övertid vardagar och söndagar är enligt all erfarenhet mindre välbetänt.

Man frågar sig också varför kassan, då utbildning av nyrekryterad personal tar tid, inte begagnade sig av den möjligheten att tills vidare låna vant folk från annat håll.

Statsrådet nämnde några av de omständigheter som försvårade stockholm-kassans uppgift, men det finns också omständigheter som verkat i motsatt riktning. Det måste väl anses ha varit gynnsamt att sjuklighetsfrekvensen inte ökats, t. ex. genom en häftig influensaepidemi. Då hade påfrestningarna för sjukkassan i övergångsskedet kunnat bli mångdubbelt värre. Å andra sidan har de senkomna besluten om försäkring av folkpensionärer och om läkemedlen självfallet vållat åtskilligt opåräknat besvär. Man kan också, som statsrådet nyss gjort, peka på de administrativa olägenheter,

Ang. förhållandena vid sjukkassan i Stockholm

som varit förknippade med sättet att betala poliklinikavgifterna. Man skall visserligen inte överdriva detta, men det är tydligt att saken vållat kassan vissa besvärligheter. Jag vill dock i det sammanhanget framhålla att det här givetvis gäller ärenden av väsentligt enklare beskaffenhet än när det gäller att fatta beslut och utbetala sjukpenning.

De s. k. medlemsintygen har uppenbarligen ställt till mycket trassel. Allmänheten har ofta inte kunnat fylla i dessa intyg riktigt, och så har utsändningen av sjukpenningen försenats. Innan en sjukkassa fastställer sjukpenningen, måste den ju veta om den sjukanmälde varit sjuk tidigare i samma sjukdom. I många fall är de sjukförsäkrade redan utförsäkrade, d. v. s. de har varit sjuka i den sjukdom de begär sjukpenning för i mer än två år och skall alltså inte ha någon sjukpenning. I andra fall har de varit sjuka i samma sjukdom under tre månader eller längre tid förra året och skall då ha nedsatt sjukpenning. Sjukkassan måste känna till dessa förhållanden. Systemet med medlemsintyg måste vålla besvärligheter eftersom allmänheten har svårt att fylla i formulär.

Man frågar sig om inte sjukkassans ledning, och kanske även tillsynsmyndigheten, hade bort försöka lätta trycket genom vissa initiativ och åtgärder. Har sjukkassans ledning t. ex. inte varit väl sparsam när det gällt att genom annonser informera allmänheten om hur man skall fylla i blanketterna för medlemsintygen, om möjligheten att anlita posten o. s. v.?

Vidare kunde det kanske ha varit möjligt att under den första besvärliga tiden befria de sjukförsäkrade, som tidigare varit medlemmar av Stockholms erkända centralsjukkassa, från skyldigheten att lämna medlemsintyg. Sjukkassan har ju redan förut uppgift om deras tidigare sjukdomar och skulle väl kunna lämna dessa medlemmar den sjukpenning, som de skall ha, utan att behöva stödja sig på mer eller mindre fullständiga uppgifter i medlemsintygen.

En lättnad för sjukkassan och allmänheten uppkom när man i slutet av febru-

ari, då förhållandena blev högst besvärliga, träffade ett avtal mellan socialvården i Stockholm och sjukkassan om ett fullmaktssystem som möjliggör för socialvården att lämna hjälp åt den sjukanmälde, vilken i gengäld ger socialvårdsbyrån fullmakt att utkvittera sjukpenning intill socialvårdsbeloppet.

Man ställer sig också den frågan, om det inte vore möjligt att något decentralisera verksamheten. Den är ju nu koncentrerad vid Kornhamnstorg. Skulle sjukkassan åtminstone inte kunna uppmana allmänheten att i ärenden om läkarvårdsersättning och fri medicin vända sig till det totala servicekontor som finns kvar? Man kunde tänka sig att läkarvårdsersättningar tills vidare utbetalas i huvudsak vid filialkontoren för att därigenom lätta på kön vid Kornhamnstorg. Det hade nog för övrigt varit klokt att till en början ha behållit en del av de indragna filialkontoren.

Statsrådet erinrade i början av sitt svar om att propositionen förutsatte, att tillsynen över de allmänna sjukkassorna skulle bli mer ingående än den som förekom när det gällde de erkända kassornas verksamhet. Riksdagen beslöt också att sista besvärsinstans tills vidare skall vara Kungl. Maj:t i statsrådet. Detta visar att statsmakterna var, vilket i och för sig är självklart, starkt intresserade av att sjukförsäkringsreformen skulle genomföras på ett för allmänheten tillfredsställande sätt. Det vore därför säckerligen tacknämligt, om herr statsrådet och tillsynsmyndigheten på grund av de särskilda förhållanden, som karakteriserat läget i Stockholm, ville följa utvecklingen här med speciell uppmärksamhet. Jag noterar med glädje det uttalande, som statsrådet gjorde i slutet av svaret, att herr statsrådet har för avsikt att även fortsättningsvis följa kassans verksamhet.

Med dessa ord ber jag, herr talman, ännu en gång att få tacka statsrådet för det lämnade svaret.

Herr statsrådet **STRÅNG:**

Herr talman! Jag tillåter mig att bara på en enda punkt kanske i någon mån korrigera interpellanten.

Ang. postutbärningen i Stockholm

Det är faktiskt för närvarande så att läkarvårdersättning utbetalas vid filialkontoren, om vederbörande vänder sig dit. Utbetalandet av sjukpenningen är däremot hårt centraliserad till kontoret vid Kornhamnstorg. Jag sticker inte under stol med att jag personligen har ifrågasatt, om denna hårda centralisering är lämplig. Jag har också diskuterat saken med stockholmskassans ledning. Jag kan försäkra kammaren att man från dess sida är beredd att fördomsfritt pröva detta problem när man får litet mer tidsutrymme för att angripa hela frågan med utgångspunkt från de erfarenheter som man nu har vunnit.

De synpunkter, som interpellanten här anfört, är icke främmande för kassans ledning. Det finns ytterligare uppslag i rationaliseringsväg, men kassan har faktiskt stått i ett sådant läge, att man inte vågat ge sig in på några tekniska omläggningar, samtidigt som alla resurser har fått sättas in för att avarbeta den mycket irriterande balans, som föreligger. Nu har kassan den bestämda uppfattningen, att det skall vara en relativt snart övergående fråga att avarbeta den föreliggande balansen och att det bör finnas utrymme under den sommar, som man nu har framför sig, att med erfarenheterna från de senaste månaderna såsom bakgrund genomföra de rationaliseringsåtgärder, som kan bli erforderliga och som är möjliga att genomföra. Så långt tror jag att jag kan gå, att jag kan försäkra interpellanten, att kassans styrelse är beredd att angripa problemet och fördomsfritt se på utvecklingen. Jag har inte den uppfattningen, att den teknik, som tillämpas i dag, är den allena saliggörande.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Ang. postutbärningen i Stockholm

Ordet lämnades härefter till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet ANDERSSON, som meddelat, att han ämnade vid detta sammanträde besvara herr Lundströms in-

terpellation angående postutbärningen i Stockholm, och nu yttrade:

Herr talman! I en interpellation har herr Lundström frågat mig, om jag är villig att lämna en redogörelse för de åtgärder, som planeras för att råda bot för svårigheterna i fråga om postutbärningen i Stockholm och för att säkerställa en fullgod service.

Med anledning härav vill jag lämna följande uppgifter, som jag inhämtat från generalpoststyrelsen.

Postverkets rekrytering av brevbärapersonal är i första hand inriktad på ynglingar, som gått igenom folkskola eller enhetsskolans nionde klass. Efter prov antas de lämpligaste av de arbetsökande till brevbärarelever, vilka under cirka ett år erhåller utbildning samtidigt som de användes för vikariats-tjänstgöring. Om de har fyllt sjutton år antas de normalt till brevbärapiranter fyra till sex månader efter anställningens början, i annat fall när de uppnår denna ålder. Godkännes de i den återstående utbildningen går de efter ett år vidare till nionde lönegraden beroende på levnadsålder.

Tendensen i Stockholm fram till år 1954 har varit, att tillströmningen av sökande varit avsevärt större under månaderna juni—november än under årets övriga månader. En ganska stor avgång av sådana, som sökt sig till andra yrken eller tröttnat på utbildningen, har alltid förekommit. Vid årets slut har dock kvarstått ett för rekryteringen i stort sett tillfredsställande antal aspiranter och elever. År 1954 företedde emellertid en annan bild för Stockholms vidkommande. Dels anmälde sig ett mindre antal sökande än vanligt, dels var avgången bland de nyanställda större. Med anledning härav hemställde postdirektören i Stockholms distrikt om att temporärt få dispensera från vissa utbildningskrav, som icke har direkt betydelse för själva brevbäringen. Det kunde nämligen antas, att det var oförmågan eller oviljan att fullfölja utbildningen i denna del, som föranledde de flesta framställningarna om entledigande. Styrelsen biföll framställningen. Styrelsen har vidare för

Ang. postutbärningen i Stockholm

att öka rekryteringen upptagit samarbete med yrkesskoleinspektören i Stockholm för intensifierad propaganda bland de elever, som i vår lämnar enhetsskolan.

För att bemästra den aktuella situationen har kvinnlig personal i viss utsträckning anställts. Därjämte har äldre manlig arbetskraft intagits. En ytterligare lättnad har numera inträtt genom att ett antal anställda återinträtt i tjänst efter fullgjord värnplikt.

Postverket har sedan länge anlitat skolorngdom, särskilt gymnasister, för vikariats- och förstärkningstjänstgöring under skolloven. I de flesta fall rör det sig om ynglingar, som år efter år återkommer för tjänstgöring. Man kan här icke som interpellanten gör gällande tala om någon improvisation. Det är fastmera fråga om en institution, som tjänar det dubbla syftet att tillgodose ett personalbehov inom verket och bereda ynglingarna en inkomstmöjlighet.

Interpellanten nämner, att förslag lagts fram om att förenkla brevbärningen genom uppsättande av postboxar i hyreshusens bottenvåningar. Generalpoststyrelsen har meddelat, att den ej har några sådana planer. Ej heller avser styrelsen att minska turantalet inom Stockholm eller vidtaga andra omläggningar av brevbärningen än sådana, som är betingade av ändringar i bebyggelsen o. d. Det är givetvis tänkbart, att i ett mycket ansträngt arbetsmarknadsläge en sådan brist på personal kan uppkomma, att särskilda åtgärder tillfälligt måste vidtas. För dagen är emellertid några sådana icke aktuella.

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Till kommunikationsministern ber jag att få framföra ett tack för hans svar på min fråga. Jag vill dock skynda mig att tillägga, att jag inte är så belåten med svaret som jag skulle ha önskat.

I interpellationen begärdes en redogörelse för åtgärder, som planerats för att råda bot på svårigheterna med postutbärningen i Stockholm. Jag framställde den frågan den 8 mars. Sedan dess har

det gått så lång tid, att statsrådet nu inte bara kan tala om vilka åtgärder som har planerats utan också vilka åtgärder som vidtagits. Det tycks framför allt vara fem omständigheter som åberopas. För det första talas det om dispens från vissa utbildningskrav, för det andra om en intensifierad propaganda bland avgående elever vid enhetsskolan, för det tredje om anställande av kvinnlig arbetskraft, för det fjärde om anställande av äldre manlig arbetskraft och för det femte om att en del värnpliktiga ryckt ut från det militära och börjat tjänstgöra igen vid postverket. Det framgår av kommunikationsministerns redogörelse att en lättnad har inträtt genom dessa åtgärder. Jag skall dock vilja fråga: Har det hjälpt — har krisen övervunnits?

Man får intet besked om det i kommunikationsministerns svar. Att kvinnlig personal i större utsträckning börjat anställas, kan väl kanske betraktas som en åtgärd av mera permanent karaktär. Men i övrigt är det väl ändå fråga om mer eller mindre tillfälliga åtgärder? Propagandan bland avgående elever vid enhetsskolan här i Stockholm kommer kanske att fortgå. Jag vill i så fall uttala den förhoppningen, att denna propaganda icke inriktas på dem, som redan börjat annan yrkesutbildning. I den mån så sker, hoppas jag att en ändring kommer till stånd. Övriga åtgärder kan väl knappast bli bestående. Medgivande av dispens från vissa utbildningskrav får väl förutsättas komma att upphöra så småningom. Detsamma gäller anställande av äldre arbetskraft. Vad beträffar att värnpliktiga återinträder i tjänst, så är ju det i och för sig bra, men är det inte så att nya inkallelser kommer i stället? Ätminstone har jag sett ett tidningsuttalande med farhågor för hur det kommer att gå vid posten, när i vår alla inkallelser till rekryttjänst kommer att ske.

Inför dessa olika åtgärder, vilka för ögonblicket lättat situationen, men tydligen inte åstadkommit mera, frågar man sig oroligt hur det kommer att bli i framtiden. Jag hade hemställt om en redogörelse av statsrådet för vad som

planerats för att råda bot på svårigheterna i fråga om postutbärningen och »för att säkerställa en fullgod service». Givetvis var avsikten med den frågan att få veta vilka planer som föreligger för att hindra ett *framtida* upprepande av de besvärligheter, som nu varit aktuella.

På detta har statsrådet inte svarat alls. Jag undrar om man inte har några planer eller inte anser det nödvändigt att göra upp sådana för att säkerställa servicen i framtiden, eller om man inom generalpoststyrelsen tror att problemet efter någon tid löses av sig självt; skulle man göra det, vore det intressant att få veta vilka skäl som kan tala för ett sådant antagande.

När man bland allmänheten för ungefär en och en halv månad sedan började diskutera brevbärningskrisen, fälldes många bittra omdömen inför utsikterna till en försämrad service. I en kommentar i en stockholmstidning hette det på tal om planerna att dra in en brevbärningstur, att redan det faktum att frågan behövde diskuteras var komprometterande. Utan att fälla något värdeomdöme om det uttalandet skulle jag vilja säga, att det i varje fall vore komprometterande om man inte planmässigt sökte förebygga framtida upprepanden av sådana här svårigheter.

Jag kan inte tänka mig annat än att statsrådet är villig att även svara på den del av frågan, som jag har tillfogat i slutet av min interpellation. Vad planeras för att säkerställa en fullgod brevbärningsservice?

Herr statsrådet **ANDERSSON**:

Herr talman! Jag tror att herr Lundström kan ta det ganska lugnt — jag känner ingen annan än han som har råkat i panik i den här situationen. Brevutbärningen i Stockholm går normalt. Befolkningsökningen har gjort att antalet brevbärningsturer utökats, och bara under de två senaste åren har antalet tjänster ökats med ungefär 45. Under förra året märktes i Stockholm vissa svårigheter med rekryteringen, men dem har man klarat med åtgärder som kan

Ang. postutbärningen i Stockholm

vara tillfälliga, om den traditionella nyrekryteringen inte kan fortsätta, men som kan vara permanenta om det är nödvändigt. Situationen har ingalunda klarats med hjälp av det fåtal kvinnor, som har anställts, utan det är framför allt genom intagning av äldre manlig arbetskraft som situationen klarats.

Utöver vad jag nämnt i interpellationssvaret går generalpoststyrelsens planer ut på nyrekrytering av ungdomar, som man tillsammans med olika myndigheter förbereder i samband med skolavslutningen i år. Det är omöjligt att i dag säga, om man i fortsättningen skall kunna tillgodose behovet på den vägen. Skulle det inte vara möjligt, kommer brevbärningen i Stockholm att klaras med de medel som man nu använder. Generalpoststyrelsen har i alla händelser klart sagt till mig, att det inte behöver bli några som helst försämringar i servicen, något som det ju skrivits så mycket om i stockholmspressen. Man försäkrar att dessa nya metoder att rekrytera utbärningspersonal ger möjligheter att klara utbärningen utan försämring av servicen.

Detta är ett stockholmsproblem — vi har inga liknande problem ute i landet — och så långt jag kan se, har generalpoststyrelsen klarat denna situation till allmänhetens belåtenhet.

Herr **LUNDSTRÖM** (fp):

Herr talman! Jag tycker att det är någonting underligt med den här saken, herr statsråd. Generaldirektören Swartling har i ett uttalande förklarat, att problemet inte är nytt och att det är lokalt. Av statsrådets interpellationssvar framgår, att problemet tycks vara så pass nytt, att tendenserna började visa sig först under förra året och tog allvarlig form i början av detta år.

Postdirektör Linden har förklarat, att svårigheterna är av lokal art och att läget ute i landet är ett annat, och detsamma säger nu även statsrådet. Men jag vill då erinra om att för ett par månader sedan vissa missförhållanden när det gäller postutbärningen inträffade i Malmö.

Ang. postutbärningen i Stockholm

I ett interpellations svar om dessa missförhållanden förklarade kommunikationsministern i andra kammaren den 25 februari, att övervakningen av postutdelningen på senare tid måst skärpas beroende på att postverket på grund av rekryteringssvårigheter nödgats anlita tillfällig personal vid brevbärningen.

Det förefaller som om det inte bara var i Stockholm man hade rekryteringssvårigheter. Jag såg ett uttalande i Morgon-Tidningen av ledamoten i postmanaförbundets förbundsråd Oskar Niklasson, som också tillhör 1953 års brevbärningsutredning, att man i utredningen varit inne på liknande tankegångar som dem som framfördes av postdirektören i Stockholm, dock med den skillnaden att det gällde hela landet. Även av hans uttalande framgår, att det inte är ett rent stockholmsproblem som det här är fråga om. Jag måste medge, att jag blivit lätt förvirrad av dessa motsägande uppgifter. Är det bara en tillfällig ortsföreteelse eller är det en fråga om generella rekryteringssvårigheter inom brevbärfacket, alltså något som sträcker sig över hela landet? I så fall får ju spörsmålet en mycket stor betydelse.

Jag vill erinra om att postdirektören i Stockholm i sin skrivelse till generalpoststyrelsen — den skrivelse som gjorde att denna sak kom upp till debatt — uttalade, att orsaken till den dåliga rekryteringen delvis var att söka i lönekonkurrensen från den allmänna arbetsmarknaden i Stockholm, men att det här också var fråga om ett befordringsspörsmål. De unga pojkar slutar snart i posten, då de anser sig få alltför små löneökningar eller inte har några möjligheter att komma fram.

Om man närmare ser på detta problem förstår man också att det kan vara rekryteringssvårigheter, som ligger i boten. Startlönen är ju mycket bra, 595 kronor för den som fyllt 17 år, men sedan blir det inte så mycket mer. Brevbärarna har en ordinarie lön av 690 kronor. Nu har ju det senaste avtalet med en allmän löneökning för statsanställda kommit till, och jag förmodar att det medför någon förbättring. Vad denna lö-

nesättning i allmänhet innebär, utvecklades för en tid sedan av Afton-Tidningen, där man konstaterade att brevbärarna i Stockholm, om de har ett par barn och en lägenhet som kostar 175 kronor i månaden, enligt fattigvårdsstyrelsens normer måste ha socialunderstöd för att klara sig. Det har också sagts att detta är en bostadsfråga, och det är klart att folk, som lever i så små omständigheter, naturligtvis har svårighet att hyra bostäder. Jag förstår därför att posten försöker att klara bostäderna åt dem.

Min tro är alltså, att man i det långa loppet för att säkra inte bara postens service i Stockholm utan måhända även ute i landet måste planlägga på ett något annat sätt än genom att tillfälligt lösa svårigheter som uppstår. Jag tror att befordringsspörsmålet och den lönetrappa, som skall göra att man har någonting att sträva efter och vill stanna kvar, då också måste tagas in i bilden. Nu är ju detta avtalsfrågor, som inte ligger under kommunikationsministerns område, men han är otvivelaktigt i hög grad beroende av hur dessa spörsmål löses. Det är därför enligt min mening nödvändigt att man får till stånd en planläggning på längre sikt, annars är jag rädd för att detta problem snart nog kan uppstå på nytt, och inte bara i Stockholm.

Herr statsrådet ANDERSSON:

Herr talman! Jag vill konstatera att herr Lundström inte har kunnat anföra någon som helst kritik mot utbärningsförhållandena i Stockholm. De sker normalt, och på den punkten finns det alltså ingen anledning till kritik. Generalpoststyrelsen har, när man i konkurrensen om ungdomarna inte kunnat rekrytera därifrån, genom att anlita kvinnlig och äldre arbetskraft klarat problemet. Möjligheter finns också att göra det i fortsättningen, om det i konkurrensen om ung arbetskraft blir svårt att få tillräckligt med folk till posten. Självfallet planerar generalpoststyrelsen, såsom jag sagt, att i denna konkurrens om ungdomarna försöka bli konkurrenskraftigare.

Ang. postutbärningen i Stockholm

Herr Lundström känner mycket väl till att vi under de närmaste åren har att vänta väsentligt större ungdomskullar på arbetsmarknaden än vi har nu. Jag skulle kunna anföra siffror från Stockholm på hur under de närmaste åren antalet ungdomar i så att säga för generalpoststyrelsen lämpliga åldrar kommer ut på arbetsmarknaden. Jag tror därför inte man behöver hysa oro i det avseendet.

Om herr Lundström vill göra det hela till en lönefråga, bör nog problemet diskuteras i annat sammanhang. Det finns en av civilministern framlagd proposition, som redovisar en löneuppgörelse, som postmannaförbundet, alltså den ansvariga organisation där dessa ungdomar är medlemmar, har undertecknat. Är det så att herr Lundström menar att förbundet och statstjänarkartellen har undertecknat ett avtal, som inte är tillfredsställande ur rekryteringssynpunkt, har ju varje riksdagsman rätt att ta initiativ i frågor som dessa.

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! När jag har uppehållit mig något vid den långsiktiga planeringen, är det dels därför att statsrådet i sitt svar ansåg att jag mera hade berört tillfälliga problem och dels därför att han inte ville medge att någon improvisation förekommit. Anlitande av skolorngdom som extra brevbärare under skolloven, sade statsrådet, är numera en institution. Jag är väl medveten om detta. Min förundran gällde emellertid att man behövde anlita skolorngdom för att klara också den *normala* utbärningen. Under jullet behövs ju skolorngdomarna framför allt såsom en förstärkning på grund av den ökade arbetsbelastningen vid posten under denna tid, och under sommaren för att lätta svårigheterna under semesterperioden. Besvärigheterna i Stockholm hade lättat, har det sagts, genom att man hade kunnat ta in skolorngdomar under det lilla februariåret, och det måtte väl betyda, att man använt detta extra arbetstillskott för att hjälpa upp den rent ordinarie verksamheten.

Generalpoststyrelsen har, sade statsrå-

det, inte några planer på att dra in ordinarie brevbärningsturer och inte heller på att inrätta postboxar i bottenvåningen på varje fastighet. Detta uttalande är glädjande, men jag vill erinra om att en indragning av en brevbärningstur i postdirektionens skrivelse angavs som ett klart alternativ, och likaså antydde möjligheten att sätta upp postboxar som en väg att åstadkomma lättnader.

Vad sedan den kvinnliga arbetskraften beträffar, tycker jag att det var rätt märkligt, att det skulle behöva komma till en allvarlig akut kris för att man på det här området liksom på många andra skulle i någon större utsträckning använda kvinnlig arbetskraft.

När jag alltså summerar dessa saker — skolpojknarnas undsättning för att hjälpa den ordinarie brevbärningen, postdirektionens planer på att införa postboxar, generalpoststyrelsens avlysande av de tankarna och den hastiga anställningen av kvinnlig arbetskraft — måste jag nog, herr statsråd, uppriktigt säga, att *intrycket* av en improvisation knappast kan undgås. Det var en sådan improvisation för framtiden som jag hoppats att man skulle kunna undvika.

Slutligen vill jag säga en sak beträffande brevbärarlönerna. Jag hade inte alls tänkt ta upp dem, då jag inte ville göra detta till en lönefråga. Men jag tycker att så pass ansvarsfull och tung som den tjänsten är, måste det väl vara av en viss betydelse, att man planlägger anställningsförhållandena och befodringsmöjligheterna och skapar lockelser för ungdomarna att stanna kvar och arbeta vidare, och det på ett sådant sätt att det inte blir en sänkning av kvaliteten inom denna stora personalkår. Brevbärningen är en tjänst med gammal fin hävd, och jag tycker att den är för ansvarsfull för att man skulle tillåta en sådan utveckling.

Herr statsrådet ANDERSSON:

Herr talman! Jag vill bara konstatera, att herr Lundström här tyvärr tillvitar generalpoststyrelsen planer, som den aldrig har haft. Den har aldrig haft några planer på att inrätta postboxar i

Ang. statsbidragsgivningen till enskilda vägar

Stockholm. Det är tidningar i Stockholm, som skrivit om det, och herr Lundström borde väl ändå ha tagit bättre reda på sakerna och inte bara ställt sig upp här och förklarat, att de planer, som generalpoststyrelsen haft, är en improvisation, som man fått släppa. Generalpoststyrelsen har aldrig haft sådana planer.

Vidare vill jag säga, att generalpoststyrelsen i stället för att dra in turer under de två sista åren har utvidgat dem med 45 stycken. Det är alltså inte en improvisation, utan en sak som sammanhänger med befolkningsutvecklingen och stadens tillväxt. Herr Lundström har alljämt inte kunnat i sin kritik påvisa, att allmänheten i Stockholm är sämre lottad med brevbärningen nu än tidigare.

Herr **LUNDSTRÖM** (fp):

Det måste vara något missförstånd, om statsrådet tror, att jag sagt, att generalpoststyrelsen föreslagit dessa saker. Jag sade att postdirektionen framfört dessa tankar i sin skrivelse. Jag har inte sett postdirektörens brev, men jag har sett ett flertal referat av skrivelsen i tidningspressen. Av dem framgick, att indragningen framhölls som ett alternativ, medan postboxarna angavs som en möjlighet. Skulle det vara så att postboxarna inte omnämndes i skrivelsen utan varit föremål för tidningsuttalanden av postdirektören, tycker jag att skillnaden är ganska formell och reellt sett inte särskilt stor.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Ang. statsbidragsgivningen till enskilda vägar

Med stöd av § 20 av kammarens ordningsstadga hade herr *Karlsson, Fritiof*, till herr statsrådet Hjalmar Nilson framställt en så lydande fråga: »Har — såsom av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen gjorts gällande i ett cirkulär till länens vägförvaltningar — praxis i fråga om statsbidragsgivningen till enskilda vägar under senare tid ändrats i restriktiv riktning?»

Herr statsrådet **HJALMAR NILSON**, som förklarat sig ämna vid detta sammanträde besvara herr Fritiof Karlssons berörda fråga, fick nu ordet och anförde:

Herr talman! Herr Fritiof Karlsson har till mig riktat följande fråga: Har — såsom av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen gjorts gällande i ett cirkulär till länets vägförvaltningar — praxis i fråga om statsbidragsgivningen till enskilda vägar under senare tid ändrats i restriktiv riktning?

Med anledning av denna fråga vill jag först framhålla, att under de senaste åren en fortgående utveckling mot förmånligare statsbidrag till den enskilda väghållningen skett. De nu gällande statsbidragsbestämmelserna, som underställdes 1952 års riksdag och trädde i kraft den 1 januari 1953, innebar sålunda en uppmjukning av de tidigare bestämmelserna i ämnet och en utvidgning av bidragsverksamheten. Bestämmelserna har av Kungl. Maj:t och i de allra flesta fall även av vederbörande vägmyndigheter tillämpats på ett frikostigt sätt. Bidragsanslagen till den enskilda väghållningen har därjämte undan för undan ökats och kommer vid bifall till förslagen i statsverkspropositionen att nästa år uppgå till 25,5 miljoner kronor mot 10,8 miljoner under budgetåret 1951/52.

Det förefaller mig troligt, att herr Karlssons fråga närmast föranletts av ett par skrivelser, som väg- och vattenbyggnadsstyrelsen under februari och april i år sänt ut till vägförvaltningarna och som rör tolkningen av uttrycket »betydande väglängd» i statsbidragskungörelsen. Cirkulärskrivelserna har angetts vara ett led i strävandena att uppnå en likartad tillämpning av bidragsförfattningen länen emellan. Styrelsen har anhängit om vägförvaltningarnas yttranden rörande de uppdragna riktlinjerna, varefter styrelsen avser att, om så befinnes erforderligt, utfärda anvisningar på området. Med anledning av herr Karlssons fråga har styrelsen försäkrat, att någon ändring i restriktiv riktning icke åsyftats.

Ang. statsbidragsgivningen till enskilda vägar

För min del vill jag besvara herr Karlssons fråga om statsbidragsgivningen ändrats i restriktiv riktning med ett bestämt nej.

Jag vill till sist framhålla, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i sin senare cirkulärskrivelse sökt ange den erforderliga väglängden i bestämt antal meter för olika typfall. För egen del ifrågasätter jag lämpligheten av denna metod. Såsom framgår av förarbetena till statsbidragskungörelsen måste ett visst utrymme finnas för en anpassning efter förhållandena i varje särskilt fall. För övrigt inverkar även andra faktorer än väglängden vid prövningen, och alla dessa faktorer måste beaktas i ett sammanhang.

Herr **KARLSSON, FRITIOF**, (bf):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Nilsson för svaret, samtidigt som jag uttalar min tillfredsställelse med att i svaret anges att statsbidragsgivningen icke ändrats i restriktiv riktning och att således de cirkulär, som väg- och vattenbyggnadsstyrelsen nyligen utsänt till länens vägförvaltningar, inte är prejudicerande för statsbidragsgivningen till de enskilda väghållarna.

Under senare år har anslagen till byggande och underhåll av enskilda vägar avsevärt höjts och bidragsbestämmelserna i vissa avseenden förbättrats. Mot bakgrunden härav har det väckt uppmärksamhet, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i sina cirkulär givit en tolkning, som har uppfattats på det sättet att praxis ändrats i restriktiv riktning beträffande denna statsbidragsgivning. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen lär härvid åberopa ett av Kungl. Maj:t fattat beslut rörande dylik bidragsgivning och har tolkat detta på så sätt, att bidrag ej skulle utgå bl. a. till vägar, som ej hade en längd överstigande 1 km, i vissa fall 2 km.

Enligt uppgifter, som kommit mig till del, har från en tjänsteman i vägförvaltningen i mitt hemlän gjorts gällande, att dessa cirkulär skulle innebära en väsentlig försämring i statsbidragsgivningen, och enbart i detta län skulle omkring

200 enskilda vägar bli uteslutna, om föreskrifterna i cirkuläret skulle tillämpas. Det är lätt att förstå, att en sådan tolkning har skapat oro bland väghållarna, som på grund av den alltmer ökade trafiken redan är alltför hårt betungade.

Jag är emellertid glad över att ur statsrådets svar tro mig kunna utläsa, att en sådan tolkning inte är riktig, och jag förutsätter att klarläggande bestämmelser kommer att utfärdas. Med det svar, som har lämnats, synes något missförstånd inte vidare behöva förekomma, och jag ber att ännu en gång få tacka herr statsrådet för det erhållna svaret.

Herr statsrådet **HJALMAR NILSON**:

Herr talman! Om den av herr Karlsson lämnade uppgiften om vad som sagts av en tjänsteman i väg- och vattenbyggnadsverkets lokala organisation är riktig — något som jag givetvis inte kan bedöma — tror jag att väg- och vattenbyggnadsverkets ledning själv kommer att finna det angeläget att informera sitt folk, så att sådana missuppfattningar inte blir spridda.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Anmäldes och godkändes tredje lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 209, i anledning av väckt motion angående förflyttning av Söderbygdens vattendomstol; samt

nr 210, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i 11 kap. vattenlagen, dels ock en i anledning av propositionen väckt motion.

Anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 211, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition (nr 79) med förslag till förordning om fortsatt tillämpning av förordningen den 30 maj 1952 (nr 325) med särskilda bestämmelser om in- och upplåning vid central-kassa för jordbrukskredit.

Anslag till statens priskontrollnämnd

Föredrogs ånyo statsutskottets utlå-
tande nr 73, i anledning av Kungl.
Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda
framställningar om anslag för budget-
året 1955/56 till statens priskontroll-
nämnd jämte i ämnet väckta motioner.

Under punkterna 90 och 91 av tionde
huvudtiteln i innevarande års stats-
verksproposition hade Kungl. Maj:t fö-
reslagit riksdagen att för budgetåret
1955/56 anvisa dels till Statens priskon-
trollnämnd: Avlöningar ett förslagsans-
slag av 1 372 400 kronor, dels ock till
Statens priskontrollnämnd: Omkostna-
der ett förslagsanslag av 369 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet
till behandling förehåft

dels två likalydande motioner, väckta
den ena inom första kammaren av fru
Gärde Widemar m. fl. (I: 269) och den
andra inom andra kammaren av herr
Kollberg m. fl. (II: 266), i vilka hem-
ställts,

1) att riksdagen måtte avslå det i
statsverkspropositionen gjorda yrkandet
om anslag till priskontrollnämnden för
budgetåret 1955/56,

2) att riksdagen måtte besluta vid-
taga sådana ändringar i personalförteck-
ningen för kommerskollegium, att mo-
nopolutredningsbyrån från och med den
1 juli 1955 försåges med den ytterligare
personal som i motionerna angivits,

3) att riksdagen vid godkännande av
avlöningsstat och omkostnadsstat för
kommerskollegium måtte företaga den
uppräknig av ifrågakommande anslags-
poster och slutsumma, som påkallades
av det under 2 gjorda yrkandet, samt

4) att riksdagen måtte uppräknig för-
slagsanslagen till Kommerskollegium:
Avlöningar och Omkostnader med be-
lopp som påkallades av yrkandena un-
der 2 och 3;

dels ock två likalydande motioner,
väckta den ena inom första kammaren
av herr *Magnusson* m. fl. (I: 270) och
den andra inom andra kammaren av
herr *Edström* m. fl. (II: 364), i vilka

hemställts, att riksdagen måtte besluta
att för budgetåret 1955/56 anvisa till
Statens priskontrollnämnd: Avlöningar
ett förslagsanslag av 1 140 000 kronor
och till Statens priskontrollnämnd: Om-
kostnader ett förslagsanslag av 300 000
kronor.

Utskottet hade i det nu föredragna ut-
låtandet på anförda skäl hemställt, att
riksdagen måtte

I. avslå motionerna I: 269 och II: 266,
i vad de avsåge avveckling av statens
priskontrollnämnd och förstärkning av
kommerskollegii monopolutredningsby-
rås verksamhet;

II. med bifall till Kungl. Maj:ts för-
slag och med avslag å motionerna I: 269
och II: 266, i vad de avsåge anslagen till
statens priskontrollnämnd, samt motio-
nerna I: 270 och II: 364 för budgetåret
1955/56 under tionde huvudtiteln anvisa

a) till Statens priskontrollnämnd: Av-
löningar ett förslagsanslag av 1 372 400
kronor;

b) till Statens priskontrollnämnd:
Omkostnader ett förslagsanslag av
369 000 kronor.

Reservationer hade avgivits

1) av herrar *Svärd*, *Skoglund* i Do-
verstorp och *Onsjö*, vilka ansett, att ut-
skottets yttrande bort hava den ändrade
lydelse, reservationen visade, samt att
utskottet bort under II hemställa, att
riksdagen måtte i anledning av Kungl.
Maj:ts förslag och motionerna I: 269 och
II: 266, i vad de avsåge anslagen till
statens priskontrollnämnd, samt motio-
nerna I: 270 och II: 364 för budgetåret
1955/56 under tionde huvudtiteln anvisa

a) till Statens priskontrollnämnd: Av-
löningar ett förslagsanslag av 670 000
kronor;

b) till Statens priskontrollnämnd: Om-
kostnader ett förslagsanslag av 180 000
kronor;

2) av herrar *Alfred Nilsson*, *Aastrup*,
Jacobsson och *Malmborg* i Skövde, frö-
ken *Elmén*, herr *Widén* samt fröken
Ager, vilka ansett, att utskottets yttran-
de bort lyda så, som i denna reservation

angivits, och avslutas med en hemställan, att riksdagen måtte

I. bifalla motionerna I: 269 och II: 266, i vad de avsåge avveckling av statens priskontrollnämnd och förstärkning av kommerskollegii monopolutredningsbyrås verksamhet;

II. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 269 och II: 266, i vad de avsåge anslagen till statens priskontrollnämnd, samt motionerna I: 270 och II: 364 för budgetåret 1955/56 under tionde huvudtiteln anvisa

a) till Statens priskontrollnämnd: Avlöningar ett förslagsanslag av 670 000 kronor;

b) till Statens priskontrollnämnd: Omkostnader ett förslagsanslag av 180 000 kronor.

Herr AASTRUP (fp):

Herr talman! Jag skall be att få erinra om att vi för några veckor sedan i denna kammare diskuterade priskontrollen i samband med förlängningen av prisregleringslagens giltighet. Det finns därför knappast någon orsak att i dag då det gäller frågan om anslaget till priskontrollnämnden för nästa budgetår ta upp någon debatt i principfrågan: priskontroll eller inte priskontroll. Det har visserligen hänt en hel del på det yttersta av dessa dagar, som möjligen kan motivera att anhängarna till priskontrollen tänker om även på denna punkt, men därom är det väl för tidigt att nu göra några förutsägelser. Jag skall därför, herr talman, begränsa mig till att säga något om bakgrunden till den av folkpartiets ledamöter i statsutskottet avgivna, med 2) betecknade reservationen.

Från vårt håll har i principdebatten för några veckor sedan framhållits, att när det råder effektiv konkurrens är det inte behövt med någon priskontroll. Å andra sidan bör de monopolövervakande organen kunna ingripa, när det behövs. Redan 1944 uttalade sig Myrdalskommissionen mot priskontroll under normala förhållanden och för åtgärder för fri konkurrens. Kommissionens förslag resulterade till att börja med i att mono-

polutredningsbyrån såsom särskilt utredningsorgan skapades, och sedan har vi ju också fått näringsfrihetsrådet och ombudsmannen för näringsfrihetsfrågor.

Däremot saknar vi fortfarande det som även Myrdalskommissionen föreslog, nämligen den prisstatistik och den prisanalys, som kan sätta oss i tillfälle att med någon grad av tillförlitlighet klarlägga förekomsten av monopolistiska inslag i prisbildningen.

Reservanterna menar därför att priskontrollnämnden nu successivt bör avvecklas och att en del av de härigenom frigjorda pengarna skulle kunna användas till en förstärkning av kommerskollegiets monopolutredningsbyrå med ytterligare en avdelning.

Avlöningsanslaget till priskontrollnämnden bör därför enligt vår reservation uppföras med 670 000 kronor och omkostnadsanslaget med 180 000 kronor. Härigenom sparas 891 400 kronor. I stället skulle kommerskollegiets anslag i annat sammanhang höjas med 160 000 kronor.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den i statsutskottets utlåtande med 2) betecknade av herr Nilsson m. fl. avgivna reservationen.

Herr SVÄRD (h):

Herr talman! Det finns ingen anledning att föregripa den ekonomiska debatt, som med nådigt tillstånd skall äga rum i denna kammare om en vecka i dag. Det finns heller ingen anledning att upprepa den debatt, som har ägt rum i denna kammare kring priskontrollnämnden och dess verksamhet. Jag vill bara kort och gott hävda att den priskontrollerande verksamheten, sedd mot bakgrunden av vad som nyligen hänt, bör kunna begränsas högst väsentlig under det kommande budgetåret, och vi har därför från vårt håll velat ge eftertryck åt detta genom att mycket kraftigt begränsa anslagen till priskontrollnämnden.

I motsats till herr Aastrup har jag inte känslan av att det behövs någon förstärkning av de administrativa garanti-

Anslag till statens priskontrollnämnd

erna mot en monopolprissättning. Jag tror att monopolprissättningen bättre bekämpas med en effektiv ekonomisk politik än genom anställande av nya statliga ämbetsmän.

Herr talman! Jag yrkar bifall till den reservation, som avgivits av herr Skoglund i Doverstorp, herr Onsjö och mig själv.

Herr THUN (s):

Herr talman! Herr Aastrup framhåller att det i dag inte finns någon som helst anledning att ta upp en principdiskussion om de problem, som är förknippade med denna fråga. Det finns därför inte heller från utskottets sida någon anledning att ingå på någon diskussion just på detta område. Vi vill bara säga att vi inte tycker att det är lämpligt att under denna tid vidtaga sådana åtgärder, som i någon mån skulle kunna förrycka utredningsarbetet; utredningen om priskontrollnämndens vara eller inte vara pågår, och det gäller ju att finna vägar, som ger möjlighet till en effektiv övervakning. Detta är väl i stort sett de motiv som legat till grund för utskottets utlåtande. Eftersom reservanternas inte i detalj ytterligare ingått på de olika frågorna här, finner inte heller jag i egenkap av utskottets talesman anledning att närmare ingå på olika spørsmål.

Herr talman! Jag ber kort och gott endast att få yrka bifall till utskottets i detta ärende framlagda förslag.

Herr AASTRUP (fp):

Herr talman! Jag har inte såsom herr Thun gjorde gällande sagt att det inte finns anledning att diskutera frågan om priskontroll eller inte priskontroll. Men jag menar att vi har diskuterat den frågan i kammaren för fjorton dagar sedan och att det därför kanske kan vara överflödigt att i dag ta upp hela denna debatt på nytt.

När herr Thun i likhet med utskottsmajoriteten hänvisar till en sittande utredning för att motivera ett höjt anslag till priskontrollnämnden, vill jag framhålla att om man är på det klara med

— och det är jag och mina medreservanter — att priskontrollen bör avvecklas och att i stället tankegångarna från 1944 års Myrdalskommission bör fullföljas, nämligen att skapa effektivt arbetande organ, som har till uppgift att komma till rätta med monopolistiska bindningstendenser inom näringslivet och därmed befrämja fri konkurrens, så får denna utredning inte fördröja en sådan omläggning av det allmännas verksamhet.

Jag ber därför, herr talman, att få vidhålla mitt tidigare yrkande.

Herr SVÄRD (h):

Herr talman! Jag har bara den frågan att ställa till min vän herr Aastrup, om det inte mot bakgrunden av vad som just nu håller på att hända i svensk ekonomi är en smula farligt att åberopa herr Myrdal som auktoritet.

Herr THUN (s):

Ja, herr Aastrup, utskottsmajoriteten är inte så där absolut övertygad som herr Aastrup och hans medreservanter om att priskontrollnämnden utan vidare bör avskaffas. Innan priskontrollen upphör måste vi naturligtvis först vara på det klara med vilka vägar man bör gå för att även framdeles få till stånd en övervakning, hur den nu skall organiseras. Vi vet i dag ingenting om huruvida dessa problem kommer att anförtros åt monopolutredningsbyrån eller åt något annat organ. Jag tror att herr Aastrups uppfattning skiljer sig från utskottsmajoritetens uppfattning däri, att utskottsmajoriteten inte velat vara så där snabb i vändningarna när det gäller att ta ståndpunkt till den frågan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande vardera punkten av utskottets i det nu ifrågavarande utlåtandet gjorda hemställan.

Därefter gjorde herr talmannen enligt de i fråga om punkten I förekomma yrkandena propositioner, först på bifall

till vad utskottet i nämnda punkt hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i motsvarande del av den av herr Alfred Nilsson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Aastrup* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 73 punkten I, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Alfred Nilsson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen i denna del.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Aastrup* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna ha va utfallit sålunda:

Ja — 87;

Nej — 32.

Därjämte hade 4 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

I avseende å punkten II yttrade nu vidare herr talmannen, hade yrkats 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Svärd m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; samt 3:o) att det förslag skulle godkännas, som innehölls i motsvarande del av herr Alfred Nilssons m. fl. vid utlåtandet anförda reservation.

Anslag till statens priskontrollnämnd

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Svärd* begärde votering, i anledning varav och sedan till kontraproposition därvid antagits godkännande av det förslag, som innefattades i den av honom m. fl. avgivna reservationen, uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 73 punkten II, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Svärd m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Svärd* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna ha va utfallit sålunda:

Ja — 85;

Nej — 25.

Därjämte hade 10 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till avlöningar inom landsantikvarieorganisationen m. m. jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 75, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1955/56 till poliskåren i Boden m. m.

Ang. försäljning av fastigheten Isätra 4² i Västmanlands län

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1955/56, i vad avser inrikesdepartementets verksamhetsområde.

Punkterna 1—7

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 8

Lades till handlingarna.

Ang. försäljning av fastigheten Isätra 4² i Västmanlands län

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 77, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa, allmänna arvsfonden tillfallna fastigheter jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen avlåten proposition, nr 108, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 4 mars 1955, föreslagit riksdagen medgiva, att i nämnda statsrådsprotokoll omförmälda, allmänna arvsfonden tillfallna fastigheter finge försälas på de villkor, Kungl. Maj:t bestämde.

I anledning av propositionen hade väckts två likalydande motioner, den ena inom första kammaren av herrar *Bertil Andersson* och *Johan Persson* (I: 432) samt den andra inom andra kammaren av herr *Vigelsbo* m. fl. (II: 535), i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om rätt för nuvarande arrendatorn John Eriksson att få till ett pris av 150 000 kronor förvärva den i statsrådsprotokollet upptagna gården Isätra 4² i Tärna kommun, Västmanlands län.

Frågavarande fastighet ingick bland tillgångarna i boet efter förre nämnde-

mannen Johan August Andersson, vilken avlidit den 14 juni 1953.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på åberopade grunder hemställt,

1. att riksdagen måtte medgiva, att de i statsrådsprotokollet över finansärenden för den 4 mars 1955 omnämnda, allmänna arvsfonden tillfallna fastigheterna finge försälas på de villkor, Kungl. Maj:t bestämde;

2. att motionerna I: 432 och II: 535 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr PERSSON, JOHAN, (fp):

Herr talman! I Kungl. Maj:ts proposition nr 108 ang. försäljning av vissa, allmänna arvsfonden tillfallna fastigheter är det försäljningen av en av fastigheterna, nämligen den som tillfallit arvsfonden efter förre nämndemannen Johan August Andersson i Tärna kommun i Västmanlands län, som givit anledning att väcka de likalydande motionerna 432 i första kammaren och 535 i andra kammaren. Motionärerna har ingenting att erinra mot riksdagens bifall till de i statsutskottets utlåtande nr 77 angivna fastighetsförsäljningarna, utan vad motionärerna syftar till är att nuvarande arrendatorn till den i motionerna nämnda fastigheten, John Eriksson, skall tillförsäkras rätten att få förvärva fastigheten till vad som kan anses såsom ett någotsänär skäligt pris. Fastigheten har enligt taxeringslängden en areal av 35 hektar åker och 70 hektar skogs- och tomtmark. Nuvarande taxeringsvärde är 103 600 kronor. Nu har enligt uppgift avverkats ca 3 000 m³ stormfälld skog, vilken försäls för arvsfondens räkning för 72 000 kronor. Dessutom har undantagits 3 500 m³ ännu ej utstämplad skog, vars värde efter nuvarande virkespriser kan beräknas till ett rätt stort belopp.

Nuvarande arrendatorn, John Eriksson, önskar köpa gården, men anser den av arvsfondens representanter åsatta köpeskillingen, 175 000 kronor, alltför hög. Eriksson är villig att betala 150 000 kro-

Ang. fortsatt stöd åt den svenska filmproduktionen

nor. Utgår man ifrån att taxeringsvärdet är 103 600 kronor, att stormfälld skog avyttrats för 72 000 kronor och att därtill undantagits 3 500 m³ skog, då frågar man sig, om inte arrendatorns erbjudande att betala 150 000 kronor kan anses som ett ordentligt bud. Gårdens bostadshus är också mycket bristfälligt och måste antingen genomgå en ordentlig renovering eller helt ombyggas, och vilket alternativ som en blivande köpare än väljer, krävs det rätt stora belopp.

Jag har ibland märkt, att det, när jordbruksutskottet behandlat ärenden angående försäljning av vissa kronoegendomar, har framhållits, att saluvärdet varit betydligt lägre än priset i allmänna marknaden, och åtskilliga har frågat, varför fastigheterna åsatts så låga värden som stundom skett. I det här fallet är det så, att nästan vem man än talar med bland grannarna eller andra i bygden, möter man förvåning över att försäljningssumman är så stor som 175 000 kronor.

John Eriksson har arrenderat gården sedan år 1938 och varit bosatt där sedan barndomen, emedan Erikssons moder förestått den avlidne Anderssons hushåll sedan år 1918, en omständighet som även den borde ge anledning till att Eriksson får förvärva fastigheten till det erbjudna beloppet 150 000 kronor.

Jag ber, herr talman, att med det anförda få motivera vår hemställan enligt motionerna och yrka bifall till dem.

Herr **LEANDER** (s):

Herr talman! Det är ju ganska ovanligt, att man här i riksdagen tar upp en försäljningsfråga som gäller en enstaka egendom. Vi har inom utskottet utgått ifrån att Kungl. Maj:t har större möjligheter än utskottet och riksdagen har att allsidigt bedöma en fråga som denna. Jag undrar, vart det skulle bära hän, om vi på grund av enskilda motioner skulle diskutera försäljningspriset på alla de egendommar som säljs varje år. Vi har ansett det vara omöjligt helt enkelt att bedöma skäligheten av det pris som har föreslagits i motionerna. Vi har likale-

des ansett det omöjligt att bedöma andra omständigheter som härvidlag kan påverka försäljningsvillkoren. I detta fall liksom i alla andra dylika fall bör man med förtroende överlåta åt Kungl. Maj:t att bestämma om försäljningsvillkoren.

Jag ber härmed att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu förevarande utlåtandet hemställt, samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som föranleddes av bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 78, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående myndigande för Kungl. Maj:t att i vissa fall avstå allmänna arvsfondens rätt till arv, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. fortsatt stöd åt den svenska filmproduktionen

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 79, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 5 § förordningen den 8 juni 1951 (nr 457) om särskilt bidrag till producent av svensk film, så ock om fortsatt giltighet av samma förordning, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen avlåten proposition, nr 85, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen följande förslag till 1) förordning om ändrad lydelse av 5 § förordningen den 8 juni 1951 (nr 457) om särskilt bidrag till producent av svensk film, så ock om fortsatt giltighet av samma förordning, samt 2) förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 8 juni 1951 (nr

Ang. fortsatt stöd åt den svenska filmproduktionen

458) om tillägg till förordningen den 21 Det förra förordningsförslaget var av december 1945 (nr 823) om nöjesskatt. följande lydelses:

Härigenom förordnas, *dels* att 5 § förordningen den 8 juni 1951 om särskilt bidrag till producent av svensk film, vilken gäller intill utgången av juni månad 1955, skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives, *dels ock* att förordningen i sålunda ändrat skick skall äga fortsatt giltighet intill utgången av juni månad 1959.

(Nuvarande lydelse)

5 §.

Bidraget utgår med *tjuo* procent av statens andel i nöjesskatten för biograf-föreställning, vid vilken bidragsberättigande film visas och i vilken till högst femton procent ingå utländska filmer. Annonsfilm anses icke utgöra del av föreställningen.

(Föreslagen lydelse)

5 §.

Bidraget utgår *beträffande film, som framställts helt i färg, med trettiofem procent och beträffande annan film med tjuo procent* av statens andel i nöjesskatten för biografföreställning, vid vilken bidragsberättigande film visas och i vilken till högst femton procent ingå utländska filmer. Annonsfilm anses icke utgöra del av föreställningen.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1955.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehåft följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

dels en inom andra kammaren av fru *Andrén* m. fl. väckt motion (II: 514);

dels en inom andra kammaren av herr *Widén* m. fl. väckt motion (II: 515), vari hemställdts, att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 85 angående fortsatt stöd åt produktionen av svensk film måtte besluta 1. att förordningens giltighetstid skulle bestämmas till den 1 juli 1957 och att bidraget — för såväl svartvit film som färgfilm — skulle sänkas från nuvarande 20 procent till 12 procent av statens andel av nöjesskatten för tiden till den 1 juli 1956 och till 6 procent för tiden därefter samt 2. att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning om införande av ett system med ekonomisk premiering från statens sida av konstnärligt och kulturellt välkvalificerad svensk film samt om förslag härom senast till 1957 års riksdag;

dels en inom andra kammaren av herr *Hamrin* m. fl. väckt motion (II: 516);

dels ock en inom andra kammaren av herrar *Adamsson* och *Nilsson* i Östersund väckt motion (II: 517), vari hemställdts, att riksdagen måtte besluta att avslå förslaget om restitution av nöjesskatt till svensk svartvit- och färgfilm, att till de fem bästa filmerna per budgetår återbära hela den statliga delen av nöjesskatten, att tilldela producenter av svensk konstnärlig kortfilm ett förslagsanslag om 200 000 kronor, att en filmnämnd skulle tillsättas med uppdrag att dels utvälja de fem bästa filmerna och dels fördela anslaget om 200 000 kronor till producenter av svensk konstnärlig kortfilm samt att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning, i vilken utsträckning fortsatt återbäring av statens andel på nöjesskatten skulle utgå till svensk filmproduktion.

Vidare hade utskottet i förevarande sammanhang behandlat jämväl två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Hjalmar Nilsson* m. fl. (I: 319) samt den andra inom andra kammaren av fröken *Olsson* och herr *Andersson* i Linköping (II: 279), i vilka motioner hemställdts, att riksdagen

Ang. fortsatt stöd åt den svenska filmproduktionen

mätte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om att förslag till stöd åt produktionen av svensk barnfilm måtte föreläggas nästa års riksdag.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt,

I. att riksdagen måtte — med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna II: 514 och II: 516, motionen II: 515 i vad den avsåge bidragsbestämmelsernas giltighetstid och bidragets successiva minskning samt motionen II: 517 i vad den avsåge avslag å Kungl. Maj:ts förslag, bidrag till de fem bästa filmerna per budgetår och till konstnärlig kortfilm — antaga vid propositionen fogade förslag till

a) förordning angående ändrad lydelse av 5 § förordningen den 8 juni 1951 (nr 457) om särskilt bidrag till producent av svensk film, så ock om fortsatt giltighet av samma förordning;

b) förordning angående fortsatt giltighet av förordningen den 8 juni 1951 (nr 458) om tillägg till förordningen den 21 december 1945 (nr 823) om nöjes-skatt;

II. att motionen II: 515, i vad den avsåge skrivelse till Kungl. Maj:t, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda;

III. att motionen II: 517, i vad den avsåge skrivelse till Kungl. Maj:t, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda;

IV. att motionerna I: 319 och II: 279 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservationer hade anmälts av, utom andra, dels herr *Hesselbom*, dels ock herr *Bengtson*, vilka dock ej antytt sin mening.

Herr **BENGTSON** (hf):

Herr talman! Utskottets förslag i vad gäller klämman har jag ingen anmärkning emot, men jag kan däremot inte dela de uppfattningar som framförs i motiveringen. För att kunna framställa en god film fordras det ett omsorgsfullt ar-

bete, men det fordras också, för att filmen skall bli verkligt bra, konstnärlig ambition och artistisk förmåga. Ett land med väldiga ekonomiska resurser som är villigt att satsa pengar på film kan visserligen framställa relativt god film, men saknas det konstnärliga inslaget, når man inte fram till film av toppklass. Det är detta som gör att även ett litet land som Sverige har möjligheter att hävda sig i konkurrensen när det gäller att framställa högtstående, konstnärlig film. Detta gällde dock i ännu högre grad under stumfilmens dagar. Sverige hävdade sig utomordentligt väl i den internationella konkurrensen under den tiden. Svenska produktionsledare, regissörer och övrig personal kunde gott tävla med utländska, och de svenska filmstjärnorna, många av dem utbildade vid Dramatiska teaterns elevskola här i Stockholm, nådde i en del fall upp i den absoluta toppklassen.

När ljudfilmen började, blev det dock stora svårigheter för filmen i vårt land. Vi med vårt begränsade språkområde hade mindre möjligheter jämfört med engelskspråkiga, franskspråkiga och andra länder som hade betydligt större områden till vilka de kunde sända ut sina filmer. Dessa producenter kunde då hävda sig bättre. Det går visserligen att, som det kallas, »dubba» en film, d. v. s. få andra skådespelare att tala in rollerna på sina länders språk, men det är dyrbart och ger inte samma resultat.

Trots dessa svårigheter är det önskvärt att vi producerar svensk film. Först vill jag ge några siffror beträffande själva intresset för filmen. År 1953 förekom det i Sverige 69 556 000 biobesök. Om man räknar bort de minsta åldersgrupperna, barnen om ett, två och kanske tre år, får man till resultat att varje svensk går på bio ungefärligen en gång i månaden. Detta är kanske inte en så imponerande siffra, men den visar dock ett rätt stort intresse.

Av dessa biobesök avser 20 procent svenska filmer. Om man med anledning därav skulle vilja hävda att vårt språkområde och vår publik är så begränsade, att vi inte borde ägna oss så mycket åt

Ang. fortsatt stöd åt den svenska filmproduktionen

filmproduktion, utan kunde importera filmer i stället, vill jag säga att det dock är önskvärt att också i filmens form något av svensk särart kommer fram både vad gäller det svenska folkkyttet och vad gäller vår natur och sådant. Jag är beredd att få höra den invändningen: »Är det sådant som framställs i Åsa-Nisse-filmerna etc.?» Jag vill då genast genmäla att vi också har filmer av sådan klass som »Det stora äventyret». Därmed kommer man till att det finns givetvis både god film och mindre god film i Sverige såväl som i andra länder.

Det andra skäl, som man bör anföra i detta sammanhang, är att vi lägger ned rätt stora kostnader för att importera film. Det är svårt att få fram någon exakt siffra härvidlag, men 15 å 16 miljoner kronor betalar vi varje år i Sverige för den film vi importerar.

Jag var tyvärr inte närvarande, när denna fråga behandlades i femte avdelningen av statsutskottet. Jag har, som jag sade, ingen anmärkning mot själva klämman i utskottets utlåtande, men jag anser att man nog bör ta med en viss reservation, när det talas om stöd i olika former. I tidningarna har det till och med skrivits om understöd åt svensk filmproduktion. År 1948 höjde vi biografskatterna från 15 till 37 1/2 procent. Fortfarande står nöjesskatten kvar på den gamla nivån för teater, varieté och cirkus och sådant. De skall betala 15 procent, men filmen skall nu betala så mycket mer. Det var en provisorisk åtgärd, när skatten höjdes, men år 1950 beslöt man att den skulle bli permanent på den nya nivån. Resultatet blev att vi fick totalt filmstopp 1951. Då kom vi fram till den ordning som nu gäller, inte att man skulle ge stöd, utan att man skulle återbära en liten del av den nöjesskatt som filmen betalar.

När jag så kraftigt vänder mig mot att man betecknar detta som stöd eller understöd, vill jag också anföra att det är svårt att få en exakt siffra på hur mycket staten får in i inkomster från filmen, därför att med undantag för några av de större städerna redovisas inte nöjesskatteposterna separat. Man kan därför inte

se exakt vad som kommer in från filmen, men den närmaste uppgift man i det fallet kan få är att staten får in ungefär 55 miljoner kronor om året i inkomst på nöjesskatt från film. Att kalla det »stöd», när vi vid detta tillfälle vill ge 2,8 miljoner tillbaka, kan knappast anses vara korrekt.

Slutligen, herr talman, vill jag också säga ytterligare en sak om motiveringen. När utskottet talar om stöd åt konstnärlig svensk filmproduktion säger utskottet: »Vad angår frågan om införande av en kvalitetsprövning av filmerna, har denna redan vid statsmakternas ställningstagande år 1951 så ingående belysts, att utskottet saknar anledning att härvidlag göra något nytt uttalande.» Men 1951 var inte sista gången som man behandlade den saken. Den behandlades också 1952 efter motioner om stöd åt konstnärlig svensk filmproduktion, och riksdagen antog då på förslag av statsutskottet ett mycket välvilligt uttalande.

Det är givetvis mycket svårt att bedöma film och ge uppmuntran till vissa filmer, men inom den fria företagsamheten har vi ju sådana saker som Oscarspriser och andra som utdelas varje år, och det föranleder inte någon större diskussion. Ville man göra någonting i den vägen, skulle man också finna möjligheter att hjälpa konstnärlig svensk filmproduktion.

Med detta har jag velat anföra de anmärkningar jag har emot att man talar om »stöd» eller »understöd» åt svensk filmproduktion, när det enligt min uppfattning endast är fråga om en ringa återbäring av nöjesskattemedlen och ingenting annat.

Herr talman! Jag har inget annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Herr HESSELBOM (s):

Herr talman! Det vore förvisso mycket man kunde anföra om den svenska filmen och om i vad mån och på vad sätt denna film bör lämnas stöd i en eller annan form från statsmakternas sida, men då utskottet har understrukit att

Ang. fortsatt stöd åt den svenska filmproduktionen

det här är fråga om ett provisorium, skall jag inte närmare gå in på frågan i dess helhet, även om jag gärna vill understryka, att det nog vore önskvärt om det stöd, som statsmakterna i alla fall nu ger, kunde utformas på ett sådant sätt, att det stimulerade till en högre standard när det gäller den svenska filmproduktionen.

Jag har emellertid, herr talman, närmast begärt ordet för att säga några ord i anledning av utskottets uttalande vid behandlingen av motionerna I: 319 och II: 249, om stöd åt produktionen av god svensk barnfilm.

På barnfilmens område råder rent av miserabla förhållanden i vårt land. Vad är det de svenska barnen bjuds på våra biografier? Det är i stor utsträckning amerikansk film av en standard som knappast är att rekommendera, och därtill svensk film av klass Åsa-Nisse. Vi kan diskutera hur mycket som helst om att det vore angeläget att begränsa barnens biobesök, men jag tror att vi måste böja oss inför det faktum, att barnen går på bio och kommer att gå på bio och då är det ett problem att biograferna i stort sett ingenting annat har att bjuda än detta dravel. Problemet är kanske särskilt accentuerat ute i landsorten. Jag har observerat, att det då och då kommer fram hyggliga, ibland riktigt förnämliga svenska barnfilmer, men det ser ut, som om dessa filmer vore reserverade för storstäderna. Anledningen härtill känner jag inte, men faktum är att det ytterst sällan kommer en hygglig svensk barnfilm på våra landsortsbiografier. Det enda botemedlet mot rådande förhållanden är att få fram en ökad produktion av god svensk barnfilm, och den frågan måste vi söka finna en rimlig lösning på. På detta område kan man inte anföra samma svårigheter i fråga om kvalitetsbedömningen och dylikt som när det gäller filmen för vuxna. Vi har ju också redan ett organ som tagit till sin uppgift att söka bedöma de barnfilmer som står till vårt förfogande.

Jag vill understryka att detta är ett högaktuellt problem som tränger till en lösning. Skulle man på något sätt kunna

av de nöjesskattemedel, som staten tar in på biograferna i vårt land slussa över någon liten del av dessa miljoner till understöd av en produktion av god barnfilm, vore det förvisso en mycket önskvärd utveckling.

Utskottet har vid behandlingen av nämnda motioner inte självt uttryckt någon mening, utan endast hänvisat till att frågan redan är föremål för Kungl. Maj:ts prövning, varefter utskottet med hänsyn härtill yrkat avslag på motionerna. Jag skall, herr talman, inte här ställa något yrkande. Jag vill endast uttala en förhoppning att nästa års riksdag har att emotse ett förslag från Kungl. Maj:t i denna mycket vitala angelägenhet.

I herr Hesselboms yttrande instämde herrar *Sunne* (fp), *Strandler* (s) och *Arrhén* (h), fru *Sjöström-Bengtsson* (s), fru *Carlqvist* (s) samt herr *Elfving* (s).

Fröken ANDERSSON (h):

Herr talman! Jag tror inte det råder några delade uppfattningar om de synpunkter som herr Hesselbom framförde, och jag kan till alla delar instämma i vad herr Hesselbom sagt. Det är alldeles riktigt att avdelningen och sedermera utskottet inte har yttrat sig i sak om barnfilmen, utan endast sagt, att »då utskottet utgår från att Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet riktad på den väckta frågan, finner utskottet det inte påkallat att tillstyrka motionerna i fråga». Det är det otrevliga att utskottet just inte har någon annan möjlighet än att tillstyrka eller avstyrka, och med hänsyn till att det ju skall komma ett förslag, tycker jag det hade varit olämpligt, om avdelningen och utskottet hade gett sig in på att analysera frågan djupare.

Jag vill, som sagt, till alla delar här instämma med herr Hesselbom, som, om jag fattade honom rätt, inte hade något speciellt yrkande.

Så gott som helt kan jag också instämma i herr Bengtsons anförande. Jag satt i den avdelning i statsutskottet, som behandlade denna fråga, men var ej närvarande vid behandlingen i utskottets

Ang. fortsatt stöd åt den svenska filmproduktionen

plenum. I femte avdelningen hade jag dock accepterat skrivningen, varför jag givetvis står för den. Det är ju så, att detta — gärna det — olyckliga »stöd» har vunnit burskap, varför det är nästan omöjligt att komma ifrån det. Man skulle naturligtvis i stället kunna tala om »viss återbäring», vilket vore det adekvata. Herr Bengtson har redan klarlagt detta, varför jag inte behöver ta upp tiden med att gå djupare in härpå. Det är ju dock så att svensk film tillför staten cirka sexton miljoner kronor om året, och om den under sådana förhållanden får en liten del därav i återbäring, så är det inte fråga om något stöd. Det kan ju tänkas, att om detta stöd toges bort och man tvingades höja priserna, skulle elasticiteten i efterfrågan på biobiljetter medföra, att konsumtionen av biobiljetter ginge ned så kraftigt att det bleve en direkt finansiell förlust för staten. Herr Bengtson kanske kommer ihåg att jag i avdelningen var inne på samma resonemang, när vi justerade ärendet.

Jag vill påminna om att när nöjes-skatten skärptes 1948, uttalades det klart och tydligt att det var fråga om en tillfällig åtgärd, och det var mot bakgrunden av verkningarna av denna åtgärd som man 1951 tvangs att införa den form av återbäring, varom vi nu har talat. Sedan dess har ju kostnaderna såväl för film som för andra produkter stegrats väsentligt, vilket ju ligger i öppen dag. Det behöver jag kanske inte heller uppehålla mig vid.

Jag drar fram dessa synpunkter, eftersom det här föreligger en reservation, visserligen inte av någon representant från denna kammare men väl från andra kammaren. Reservationen syftar till att ta bort eller åtminstone sänka återbäringsprocenten. Detta är ju ett ganska egendomligt yrkande just mot bakgrunden av att kostnaderna för filmproduktionen naturligtvis som för andra har ökat väsentligt, sedan återbäringsprocenten för några år sedan fastställdes.

När man talar om svensk film är det givet att man kommer in på tanken på

kvalitetsprövning. Jag tror dock att det vore lyckligt för filmens egen skull, om man kunde hålla isär frågan om återbäringen och frågan om stöd eller premiering av fullgod film, det må sedan vara svensk eller utländsk. Jag tror att en sammanblandning av dessa sinsemellan icke sammanhängande historier har åstadkommit ganska mycken rörighet i diskussionen.

Frågan om återbäringen var herr Bengtson inne på, men det var inte utan att herr Bengtson också var inne på tanken att man kunde variera denna med hänsyn till om det var konstnärlig film eller inte.

Allesammans, både här och annorstädes, önskar givetvis fullgod film. Det är bara det att det blir så besvärligt när det gäller att definiera och avgöra vad som är fullgod och konstnärligt förnämlig film. Frågan har diskuterats, och jag skall inte gå in på den närmare, ehuru det vore mycket att säga därom, men jag tror att det står fast i dag vad finansminister Sköld sade för fyra år sedan, nämligen att alla idéer om klassificering är dödfödda. Jag är emellertid inte så säker på att idéer, som i dag ser dödfödda ut, inte i framtiden kan bli ganska levande, men det är en annan historia som inte hör hit.

Jag har alltså kommit fram till att det är svårt att objektivt fastställa vad som är fullgod film, vad som är konstnärlig film. Vi kan här dra paralleller med andra områden som vi känner till, jag tänker på serielitteraturen, en fråga som jag personligen tidigare och även nu mycket har intresserat mig för. Man önskar på detta område en kvalitativ bedömning, men man är så rasande rädd för att göra ont värre, om man slår in på den vägen. Såvitt jag förstår, är den bästa, kanske rent av enda, utvägen den, att uppfostra människornas smak, så att de inte springer på precis vilka filmer som helst.

Det är givet att svensk film av i dag liksom den utländska filmen lider av vissa brister, men att därför binda den genom kvalitativa avgöranden — som ju icke kan ske förrän i efterhand, förrän

Ang. kvinnas behörighet att inneha prästämbete

filmen alltså redan är producerad — är ju inte så lyckligt om man tänker på att det ju är *produktionen* av svensk film som man vill stödja.

Ja, herr talman, det vore mycket att tillägga, men jag nöjer mig med att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr BENGTON (bf):

Herr talman! Jag nämnde kvalitetsbedömningen, därför att den saken upptas i en av motionerna och också omnämns i utskottets utlåtande. Eftersom man inte tagit fram den senaste uppgiften, tyckte jag det vara riktigt att även anför den. Det kunde, ansåg jag, vara anledning att även erinra om vad utskottet år 1952 anförde angående stöd åt konstnärlig svensk produktion. Utskottet skrev då: »Med anledning härav synes det utskottet kunna ifrågasättas om icke de i motionerna I: 341 och II: 352 angivna uppslagen beträffande statligt stöd åt konstnärligt inriktad spelfilmsproduktion lämpligen böra upptagas till bedömning i samband med dels ett slutligt ställningstagande till 1941 års filmutrednings ovannämnda förslag, dels ock den av 1951 års riksdag begärda utredningen.»

Jag ansåg att även detta uttalande borde ihågkommas i dag och inte bara vad som sades 1951.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 80, i anledning av väckt motion om förhöjd pension åt vissa f. d. befattningshavare, som på grund av olycksfall i tjänsten blivit förtidspensionerade, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. kvinnas behörighet att inneha prästämbete

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 26, i anledning av väckta motioner om behörighet för kvinna att inneha prästerlig och annan kyrklig tjänst.

I detta utlåtande hade utskottet hemställt, att riksdagen i anledning av tre inom riksdagen väckta motioner, nr 15 i första kammaren av herr *Ollén*, nr 25 i andra kammaren av herr *Rimmerfors* och nr 43 i andra kammaren av fru *Andrén* m. fl., måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte för nästa kyrkomöte och därefter för riksdagen framlägga förslag om lagstiftning, som gäve kvinna behörighet att inneha prästämbete.

Herr ARRHÉN (h):

Herr talman! Jag har begärt ordet i detta ärende, mindre för att göra ett uttalande i själva sakfrågan än för att yttra mig om den behandling som ärendet fått.

Det är, efter vad jag kan förstå, helt stridande mot riksdagens praxis att på basis av en enskild motion göra ett uttalande av den natur som här gjorts. Praxis i svenskt riksdagsarbete när det gäller riksdagens förhållande till kyrkomötet har tidigare varit den, att riksdagen väl har ansett sig kunna på eget initiativ upptaga frågor av ekonomisk eller administrativ natur, i vilka riksdagen då uttalat sin mening för att sedan överlämna bedömandet till kyrkomötet. När det gäller frågor rörande kyrkans inre liv har emellertid gången icke ansett böra vara denna. Jag vill därför begagna detta tillfälle till att uttala den mening, att den sakfråga, som här behandlas, inte borde ha kommit upp på detta sätt, i all synnerhet som ju helt nyligen genom kyrkomötets försorg en utredning har ägt rum på detta område. Ännu mindre borde det kanske ha skett med hänsyn till att statsrådet nyligen gett en antydan om att han förväntar att denna fråga skulle ha tagits upp vid det kyrkomöte som han då trodde skulle komma att hållas i höst men som, enligt den notis vi får i dagens utskottsutlåtande, tycks komma att bli sammankallat först nästa år.

Det föreligger dessutom det läget, att utskottet i sin kläm gör en uttrycklig beställning. Det står att utskottet föreslår att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skall hemställa, »att Kungl. Maj:t

Ang. kvinnas behörighet att inneha prästämbete

mätte för nästa kyrkomöte och därefter för riksdagen framlägga förslag om lagstiftning, som ger kvinna behörighet att inneha prästämbete». Om utskottet på detta sätt gör ett bestämt uttalande i sakfrågan, blir den vördnad, som utskottet i övrigt visat kyrkomötet genom att omnämna dess existens och uttala en förväntan, att frågan skall tas upp till behandling också av kyrkomötet, tämligen illusorisk. Det hade för mig telt sig lämpligare, om utskottet i föreliggande läge, ifall det menar allvar med vad det sagt i det stycke som närmast föregår klämman, hade nöjt sig med att säga, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer, att Kungl. Maj:t mätte för nästa kyrkomöte och därefter för riksdagen framlägga förslag om lagstiftning angående kvinnas behörighet att inneha prästämbete. En dylik formulering av klämman hade stått mera i överensstämmelse med vad utskottet säger i det närmast föregående stycket och hade även mera överensstämt med den praxis beträffande själva ämnesområdets behandling som riksdagen tidigare iakttagit.

Som ärendet nu ligger till, har jag emellertid varken möjlighet eller anledning att ställa något yrkande. Jag nöjer mig därför, herr talman, med att få uttala denna min mening till protokollet.

Häri instämde herr *Magnusson* (h).

Herr andre vice talmannen **LODENIUS** (bf):

Herr talman! Herr Arrhén tycks rikta sin kritik framför allt mot den form som första lagutskottet givit sin hemställan. Herr Arrhén menar att riksdagen inte brukar gå till väga på detta sätt, när fråga väckts genom en enskild motion. Jag skall inte yttra mig närmare om den saken men vill påpeka, att utskottet ju här haft att yttra sig över inte bara en enskild motion utan kunnat grunda sitt ställningstagande också på det betänkande som 1950 framlagts av en på riksdagens föranledande tillkallad kommitté. Av kommitténs 14 ledamöter kom 10 till det resultatet, att kvinnorna bör ha sam-

ma möjligheter som männen när det gäller prästämbetet.

Jag tycker inte att det är så underligt, att utskottet föreslår detta. Frågan har ju varit föremål för utredning, som i sin tur varit föremål för remissbehandling, vilken numera är avslutad. Det framgår också av utskottets utlåtande. Vid remissbehandlingen har meningarna visserligen varit delade, men det framgår av vad utskottet skriver, att flertalet av de församlingar, som genom domkapitlen hörts över kommittéförslaget, uttalat sig för detta.

Jag förstår mycket väl, att man kan ha delade meningar i själva sakfrågan, men utskottet är ju enhälligt. Att det skulle vara något så stort fel på formuleringen i utskottets kläm, har jag också svårt att förstå. Det är ju kyrkomötet, som i första hand skall ha möjlighet att uttala sig i sakfrågan, och sedan skall ärendet föreläggas riksdagen.

Eftersom herr Arrhén inte har tagit upp själva sakfrågan till debatt, skall jag inte närmare gå in på den, utan ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning av tredje lagutskottets utlåtande nr 17, i anledning av väckta motioner angående dels vissa åtgärder för begränsning av älgstammen m. m., dels ökat skydd mot skadegörelser genom viltbråd å gröda m. m., dels ock förbud mot licensjakt på älg, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 18, med anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda hemställan rörande anslag till Lantmäteristaten: Avlöningar och Omkostnader jämte i ämnena väckta motioner, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

**Anslag till jordbrukets rationalisering
m. m.**

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 19, med anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda hemställan rörande anslag till Lägre lantbruksundervisning m. m.: Bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter, till Bidrag till jordbrukets rationalisering samt till Skogsvård m. m.: Åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland m. m. jämte i ämnenä väckta motioner.

Under nionde huvudtiteln i årets statsverksproposition hade Kungl. Maj:t under punkten 50 hemställt, att riksdagen måtte till Lägre lantbruksundervisning m. m.: Bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter för budgetåret 1955/56 anvisa ett reservationsanslag av 2 500 000 kronor.

Vidare hade Kungl. Maj:t under punkten 133 föreslagit riksdagen att till Bidrag till jordbrukets rationalisering för budgetåret 1955/56 anvisa ett reservationsanslag av 11 250 000 kronor.

Slutligen hade Kungl. Maj:t under punkten 190 hemställt, att riksdagen måtte till Skogsvård m. m.: Åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland m. m. för budgetåret 1955/56 anvisa ett reservationsanslag av 1 500 000 kronor.

I samband med dessa anslagspunkter hade jordbruksutskottet behandlat följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

A) de likalydande motionerna I: 34 av herr *Velander* m. fl. och II: 45 av herr *Östlund* m. fl., vari hemställdes, att riksdagen måtte, med avslag å Kungl. Maj:ts förslag under nionde huvudtiteln, punkterna 133, 190 och 50,

1. a) till Bidrag till jordbrukets rationalisering för budgetåret 1955/56 anvisa ett anslag av 100 kronor;

b) medgiva, att under budgetåret 1955/56 beslut om bidrag, varom nu vore fråga, finge meddelas intill ett belopp av 16 500 000 kronor;

2. a) till Åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland för budgetåret 1955/56 anvisa ett anslag av 100 kronor;

b) medgiva, att under budgetåret 1955/56 beslut om bidrag, varom nu vore fråga, finge meddelas intill ett belopp av 1 700 000 kronor;

3. a) till Bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter för budgetåret 1955/56 anvisa ett anslag av 100 kronor;

b) medgiva, att under budgetåret 1955/56 beslut om bidrag, varom nu vore fråga, finge meddelas intill ett belopp av 2 500 000 kronor;

B) de likalydande motionerna I: 193 av herr *Ohlsson*, *Ebbe*, och herr *Eskilsson* samt II: 231 av herr *Hæggblom* m. fl., vari hemställdes, att riksdagen ville besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla om en allsidig utredning om jordbrukets yttre, inre och driftekonomiska rationalisering;

C) motionen II: 214 av herrarna *Kilsmo* och *Widén*, vari hemställdes, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning om en utvidgad konsulentverksamhet av det rådgivande slag som antytts i motionen;

D) de likalydande motionerna I: 373 av herrarna *Boman* och *Sundelin* samt II: 453 av herr *Widén* m. fl., vari hemställdes, att riksdagen måtte dels medgiva, att under budgetåret 1955/56 finge beviljas statsbidrag från Bidrag till jordbrukets rationalisering å tillhoppa 16 750 000 kronor, dels till Bidrag till jordbrukets rationalisering för budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 100 kronor;

E) motionen I: 374 av herr *Lindgren*, vari hemställdes, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa en allsidig förutsättningslös utredning rörande olika brukningsdelars lönsamhet och formerna för ökad och bättre planlagd försöks- och upplysningsverksamhet och för riksdagen framlägga de resultat, vartill utredningen kunde föranleda.

Anslag till jordbrukets rationalisering m. m.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt,

A. att riksdagen måtte,

1) med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 34 och II: 45, såvitt nu vore i fråga, till Lägre lantbruksundervisning m. m.: Bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter å riksstaten för budgetåret 1955/56 under nionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 2 500 000 kronor;

2) avslå motionerna I: 34 och II: 45, såvitt anginge den i motionerna avsedda ramen för beviljandet av bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter under budgetåret 1955/56;

3) med bifall till Kungl. Maj:ts framställning ävensom med avslag å motionerna I: 34 och II: 45, såvitt nu vore i fråga, samt I: 373 och II: 453, såvitt nu vore i fråga, till Bidrag till jordbrukets rationalisering å riksstaten för budgetåret 1955/56 under nionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 11 250 000 kronor;

4) avslå motionerna I: 34 och II: 45 samt I: 373 och II: 453, såvitt anginge den i motionerna avsedda ramen för beviljandet av bidrag till jordbrukets rationalisering under budgetåret 1955/56;

5) med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 34 och II: 45, såvitt nu vore i fråga, till Skogsvård m. m.: Åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland m. m. å riksstaten för budgetåret 1955/56 under nionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 1 500 000 kronor;

6) avslå motionerna I: 34 och II: 45, såvitt anginge den i motionerna avsedda ramen för beviljandet av bidrag till åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland m. m. under budgetåret 1955/56;

B. att motionerna I: 193 och II: 231, II: 214 samt I: 374 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Nord, Eskilsson, Johnsson* i Kastanjegården, *Hæggbloom, Antby* och *Rimås*, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort ha va den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa,

A. att riksdagen måtte

1) med anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 34 och II: 45, såvitt nu vore i fråga, till Lägre lantbruksundervisning m. m.: Bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter å riksstaten för budgetåret 1955/56 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 100 kronor;

2) med bifall till motionerna I: 34 och II: 45, såvitt nu vore i fråga, medgiva, att under budgetåret 1955/56 finge beviljas statsbidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter intill ett belopp av 2 500 000 kronor:

3) med anledning av Kungl. Maj:ts framställning ävensom med bifall till motionerna I: 34 och II: 45, såvitt nu vore i fråga, samt I: 373 och II: 453, såvitt nu vore i fråga, till Bidrag till jordbrukets rationalisering å riksstaten för budgetåret 1955/56 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 100 kronor;

4) med bifall till motionerna I: 34 och II: 45, såvitt nu vore i fråga, samt med anledning av motionerna I: 373 och II: 453, såvitt nu vore i fråga, medgiva, att under budgetåret 1955/56 finge beviljas statsbidrag till jordbrukets rationalisering intill ett belopp av 16 500 000 kronor;

5) med anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 34 och II: 45, såvitt nu vore i fråga, till Skogsvård m. m.: Åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland m. m. å riksstaten för budgetåret 1955/56 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 100 kronor;

6) med bifall till motionerna I: 34 och II: 45, såvitt nu vore i fråga, medgiva, att under budgetåret 1955/56 finge beviljas statsbidrag till åtgärder för ökad

Anslag till jordbrukets rationalisering m. m.

skogsproduktion i Norrland m. m. intill ett belopp av 1 700 000 kronor;

B. att riksdagen måtte, med anledning av motionerna I: 193 och II: 231, II: 214 samt I: 374, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa en allsidig utredning om jordbrukets driftekonomiska rationalisering, sedd i samband med den inre och yttre rationaliseringen.

Herr **ESKILSSON** (h):

Herr talman! Till utskottets utlåtande har jag tillsammans med några andra av utskottets ledamöter fogat en reservation. Reservationen behandlar två skilda frågor, i vilka vi reseranter har en annan uppfattning än utskottsmajoriteten.

Den första frågan gäller beteckningen på de anslag, som vi nu behandlar. Det gäller, huruvida bidragen till jordbrukets rationalisering m. m. skall ha formen av förslagsanslag eller reservationsanslag. Detta är ingen ny fråga. Den har varit föremål för överläggningar varje år, när vi i första kammaren behandlat dessa anslag. Men frågan fick ny aktualitet genom en framställning från statsrevisorerna i höstas. Statsrevisorerna påpekade att det råder en uppenbar disproportion mellan anvisade medel till jordbrukets rationalisering och förbrukningen av dessa medel. Under de sex budgetåren 1948/54 har riksdagen sålunda anvisat sammanlagt 98,6 miljoner kronor, men därav har bara 58 miljoner kronor förbrukats. Något mer än 40 miljoner kronor var reserverade vid utgången av budgetåret 1953/54. Statsrevisorerna ansåg det föga tillfredsställande att en så stor reservation kvarstår år efter år, eftersom man därigenom inte får någon klar överblick över anslagsläget.

Reservationerna avser i hög grad äldre företag, till vilka bidrag beviljats för flera år sedan. Många av företagen kommer på grund av ändrade förhållanden aldrig att bli utförda. Vid fjolårets behandling av anslagsfrågan hade jag

anledning att peka på en lång rad godkända företag gällande t. ex. avdiknings- och nyodlingsarbeten i Norrland, som aldrig kommit till utförande, därför att kostnaderna har stigit så avsevärt från tiden för planläggningen till dess arbetena skulle verkställas. Enligt lantbruksstyrelsens uppgift beräknas på detta sätt beviljade bidrag på tillsammans omkring 4 miljoner kronor komma att indragas till statsverket under nästa budgetår. Jag fick i dag en lista från en lantbruksnämnd, där man vid ett sammanträde för en tid sedan gick igenom redan beviljade anslag och granskade vilka företag som skulle komma att utföras. Av sammanställningen, som omfattar ej mindre än 28 sidor med olika ärenden, framgår att under budgetåren 1949/52 har denna lantbruksnämnd beviljat 704 910 kronor till nyodling, stenröjning, täckdikning, dikning, betesförbättring och dylikt.

Av de beviljade bidragen hade endast 164 223 kronor utbetalats, under det att inte mindre än 540 687 kronor avförts för att återredovisas till statsverket — vilket betyder något mer än 75 % av de ursprungligen beviljade beloppen.

Med anledning av dessa förhållanden hemställde statsrevisorerna, att riksdagen ånyo skulle överväga att ge anslaget till jordbrukets rationalisering formen av förslagsanslag, kombinerat med en årligen fastställd bidragsram. Därigenom skulle man undvika att riksdagen år efter år anvisar medel, som förbrukas först efter flera år. I vår reservation ansluter vi oss nu till revisorernas uppfattning. Eftersom medelsreservationerna är så stora, att de mer än väl räcker för det kommande budgetårets verksamhet både när det gäller det egentliga rationaliseringsanslaget, anslaget till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter och skogsproduktionsanslaget för Norrland, föreslår vi ett formellt förslagsanslag på 100 kronor till vartdera ändamålet. Detta förslagsanslag är sedan kombinerat med en bidragsram, som framgår av reservationen och som möjliggör att verksamheten även

Anslag till jordbrukets rationalisering m. m.

under det kommande budgetåret kan pågå i ungefär oförändrad omfattning.

Detta var den ena frågan. Den andra gäller en utredning om rationaliseringsverksamhetens reformering samt vidgad rådgivnings- och upplysningsverksamhet på jordbrukets område. I motionerna påpekas att rationaliseringsverksamheten varit föremål för livlig uppmärksamhet under det senaste året. Nya synpunkter på såväl den yttre som den inre rationaliseringen har förts fram från olika håll. Inte minst har den s. k. konsumentkommittén med representanter från KF, LO och TCO i ett par uppmärksammade skrifter diskuterat dessa spörsmål. Men även på de håll, där man har ett inte fullt så nymornat intresse för jordbrukets angelägenheter, har frågan om rationaliseringsverksamheten och rådgivningsarbetet uppmärksammats. Hushållningssällskapens förbund ifrågasatte sålunda vid sitt årsmöte i fjol, om inte nyttan av de vidtagna rationaliseringsåtgärderna i viss mån reducerats av att de inte fullföljts genom driftsekonomiska förbättringar. I sitt remissyttrande över motionerna har också förbundet i likhet med statens jordbruksnämnd tillstyrkt en utredning i motionens syfte. Visserligen saknas inte tidigare förslag om förbättring av upplysningsverksamheten på jordbrukets område. Men alla framkomna förslag har strandat på de statsfinansiella svårigheterna. Det statsfinansiella läget är sannernligen inte bättre nu än tidigare, och därför skulle det vara ganska meningslöst att föreslå åtgärder som medför ökade statsutgifter. Det är emellertid inte meningen med motionerna och reservationen; några ökade anslag har inte ifrågasatts. I stället önskar vi en utredning bl. a. för att utröna, om inte de nuvarande anslagen kunde omdisponeras så att mindre angelägna behov finge stå tillbaka för krav, som produktionsutvecklingen givit ökad angelägenhetsgrad.

Jag har med dessa ord, herr talman, motiverat den till utskottsutlåtandet fogade reservationen, och jag ber att få yrka bifall till densamma.

Herr ANDERBERG (s):

Herr talman! Sedan nu herr Eskilsson å reservanternas vägnar framfört de synpunkter, som varit vägledande för dem, skall jag be att med några ord få erinra om hur utskottets majoritet har sett på denna fråga.

Herr Eskilsson började med att tala om anslaget beteckning. Lantbruksstyrelsen har ju förordat att anslaget skulle ges formen av förslagsanslag med ett formellt belopp, samt att för anslaget skulle fastställas en viss bidragsram. Departementschefen har stannat för att anslaget skall uppföras såsom reservationsanslag. Riksdagens revisorer erinrar, såsom herr Eskilsson nyss sade, i sin berättelse över den år 1954 verkställda granskningen angående statsverket just om dessa frågor. Med anledning därav har statskontoret och riksräkenskapsverket haft att i remissyttranden framföra sina synpunkter på frågan. Bägge dessa ansvariga myndigheter har ansett, att någon ändring från reservationsanslag till förslagsanslag inte borde ske. Statskontoret erinrar om att riksdagen så sent som år 1953 avslagit en av lantbruksstyrelsen gjord framställning om ändring av beteckningen. Riksräkenskapsverket har i ett mycket fylligt utlåtande funnit flera särskilt ur riksdagens synpunkt tungt vägande skäl tala för ett bibehållande av nuvarande ordning för medelsanvisningen. Enligt verkets mening kan några mera allvarliga erinringar icke göras mot tillämpningen av denna ordning.

I detta sammanhang kan jag nämna, att man har önskat omläggning inte bara av anslaget till jordbrukets rationalisering, utan av flera andra anslag med samma karaktär, exempelvis arbetslöshetsanslagen. Inte heller socialministern har emellertid velat gå in för en ändring.

Riksräkenskapsverket har sålunda, eftersom Kungl. Maj:t och riksdagen så sent som år 1953 tagit ställning till denna fråga, icke funnit skäl föreligga att på denna punkt föreslå någon ändring. Enligt verkets mening föreligger inte heller anledning att vidtaga ändring i

Anslag till jordbrukets rationalisering m. m.

fråga om andra såsom reservationsanslag anvisade anslag under nionde huvudtiteln. Det är således på starka grunder och med beaktande av de synpunkter, som anförts av de hörda myndigheterna, som utskottet har beslutat att följa Kungl. Maj:t i denna fråga.

Jag har tagit del också av revisorerens synpunkter, och det finns givetvis mycket som talar för dem, men det gäller här att väga det ena mot det andra. En enhetlig ordning bör emellertid tillämpas inom hela statsförvaltningen vid likartade medelsanvisningar.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag på denna punkt.

Föreliggande utlåtande behandlar ju, såsom reservanten nyss anfört, även själva rationaliseringsanslaget. Det skulle kunna vara åtskilligt att säga om det, men den frågan kanske kommer upp senare under debatten.

Jag skulle emellertid i detta sammanhang vilja säga några ord om den utredning, som är ifrågasatt i motionerna, II: 214 och I: 374, där framställning göres om en allsidig utredning rörande jordbrukets yttre, inre och driftsekonomiska rationalisering. Utskottet har under hand inhämtat, och det framgår också av ett interpellationssvar, som jordbruksministern lämnade den 11 mars till fru Boman i andra kammaren, att han hade för avsikt att tillsätta en utredning om översyn av statsmakternas åtgärder till det mindre jordbrukets stöd. Genom en dylik utredning torde syftet med motionerna vara tillgodosett, och därför avstyrker också utskottet dessa motioner. Vi har ju inom utskottet vid flera tillfällen varit inne på dessa frågor, och vi räknar med att det inte skall dröja länge, innan denna utredning kommer i gång. Det har från departementet upplysts, att man där är i färd med att utarbeta direktiven för denna nya utredning, som just syftar till att ordna sådana frågor, som berörts i motionerna. Man vill visserligen ha en översyn av hela frågan beträffande de speciella åtgärder, som från statsmakternas sida hör vidtagas till det mindre jordbrukets stöd,

men även dessa frågor innefattas i den ifrågasatta utredningen.

Jag hemställer alltså, herr talman, om bifall till utskottets förslag i dess helhet.

Herr **ESKILSSON** (h):

Herr talman! Jag skall inte länge fresta kammarens tålmod. Jag skall emellertid be att få läsa upp ett avsnitt av statsrevisorernas uttalande för att det skall flyta in i dagens protokoll. Jag gör det, därför att jag helt och hållet stöder mig på statsrevisorernas förslag i detta avseende.

När det gäller frågan om anslaget skäraktar av reservationsanslag eller förslagsanslag uttalar statsrevisorerna följande: »Vissa olägenheter i redovisningshänseende torde icke kunna undvikas, vare sig den ena eller andra anslagsformen kommer till användning. När det gäller mindre anslagsbelopp torde valet måhända ej heller vara av egentlig betydelse. Det måste emellertid anses som föga tillfredsställande, att en så avsevärd reservation som den som numera förekommer på jordbruksrationaliseringsanslaget år efter år skall komma att kvarstå på anslaget. Revisorerna kunna icke finna att ett dylikt anslagssystem är ägnat att medföra en klar överblick över anslagsläget. Reservationsbehållningen lämnar icke någon översiktlig uppgift vare sig om bidragsgivningen eller det belopp, som kan utnyttjas för ytterligare bidrag. Huvuddelen av reservationen är nämligen redan disponerad, men denna kan å andra sidan även inrymma medel, som ännu icke disponerats. Det synes uppenbart, att reservationsanslaget i detta fall medför vissa påtagliga nackdelar. Om reservationen växer från ett år till ett annat och även om den nedbringas genom att medlen tagas i anspråk, medför den en viss bristande överensstämmelse mellan vad som beräknats i riksstaten och det faktiska budgetutfallet.» Jag har i mitt föregående anförande påpekat, att detta i hög grad gäller om rationaliseringsanslaget.

Anslag till jordbrukets rationalisering m. m.

Det blir en bristande överensstämmelse mellan vad som ursprungligen har beviljats och vad som utnyttjas för de olika ändamålen.

Jag vidhåller därför, herr talman, mitt yrkande om bifall till reservationen.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med de därunder förrekomna yrkandena gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Anmälades och bordlades Kungl. Maj:ts till kammaren överlämnade proposition nr 189, angående reglering av socker näringen i riket m. m.

Anmälades och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 509, av herr *Nilsson, Bror*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i statens allmänna avlösningsreglemente m. m.;

nr 510, av herr *Jonsson, Jon*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet m. m.;

nr 511, av herr *Andersson, Axel*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet m. m.;

nr 512, av herr *Alexanderson* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 30 maj 1952 (nr 317) om tillfällig ökning av regeringsrådets antal; samt

nr 513, av herr *Andersson, Lars*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område m. m.

Anmälades och bordlades:

utrikesutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts skrivelse till riksdagen med överlämnande av redogörelser från Nordiska rådets svenska delegation;

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1955/56 under sjätte huvudtiteln, avseende anslagen inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen och propositionen nr 137 gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1955/56 under åttonde huvudtiteln, avseende anslagen inom ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 81, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1955/56 till avsättning till fonden för idrottens främjande jämte i ämnet väckta motioner;

nr 82, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1955/56 till bidrag till vissa privatläroverk jämte i ämnet väckta motioner;

nr 83, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till statens rättsläkarstationer för budgetåret 1955/56 m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 84, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag för budgetåret 1955/56 till epileptikervården jämte i ämnet väckta motioner;

nr 85, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse av vissa kronan tillhöriga fastigheter m. m.;

nr 86, i anledning av väckta motioner om ändrad lönegradsplacering av vissa tjänster m. m.;

nr 87, i anledning av väckta motioner

om pension eller understöd åt vissa personer; och

nr 88, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om ersättning till vissa beställningshavare i reserven m. fl. för minskning i avlöningsförmåner till följd av beslut vid 1940 års lagtima riksdag jämte i ämnet väckta motioner;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 35, i anledning av väckta motioner angående skatteinbetalning hos postverket medelst check;

nr 36, i anledning av väckta motioner om ändrade grunder för beräkandet av värdeminskingsavdrag å byggnader i förvärvskällan jordbruksfastighet samt om avdrag för täckdiktningens anläggningar m. m.;

nr 37, i anledning av väckta motioner angående viss ändring av bestämmelserna om skyldigheten att erlagga fastighetsskatt; och

nr 38, i anledning av väckta motioner om vissa ändringar beträffande fastighetsbeskattningen m. m.;

jordbruksutskottets utlåtande nr 20, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av priserna på fisk under budgetåret 1955/56 m. m.; samt

allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 17, i anledning av väckta motioner om utredning angående åldringarnas anpassning i produktionslivet.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 15.17.

In fidem
Per Bergsten

Tisdagen den 26 april

Kammaren sammanträdde kl. 16.00.

Justerades protokollen för den 19 och den 20 innevarande månad.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 215, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1955/56 till statens priskontrollnämnd;

nr 216, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till avlöningar inom landsantikvarieorganisationen m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 217, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1955/56 till poliskåren i Boden m. m.;

nr 218, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1955/56, i vad avser inrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 219, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa, allmänna arvsfonden tillfallna fastigheter;

nr 220, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att i vissa fall avstå allmänna arvsfondens rätt till arv; och

nr 221, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 5 § förordningen den 8 juni 1951 (nr 457) om särskilt bidrag till producent av svensk film, så ock om fortsatt giltighet av samma förordning, m. m.

Upplästes och lades till handlingarna följande telegrafiskt inkomna läkarintyg:

Riksdagens första kammare, Stockholm.

Riksdagsman *Lars Erik Andersson*, Hedensbyn, hindras på grund av sjukdom att deltaga i riksdagsarbetet under tiden 26 april—3 maj 1955.

Överkalix 26 april 1955

Pihlblad

Provinsläkare

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 189, angående reglering av sockernärningen i riket m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet den av herr *Nilsson, Bror*, väckta motionen, nr 509, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i statens allmänna avlöningsreglemente m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott nedannämnda motioner:

nr 510, av herr *Jonsson, Jon*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet m. m.;

nr 511, av herr *Andersson, Axel*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet m. m.; och

nr 512, av herr *Alexanderson* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 30 maj 1952 (nr 317) om tillfällig ökning av regeringsrådets antal.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet den av herr *Andersson, Lars*, väckta motionen, nr 513, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående

ende åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område m. m.

Föredrogos och bordlades ånyo utrikesutskottets utlåtande nr 1, statsutskottets utlåtanden nr 6, 8 och 81—87 samt memorial nr 88, bevillningsutskottets betänkanden nr 35—38, jordbruksutskottets utlåtande nr 20 ävensom allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 17.

Anmäldes och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 192, angående statens inlösen av Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösunds aktier i Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag; och

nr 194, angående eftergifter beträffande ränta och amortering å vissa bostadsbyggnadslån.

Anmäldes och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 514, av herr *Elmgren*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändringar i 1947 års allmänna tjänste- och familjepensionsreglementen m. m.;

nr 515, av herr *Ewerlöf* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet m. m.;

nr 516, av herr *Persson, Karl*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet m. m.;

nr 517, av herrar *Ohlon* och *Boman*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet m. m.;

nr 518, av herr *Persson, Helmer*, och herr *Öhman*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet m. m.;

nr 519, av herr *Spetz*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område m. m.;

nr 520, av herrar *Ohlon* och *Sundelin*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område m. m.;

nr 521, av herr *Persson, Helmer*, m. fl. i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område m. m.;

nr 522, av herr *Franzén* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område m. m.;

nr 523, av herr *Larsson, Sigfrid*, och herr *Franzén*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område m. m.;

nr 524, av herr *Franzén* och herr *Johansson, Theodor*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område m. m.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 89, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1954/55, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

nr 90, i anledning av väckta motioner om anslag till ett register till arbetet Noraskogs arkiv;

nr 91, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1955/56 till avlöningar till landsfogdarna m. fl.;

nr 92, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1955/56 till avlöningar till häradskrivarna m. fl. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 93, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1954/55, i vad propositionen avser justitiedepartementets verksamhetsområde;

nr 94, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter

ter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1954/55, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde;

nr 95, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1954/55, i vad propositionen avser inrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 96, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1954/55, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde; och

nr 97, i anledning av väckt motion om ändrad löneklassplacering för e. o. kansliskrivaren vid Gotlands infanteriregemente H. Svensson;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 27, i anledning av väckta motioner om översyn av gällande bestämmelser rörande skyldighet för statstjänsteman att underkasta sig läkarundersökning;

nr 28, i anledning av väckta motioner om förordnande av civila medlare i äktenskapsmål;

nr 29, i anledning av väckta motioner med förslag till lag om ändring av 5 kap. 103 § konkurslagen;

nr 30, i anledning av väckt motion om vissa ändringar i gällande regler för allmänna arvsfonden; och

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 9 § lagen den 17 oktober 1900 (nr 82 s. 1) om straffregister;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 21, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bostadslån till domänverkets fast anställda arbetare; och

nr 22, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1955/56 till statens jordbruksnämnd och statens kommission för krisuppgifter på livsmedelsområdet jämte i ämnet väckt motion; samt

allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 16, i anledning av väckta motioner om tillsättande av en kommission för undersökning och fortlöpande information beträffande atomstridsmedlens verkningar.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.05.

In fidem

Per Bergsten

Onsdagen den 27 april

Kammaren sammanträdde kl. 10.00.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 192, angående statens inlösen av Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösunds aktier i Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag; samt

nr 194, angående eftergifter beträffande ränta och amortering å vissa bostadsbyggnadslån.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet herr *Elmgrens* motion, nr 514, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändringar i 1947 års allmänna tjänste- och familjepensionsreglementen m. m.

Föredrogos och hänvisades till behandlingen av lagutskott nedannämnda motioner:

nr 515, av herr *Ewerlöf* m. fl.,

nr 516, av herr *Persson, Karl*, m. fl.

nr 517, av herrar *Ohlon* och *Boman*, samt

nr 518, av herr *Persson, Helmer*, och herr *Ohman*,

alla i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet m. m.

Föredrogos och hänvisades till jordbruksutskottet nedannämnda motioner:

nr 519, av herr *Spetz*,

nr 520, av herrar *Ohlon* och *Sundelin*,

nr 521, av herr *Persson, Helmer*, m. fl.,

nr 522, av herr *Franzén* m. fl.,

nr 523, av herr *Larsson, Sigfrid*, och herr *Franzén*, samt

nr 524, av herr *Franzén* och herr *Johansson, Theodor*,

alla i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område m. m.

Föredrogos och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 89—97, första lagutskottets utlåtanden nr 27—31, jordbruksutskottets utlåtanden nr 21 och 22 samt allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 16.

Ang. Nordiska rådets redogörelser

Föredrogs ånyo utrikesutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts skrivelse till riksdagen med överlämnande av redogörelser från Nordiska rådets svenska delegation.

Genom en den 18 februari 1955 dagtecknad skrivelse, nr 99, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av skrivelsen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över utrikesdepartementsärenden samma dag, till riksdagen överlämnat redogörelser från Nordiska rådets andra session i Oslo den 9—18 augusti 1954 och från dess tredje session i Stockholm den 28 januari—3 februari 1955. Skrivelsen hade av riksdagen hänvisats till utrikesutskottet, som i det nu föreliggande utlåtandet anförde:

»Utskottet finner det vara en god praxis att verksamheten inom Nordiska rådet göres till föremål för behandling av riksdagen. Efter att ha tagit kännedom om de genom Kungl. Maj:ts skrivelse överlämnade redogörelserna för Nordiska rådets sessioner 1954 och 1955 har utskottet funnit, att av dessa redogörelser icke framgår, vilka åtgärder som vidtagits i anledning av beslutade rekommendationer. Utskottet anser erforderligt, att i sammanhang med redogörelse för rådets verksamhet resultaten därav bliva vederbörligen redovisade. Utskottet har därför ansett sig böra från

Ang. Nordiska rådets redogörelser

sekretariatet i rådets svenska delegation inhämta upplysningar rörande efter rekommendationer såväl vid första som andra sessionen vidtagna åtgärder och bifogar förteckning däröver.

I vilken ordning sådan redovisning framdeles bör ske kan lämpligen bli föremål för överläggning vid sådant gemensamt sammanträde mellan regeringsrepresentanter och presidiet i rådet, som brukat förekomma i samband med utrikesministermöten.

Utskottet, som i övrigt icke funnit påkallat att göra något särskilt uttalande i ärendet, hemställer, att riksdagen måtte giva Kungl. Maj:t till känna vad av utskottet sålunda anförts.»

Herr **HERLITZ** (h):

Herr talman! Som jag redan vid remissen av den föreliggande framställningen från regeringen hade tillfälle att säga, tjänar rapporteringen från Nordiska rådet ett dubbelt syfte. Det är för det första helt enkelt meningen att riksdagens ledamöter skall informeras om vad Nordiska rådet har förehaft. Det är för det andra också meningen att denna rapportering skall ge riksdagens ledamöter tillfälle att närmare övertänka våra åtgöranden och överväga, om dessa har varit kloka och riktiga, med andra ord ta ståndpunkt till vår verksamhet med gillande eller kritik.

Det betonades mycket starkt i andra kammaren under höstriksdagen hur angeläget det var att på det viset riksdagens opinion fick tillfälle att göra sig gällande i anslutning till rådets verksamhet. Med måhända ännu större styrka har denna önskan om intresse från riksdagens sida för rådets arbete framhävts från rådsmedlemmarnas sida. För oss framstår det som något utomordentligt väsentligt att ha kännning med opinionen inom riksdagen, att veta i vad mån de åtgöranden, som har förekommit i Nordiska rådet, stöter på patrull i det ena eller det andra hänseendet här i riksdagen, så att vi kan veta med oss var vi kan gå på någorlunda säker mark och var vägarna är osäkra.

Det vore egentligen meningen att de opinioner som sålunda kunde finnas in-

om riksdagen, i den mån de inte har kommit till uttryck i utskottets utlåtande i ärendet, skulle komma till synes i dag. Emellertid har herr talmannen upplyst mig om att inte någon ledamot av kammaren har anmält sig till erhållande av ordet i denna fråga. Jag har då tillåtit mig att begära ordet som representant för rådet. Jag har emellertid för min del ingenting att tillägga till vad jag anförde vid det tidigare tillfället, för halvannan månad sedan, då jag tämligen utförligt kommenterade rådets verksamhet inför kammaren. Jag skall inte ytterligare fullfölja denna kommentar; jag vill nu bara göra en kort reflexion.

Det är rimligt nog att den allmänna diskussion rörande rådets frågor, som vi i rådet har hoppats på, inte tycks komma till stånd på detta stadium. Jag förstår att det inte har varit tillfälle för kammarens ledamöter att så noga tränga in i den mångfald frågor som här föreligger. Men jag konstaterar ändå att våra berättelser har legat halvannan månad på riksdagens bord. Vi tillåter oss i rådet utgå från den föreställningen, att kammarens ledamöter i någon mån har tagit del av dessa berättelser. Vi vågar räkna med att i den mån vi har gått oriktiga vägar skulle kritik härutinnan ha kommit till synes i dag. Om denna debatt slutar med mitt anförande, så vågar vi kanske tillåta oss att i denna tystnad från kammarens sida intolka, att man här i kammaren menar att vi åtminstone i det väsentliga har gått fram på sådana vägar där riksdagens första kammare kan följa med.

Herr talman! Jag har intet annat yrkande än om bifall till vad utskottet har hemställt.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1955/56 under sjätte huvudtiteln, avseende anslagen inom kommunikationsdepartementets verksam-

hetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

På framställning av herr talmannen beslöts att detta utlåtande skulle företagas till avgörande punktvis och, där så erfordrades, momentvis.

Punkterna 1—4

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 5

Ang. beräkningen av vägenslagen

Under punkten 9 av sjätte huvudtiteln i statsverkspropositionen hade Kungl. Maj:t, före behandlingen av de olika anslagen till vägunderhåll och vägbyggnader, lämnat en översikt över beräkningen av vägenslagen m. m.

Därvid hade förordats, bland annat, att för det statliga vägunderhållet skulle upptagas ett oförändrat belopp av 230 miljoner kronor, att anslagen till statliga väginvesteringar skulle ökas med ca 33 miljoner kronor till 355 miljoner kronor, att anslagen till den kommunala väghållningen skulle uppföras med 121,3 miljoner kronor, innebärande en på i huvudsak byggnadsanslaget fallande ökning om 10,1 miljoner kronor, samt att bidragsanslagen till enskild väghållning skulle ökas med 4 miljoner kronor, varav hälften på vartdera byggnads- och underhållsanslaget, till sammanlagt 25,5 miljoner kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehåft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Ohlön* m. fl. (I: 150) och den andra inom andra kammaren av herr *Ohlin* m. fl. (II: 185), i vilka hemställts, att riksdagen måtte dels bemyndiga Kungl. Maj:t att låta under kalenderåret 1956 verkställa vägbyggnader för ett sammanlagt belopp av 355 000 000 kronor, dels ock för budgetåret 1955/56 anvisa anslag till statliga väg- och brobyggnader med ett sammanlagt belopp av 177 500 000 kronor, att avräknas mot automobilskatte- medlen;

Ang. beräkningen av vägenslagen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Helmer Persson* och *Öhman* (I: 280) och den andra inom andra kammaren av herr *Holmberg* m. fl. (II: 355), i vilka hemställts om en höjning med 10 000 000 kronor av anslaget till byggande av riksvägar i och för ett snabbare färdigställande av riksväg nr 13;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Björnberg* m. fl. (I: 281) och den andra inom andra kammaren av herr *Cassel* m. fl. (II: 352), i vilka, såvitt nu var i fråga, hemställts, att riksdagen måtte besluta att dels i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en utredning rörande vissa i motionerna berörda vägbyggnadsproblem, dels i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att den av Kungl. Maj:t förutsatta medelsförbrukningsramen för väginvesteringar för framtiden skulle redovisas i anslutning till Kungl. Maj:ts anslagsäskanden, dels uttala, att den i femårsplanen för vägväsendets upprustning förutsatta investeringsramen borde komma till utförande, dels bemyndiga Kungl. Maj:t att låta under kalenderåret 1956 verkställa vägbyggnader för belopp av tillhoppa 355 000 000 kronor, dels ock för budgetåret 1955/56 anvisa anslag till statliga väg- och brobyggnader med ett sammanlagt belopp av 177 500 000 kronor, att avräknas mot automobilskatte- medlen;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Alfred Nilsson* m. fl. (I: 277) och den andra inom andra kammaren av herr *Johnsson* i Kastanjegården m. fl. (II: 354), i vilka hemställts dels att riksdagen måtte besluta, att intagning av enskilda vägar till allmänt underhåll skulle ske i väsentligt ökad omfattning och icke för något år mindre än 50 mil, samt vidtaga härav påkallad förstärkning av anslagen till det statliga vägväsendet, dels ock att därest ökad anslagsgivning nu icke ansåges böra ifrågakomma utrymme för de i motionerna föreslagna åtgärderna måtte beredas genom jämkning av anslagen till vägunderhåll och vägbyggnader;

Ang. beräkningen av vägenslagen

dels ock slutligen två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Sundelin* (I: 332) och den andra inom andra kammaren av herr *Widén* (II: 384), i vilka hemställts, att riksdagen måtte uttala, att kostnaderna för iständsättning av enskild väg, som skulle förändras till allmän, alltid skulle bestridas av kronan samt att tillräckliga medel härför skulle avsättas i vederbörande flerårsplaner.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på återropade grunder hemställt,

I. att motionerna I: 281 och II: 352, i vad de avsåge förslag om en fortlöpande redovisning av den för den statliga väg- och brobyggnadsverksamheten avsedda investeringsramen, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

II. att motionerna I: 281 och II: 352, i vad de avsåge förslag om fullföljande av den i utskottets yttrande berörda femårsplanen för vägväsendets upprustning, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

III. att motionerna I: 150 och II: 185 samt I: 281 och I: 352, i vad de avsåge förslag om återgång till budgetårsberäkning av anslagen till den statliga väg- och brobyggnadsverksamheten, icke måtte bifallas av riksdagen;

IV. att motionerna I: 281 och II: 352, i vad de avsåge förslag om utredning av frågan om vägbyggandets lämplighet som sysselsättningsobjekt m. m., icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

V. att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 277 och II: 354 samt I: 332 och II: 384, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört i frågan om intagning av enskilda vägar till allmänt underhåll;

VI. att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i övrigt anfört.

Reservationer hade avgivits

a) av herrar *Ohlon*, *Sundelin*, *Alfred Nilsson*, *Svärd*, *Skoglund* i Doverstorp,

Svensson i Ljungskile, *Staxäng*, *Widén* och *Löfroth* samt fröken *Ager*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under I—III hemställa,

I. att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 281 och II: 352 såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att den av Kungl. Maj:t förutsatta medelsförbrukningsramen för den statliga väg- och brobyggnadsverksamheten måtte för framtiden redovisas i anslutning till vederbörande anslagsäskanden;

II. att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 281 och II: 352 såvitt nu var i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:ts kommande förslag och beslut rörande väginvesteringarna måtte avse ett fullföljande av den i reservationen berörda femårsplanen för vägväsendets upprustning;

III. att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 150 och II: 185 samt I: 281 och II: 352, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, besluta om återgång till budgetårsberäkning av anslagen till den statliga väg- och brobyggnadsverksamheten;

b) av herrar *Svärd*, *Skoglund* i Doverstorp och *Staxäng*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den ändrade avfattning, som i denna reservation angivits, samt att utskottet bort under IV hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 281 och II: 352, i vad de avsåge förslag om utredning av frågan om vägbyggandets lämplighet som sysselsättningsobjekt m. m., i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad i reservationen anförts.

Herr NILSSON, ALFRED, (fp):

Herr talman! Vi som står bakom motionen 277 i första kammaren har ju lov att känna en viss tillfredsställelse över att statsutskottet beslutat hemställa, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t ge till känna vad utskottet anfört i frågan om intagning av enskilda vägar

till allmänt underhåll. Men jag må ju säga, att motiveringen för denna hemställan är skäligen mager. Utskottet har omgärdat sig med alla möjligheter för att liksom hindra att frågan om detta vägunderhåll skulle undersökas ordentligt. Utskottet citerar först vad utskottet sade i fjol, nämligen att det i och för sig skulle vara önskvärt, om de enskilda vägarna i ökad omfattning kunde intagas till allmänt underhåll. Utskottets förväntan i detta avseende har, såsom vi sett, resulterat i att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som år 1951 tog in 17 mil vägar till allmänt underhåll, år 1954 inte tog in mer än omkring 13 mil. Det har alltså blivit tvärtemot vad man hade tänkt sig.

Nu vill jag livligt hoppas, att Kungl. Maj:t vid uppgörandet av nästa års proposition beaktar, att det har hänt någonting år från år. Det är inte bara det faktum, att tusentals människor blir orättvist behandlade på grund av att de själva måste till största delen underhålla sina enskilda vägar. Härtill kommer att den ökade motortrafiken har gjort detta svårare och svårare. Det är ju känt, att antalet nya motorfordon på ett enda år ökat med inte mindre än 100 000, och detta har gjort vägunderhållet alltmer betungande. Utskottet skriver: »Utskottet vill dock samtidigt understryka angelägenheten av att en successiv förbättring av förhållandena på förevarande område kommer till stånd.» Nå en successiv förbättring blir det ju alltid, om 10 å 20 mil vägar om året intas till allmänt underhåll. Utskottets uttalande säger därför inte så mycket.

Jag skulle vilja hemställa, att kommunikationsministern och statsrådet Hjalmar Nilson gör en allmän översyn och därvid ser till att de genomfartsvägar, som förbinder två allmänna vägar, och de vägar, som går till vissa byar eller fastigheter och som sedan inte kan fortsätta längre beroende på vatten eller berg — det finns många sådana vägar i nordliga Sverige — på en enda gång eller åtminstone i så stor utsträckning som möjligt kommer in under allmänt underhåll. Detta överensstämmer ju med

Ang. beräkningen av vägenslagen den tankegång som låg till grund för vägväsendets förstatligande. Då sades det ifrån, att det inte var lämpligt att man hade en massa små »väghållningsdistrikt» med maskiner som inte kunde utnyttjas året om. Detta argument gäller nu också.

Sedan talar utskottet om den ekonomiska sidan. Men när statens bidrag till underhåll av cirka 4 000 mil enskilda vägar i dag inte kostar mer än 25,5 miljoner kronor varav 13 miljoner avses för byggandet av enskilda vägar och bilskattemedlen ger över 900 miljoner kronor, måste man väl säga att proportionen inte är rimlig. Man kan inte tala om att det blir några stora ekonomiska konsekvenser, om man tar in några hundra mil enskilda vägar till allmänt underhåll.

Jag skulle önska att fjärde avdelningen hade framfört dessa synpunkter. Detta har ej skett, och därför har jag begärt ordet för att understryka, att det verkligen vore en gård av rättvisa om Kungl. Maj:t toge denna sak under allvarlig omprövning, gör en ordentlig undersökning och skipar rättvisa åt det folk som bor utmed dessa vägar.

Herr talman! Jag har inget annat yrkande än om bifall till utskottets förslag.

Herr PERSSON, HELMER, (k):

Herr talman! Vi kan inte förklara oss nöjda med den nuvarande takten i utbyggnaden av våra vägar, men vi är inte heller beredda att acceptera den linje som de borgerliga reservanterna lanserar. I denna punkt av utskottets utlåtande har utskottet bl. a. motiverat avslagsyrkandet på våra motioner, och av den anledningen tar jag till orda vid behandlingen av denna punkt och återkommer med yrkande vid punkt 7 i utskottets utlåtande.

Vi har hemställt, att anslaget till byggande av riksvägar skall bestämmas till 125 miljoner kronor i enlighet med väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förslag och att 10 miljoner kronor härav disponeras såsom förstärkt anslag för snabbara utbyggnad av riksväg 13.

Riksväg 13 spelar en utomordentligt

Ang. beräkningen av vägnslagen

viktig roll för Norrland. Den har en längd av över 1 000 km, d. v. s. en fjärdedel av riksvägnätets sammanlagda längd. Den sträcker sig utmed den norrländska kusten, som är mycket dåligt utrustad med järnvägskommunikationer, och den fyller därför ett väldigt behov när det gäller godsbefordran och annan trafik. Jag har tidigare här i kammaren talat om vilket stort behov som bl. a. storindustrierna utefter den norrländska kusten har av att ordna en tillfredsställande godsbefordran. Ett helt utbyggnadsprogram av riksväg 13 kan naturligtvis inte fylla alla de behov som föreligger på kommunikationernas område inom det norrländska kustlandet, det vill jag poängtera, men om man åstadkommer ett snabbare tempo i färdigställandet av nämnda riksväg, är det uppenbart att förhållandena blir betydligt bättre.

Några exempel skall jag ge för att beläsa nödvändigheten av större anslag.

I Västerbotten har riksväg 13 en längd av 273 km, och av denna sträcka är endast 59 km breddade och permanentade. Den anslagsram som angivits för åren 1955—1959 gör det möjligt att färdigställa en sträcka på ytterligare ca 74 km. Detta innebär att år 1960 återstår nära 140 km att förbättra till föreskriven riksvägsstandard inom Västerbottens län.

Inom Västernorrlands län beräknar vägmyndigheterna, att det med nuvarande anslagsram kommer att dröja 10—15 år innan riksväg 13 inom nämnda län är färdig.

I Norrbotten räknar man med att endast kunna färdigställa 10 å 15 km per år på grund av anslagets ringa omfattning.

Var och en begriper, att så kan det inte få bli. I de län som jag här har nämnt finns det gott om arbetskraft. Följaktligen kan man inte använda argumentet om arbetskraftsbrist för att motivera den alltför långsamma takten i färdigställandet av riksväg 13.

Utskottet säger i anledning av vårt förslag om anslagsförstärkning bl. a.: »En sådan anslagsförstärkning måste nämligen anses meningslös, då den i rådande konjunkturläge knappast kommer att le-

da till någon motsvarande stegring i vägbyggnadsverksamheten utan snarare får till följd, att anslagsbehållningen vid budgetårets slut ytterligare ökas.»

Jag måste säga, att utskottet har fel när det gäller de områden som jag här har talat om och när det gäller större delen av sträckningen av riksväg 13. Hur är det i de flesta norrlandsläna när det gäller arbetskraften? Man måste säga att det är gott om arbetskraft, och därmed faller naturligtvis utskottets motivering platt till marken.

Som jag sade tidigare, herr talman, återkommer jag med ett yrkande under punkt 7 i utskottets utlåtande.

Herr SUNDELIN (fp):

Herr talman! Vid den nu under behandling varande punkten i statsutskottets utlåtande finns en reservation 1 a) av herr Ohlon m. fl., som bl. a. tar sikte på vissa förhållanden beträffande anslagsäskanden och budgetberäkningar, och den berör också femårsprogrammet för vägväsendets investeringar.

I reservationen sägs det, att den av Kungl. Maj:t förutsatta medelsförbrukningsramen för den statliga väg- och brobyggnadsverksamheten bör redovisas i samband med vederbörande anslagsäskanden. Det framhålles också, att så sker redan nu i fråga om investeringarna i kommunikationsverkens kapitalfonder. I reservationen anföres vidare, att redan själva anslagsäskandet som sådant — om det skall ha någon förnuftig mening — måste innefatta en ganska bestämd framtidsbedömning av den med vederbörande anslag förbundna verksamhetens omfattning, och man anser det därför motiverat att återgå till att ha budgetår i stället för kalenderår som beräkningsgrund.

I reservationen framhålles också angelägenheten av att femårsprogrammet för vägväsendets investeringar, som man har ansett böra följas, verkligen genomföres. I reservationen erinras vidare om att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen betecknat detta program såsom innefattande den minsta väginvesteringsvolym som kan ifrågakomma för att betingelser skall

kunna skapas för ekonomiskt gynnsamma landsvägstransporter, samtidigt som styrelsen starkt understrukt, att man ingalunda därigenom kommer att till år 1960 nå den vägstandard som skäligen kan krävas. Mot bakgrunden härav, framhåller reservanterna, framstår Kungl. Maj:ts beslut om en begränsning av väginvesteringarna under innevarande kalenderår med 70 miljoner kronor såsom betänkligt.

Reservationens yrkande går ut på för det första att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller, att den av Kungl. Maj:t förutsatta medelsförbrukningsramen för den statliga väg- och brobyggnadsverksamheten måtte för framtiden redovisas i anslutning till vederbörande anslagsäskanden, för det andra att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:ts kommande förslag och beslut rörande väginvesteringarna måtte avse fullföljande av den berörda femårsplanen för vägväsendets upprustning, och för det tredje att riksdagen må besluta om återgång till budgetårsberäkning av anslagen till den statliga väg- och brobyggnadsverksamheten.

Detta är alltså reservationens yrkande, och jag ber, herr talman, med dessa ord att få yrka bifall till reservationen 1 a) av herr Ohlon m. fl.

Herr ANDERSSON, KARL, (s):

Herr talman! Herr Alfred Nilsson inledde ju denna debatt, men då han har suttit i utskottet och där godkänt vad utskottet har skrivit och inte heller här ställde något annat yrkande än om bifall till utskottet, skall jag inte uppta tiden med att på något sätt beröra vad han framförde.

Till herr Persson, som talade för en alldeles speciell sak, en motion från norrlandshåll om ett ytterligare anslag på 10 miljoner kronor för forcering av byggandet av en särskild väg i Norrbotten, är det inte någonting annat att säga än att det, som alla känner till, numera inte är brukligt att riksdagen beslutar om anslag till särskilda vägar, utan an-

Ang. beräkningen av väganlagen slagen beviljas i klump och fördelas av Kungl. Maj:t. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen fullföljer sedan arbetena i överensstämmelse med uppgjorda och fastställda femårsplaner. Detta är den formella gången av anslagens användning, och utskottet har inte funnit någon anledning att frångå denna med anledning av herr Perssons motion.

I övrigt vill jag beträffande själva anslagshöjningen säga, att det är egentligen inte så mycket fråga om anslagsbeloppens storlek. Det är ju nämligen så att reservationer finns och dessa reservationer tenderar att öka. Innevarande år kommer de att öka ganska kraftigt på grund av den beskäring, som gjorts i fråga om investeringarna på vägväsendets område. Det är således icke i första hand fråga om pengar, utan det är mera fråga om arbetenas utförande.

Beträffande den av mig nu berörda motionen kan jag alltså med det anförda bara yrka bifall till vad utskottet har anfört.

Jag vill sedan något närmare uppehålla mig vid den reservation, för vilken herr Sundelin nu har gjort sig till talesman och som berör en hel rad rätt ingripande frågor. Till grund för reservanternas yrkande ligger fyra motioner, vilka omspannar ganska mycket i fråga om vägarna och vägförvaltningarna, om beräkning av anslagen, om femårsplanens fullföljande, om medelsförbrukningsramar o. s. v. Det är således ett mycket omfattande och vittomspännande område, som motionärerna här tagit upp till behandling. Utskottet har också skrivit ganska utförligt beträffande dessa motioners yrkanden. Jag anser det därför onödigt att här redogöra för hela innebörden av vad utskottet har skrivit. Jag måste därvidlag hänvisa till utlåtandet, där utskottet, som sagt, utförligt har redovisat alla de punkter, som motionärerna och reservanterna har tagit upp. Jag vill i alla fall i korthet beröra något av det väsentligaste.

Det väsentligaste kan man kanske säga är, att den av förra årets riksdag uppgjorda femårsplanen för vägbyggnadsarbetet fullföljes. Jag tror att det

Ang. beräkningen av väganlagen

är ett gemensamt önskemål hos oss alla, att så skall ske. Vad som möjligen kan rubba planen är de ändrade konjunkturer, vilka påverkat investeringarna, men vi får hoppas att vad som inte kan utföras under det ena året skall kunna tas igen under det följande och att alltså i stort sett planen skall kunna fullföljas under femårsperioden, såsom man har räknat med. Vi har emellertid alla så småningom kommit underfund med att det är ganska vanskligt att fastställa planer på så lång sikt som fem år och att använda dem som tidtabeller, vilka till punkt och pricka i varje enskild del skall följas.

Sedan har reservanternas också tagit upp frågan om icke vad man skulle kunna kalla investeringstaket borde fastställas samtidigt som medelsanvisning sker, vilken ordning för närvarande tillämpas beträffande de affärsdrivande verken. Beträffande vattenfallsverket, televerket o. s. v. är det ju på det sättet, att redan i kapitalbudgeten föreslår Kungl. Maj:t en investeringsram samtidigt som anslag åskas för verken. Nu råder emellertid den skillnaden mellan väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och de övriga verken, att vi när det gäller investeringarna för de senare verken har budgetårsberäkning, d. v. s. utgifterna redovisas budgetårsvis, under det att i fråga om väginvesteringarna anslagen numera beviljas för kommande kalenderår. Det betyder en utsträckning i tiden med ett halvt år, vilket givetvis försvårar möjligheterna att överblicka vilka investeringar som kan utföras så långt framåt i tiden.

Nu har emellertid reservanternas yrkat på en återgång till den gamla ordningen med anslagsgivning för budgetår. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen skulle således komma i samma ställning som de övriga affärsdrivande verken, och det vore då givetvis lättare att samtidigt med medelsanvisningen fastställa investeringsramen. Nu har emellertid riksdagen så sent som förra året beslutat att av praktiska skäl, bland annat med hänsyn till möjligheterna för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att lättare

kunna planera arbetena, anvisa anslagen för kalenderår, vilket innebar en avvikelse från vad som tidigare varit regel. Det är uppenbart att om riksdagen skulle vilja gå med på vad reservanternas har föreslagit, alltså en återgång till budgetårsberäkning, skulle det vara lättare att överblicka området och lättare att fastställa investeringsram samtidigt som medelsanvisning sker. Men å andra sidan skulle man då gå miste om alla de praktiska fördelar, som varit avgörande för beslutet om anvisning av anslagen kalenderårsvis.

Dessa frågor sammanhänger således mycket intimt med varandra. Jag kan mycket väl förstå reservanternas uppfattning att investeringsramens storlek bör fastställas i så god tid som möjligt. Utskottsmajoriteten har även påtalat den enligt vår mening alltför sent tillkännagivna begränsning av investeringsramen som skedde i år och framhållit, att utskottet önskar att besked om investeringsramens storlek skall meddelas vederbörande verk i så god tid, att rubbningar inte uppstår i planeringen. Den begränsning av investeringarna med 70 miljoner kronor, som tillkännagavs genom Kungl. Maj:ts skrivelse den 25 februari i år, kommer givetvis att avsevärt rubba den uppgjorda flerårsplanen i vad den avser arbetena under innevarande år. Följaktligen ligger det naturligtvis en hel del i reservanternas krav, att verket tidigare bör få besked om vilka investeringar som är möjliga för ett visst år.

Även om jag, herr talman, medger detta är det emellertid ett ganska långt steg därifrån till att kunna ansluta sig till kravet att man med nuvarande anslagsberäkning för kalenderår skulle kunna fastställa investeringsramen samtidigt som anslagen. Det skulle ju betyda att Kungl. Maj:t exempelvis på hösten 1955 skulle kunna överblicka hur mycket vägar som kan byggas i landet under kalenderåret 1957. Det är enligt min mening alltför mycket begärt. Utskottet har inte heller kunnat tillstyrka en sådan ordning, utan har nöjt sig med att förklara, att besked om väginvesteringarnas storlek bör meddelas verket i så

Ang. beräkningen av vägenslagen

god tid att rubbningar inte behöver medföra alltför stora skadeverkningar.

Reservanterna har sedan i konsekvens med sitt yrkande om ändrad tid för anslagsberäkningen hemställt om en del ändringar i fråga om anslagen. Då det här är fråga om en ren konsekvens av den första reservationen skall jag inte närmare ingå på det yrkandet. Vad vi ju närmast har att ta ställning till är ju reservanternas yrkande om återgång till ändrad tid för anslagsberäkningen, således till budgetårsberäkning.

Med vad jag nu anfört tror jag mig ha bemött det väsentliga i reservationen, således de punkter som herr Sundelin varit inne på.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr DOMÖ (h):

Herr talman! Det har länge varit en ganska allmän uppslutning om programmet att företa en upprustning av våra vägar. Man har också försökt att genom avvägning av bilskattemedlen se till att det finns pengar tillgängliga för att förverkliga detta program.

Det har vid denna upprustning av vägväsendet varit en strävan att få till stånd så stor planmässighet som möjligt, bland annat för att på bästa sätt kunna utnyttja den moderna teknikens hjälpmedel. Kungl. Maj:ts besked till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i slutet av februari i år i fråga om investeringsbegränsningen medförde, att det för vägmyndigheterna uppstod en helt ny situation då det för dem gällde att planera för och verkställa arbetena för innevarande år. Det blev nödvändigt att hastigt revidera arbetsplanen, vilket kommer att leda till avsevärda rubbningar. Man måste nu räkna med ganska allvarliga dröjsmål med anläggandet av nya vägar och utförandet av vägförbättringar. Dessa rubbningar innebär en stor olägenhet just nu, när vi har att räkna med en kraftig ökning av biltrafiken. Jag skall för att belysa läget tillåta mig anföra hur förhållandena kan te sig i ett enskilt distrikt.

Vägmyndigheterna strävar, som jag sade, efter att genom planläggning av byggnadsverksamheten kunna utföra arbetena så billigt och effektivt som möjligt. Man söker i god tid uppgöra noggranna planer för större arbeten för att kunna utnyttja moderna maskiner etc. och bedriva arbetena rationellt. Denna politik gör att arbetsplanerna för större arbetsuppgifter måste fixeras för längre tid framåt. Arbetsplanerna blir på det sättet mera bundna. Möjligheterna till snabba nedskärningar i byggnadsvolymen minskas, och de torde ofta inte gå att genomföra utan väsentliga kostnadsökningar. Detta gäller i första hand kontraktbundna entreprenadarbeten, men det gäller också för arbeten i egen regi.

Omständigheterna gör det nödvändigt att söka lägga ut entreprenader på sommaren och se till att arbetena kommer i gång på höstsidan. Det gäller att ha överblick över både innevarande år och det kommande, för att det hela skall fungera på lämpligaste sätt även ur arbetsmarknadssynpunkt. Men när en sådan inskränkning som den i år sker, drabbar den sådana arbeten som inte är fastlåsta. För mitt läns vidkommande innebär det bl. a. — om jag får ta upp en detaljfråga — att man inte kan fullfölja brobyggandet i beräknad takt. Det gör i sin tur, att man inte kan öka högsta tillåtna axeltrycket på vägarna, och därmed hindrar man ett fullt utnyttjande av den ständigt moderniserade bilparken. Vidare är det ju nödvändigt att reservera vissa av arbetena i egen regi för vinterperioden, så att man får snabbaste möjliga takt och jämnaste möjliga utnyttjande av arbetskraften. Denna planering rubbas ganska avsevärt, när besked kommer i februari månad.

Jag vill också framhålla att den så hastigt beslutade inskränkningen i årets arbetsplan, som i och för sig kanske inte har så betydande verkningar i år, medför att man inte kan lägga ut större arbeten på entreprenad så som man räknat med, utan att arbeten i egen regi får träda i stället på de mest angelägna punkterna. Detta förrycker utnyttjandet

Ang. beräkningen av vägenslagen

av maskiner och dylikt hos de firmor som skulle haft entreprenaderna. För vårt läns vidkommande har vi räknat med ungefär 60 procent entreprenadarbeten och 40 procent arbeten i egen regi, men det förefaller nu som om siffrorna skulle bli helt omkastade. Man kommer alltså inte att kunna tillgodogöra sig det förbilligande, som utläggandet av större arbeten på entreprenad i och för sig medför.

Nu säger en ärad talare — jag tror att det var herr Andersson — att man är ense om att femårsplanen bör fullföljas och att man senare skall försöka ta igen vad som inte kan göras i år. Ja, jag tror att jag för min del nödgas säga, att redan förändringen i år gör det ytterst svårt att fullfölja den femårsplan som man allmänt har siktat till. Rubbningarna i första omgången blir så stora, att man antagligen får svårt att ta igen det förlorade; i varje fall går det inte under nästkommande år att nå det resultat, som man skulle ha velat räkna med.

Jag blir ganska tveksam om varthän utskottet vill komma, när jag läser utskottets på åtskilliga ställen tämligen restriktiva uttalanden. Utskottet talar om att även vägarbetena får lämpas efter tiderna, och av ett uttalande på ett annat ställe får man ett intryck av att utskottet inte tror att det skall bli möjligt att fullfölja väguppbyggnaden i den förut tänkta takt.

Allt detta gör att vi så vitt jag förstår befinner oss i ett läge, där man tycks gå ifrån tanken på en bestämd, samordnad plan för uppbyggnad av vägarna i erforderlig takt. Och därmed mister man många av fördelarna med välplanerad väguppbyggnad. Det är klart att också vägförbättringen i viss mån måste anpassas till rådande förhållanden, men så som utskottet här uttalat sig, tycker jag mig sakna den bestämda uppfattning, som borde finnas hos det utskott som handlägger dessa frågor. Man har inte tillräckligt betonat, att det gäller att fullfölja den vägpolitik man slagit in på.

Kan möjligen logiken fordra, att den bristande planmässigheten och sönder-

brytandet av planerade arbeten på andra områden — som är så kännetecknande för den rådande regeringspolitiken — skall ha sin motsvarighet också på vägområdet, att ryckigheten skall bli det dominerande draget också här? Men jag vill för min del ha sagt ifrån, att ett frångående av den bestämda, planmässiga vägpolitiken innebär att arbetet försenas och även i mycket hög grad försvåras för de myndigheter, som har uppgiften att handhåva den av alla önskade väguppbyggnaden.

Jag skulle vilja rikta några frågor till statsrådet Nilson. Det är med mycket stort intresse vi emotser hans uttalande om vad man har att vänta när det gäller vägarna. De myndigheter, som arbetar på området, vill ha klarhet om hur man på högre ort tänker sig den fortsatta utvecklingen; intentionerna därifrån spelar mycket stor roll, och vaga uttalanden om att det möjligen kan bli så och så hjälper inte dem som skall handha detta arbete.

Därför vädjar jag till statsrådet Nilson att söka ge oss en klarare bild av den vägpolitik, som man från regeringshåll ämnar föra. Det går inte att handla efter behag för korta tidsperioder, utan det måste i detta fall vara ordentlig planläggning och följdriktighet i handlandet. Inte minst intresserade av de uttalanden som föredragande statsrådet här kommer att göra — jag räknar med det — är bilisterna. De har ju fått betala sina skatter, och de har fått löfte om att det snart skall bli goda vägar. Nu undrar de, vilken vägpolitik som kommer att föras och vad det är vi har att vänta.

Herr BERGH (h):

Herr talman! Riksdagen har redan för många år sedan knäsat den principen, att en skälig andel av vägstnaderna skall betalas av bilisterna. Vad som menom med »skälig andel» är väl inte så exakt angivet. Däremot är den principen utformad, och på ett mera klart sätt, att bilskattemedlen skall användas för att betala vägbyggnad, vägunderhåll

och diverse annat som hör samman med trafiken.

När vi här i riksdagen för några år sedan beslöt någonting som kallades för en extra bensinskatt, motiverades denna skatt emellertid av andra skäl. När regeringen lyckades driva igenom denna skatt var motiveringen inte närmast vägväsendets behov utan önskemålet att, som det hette, suga upp vad man betraktade som en överflödig köpkraft. Men principen om bilskattemedlens användning uppehölls även då så till vida, att den dåvarande finansministern förklarade, att genom vad som skedde satte sig statsverket så att säga i en skuld till vägväsendet. Den skulden har mig veterligt icke blivit betald.

När vi i fjol — efter det att denna extra bensinskatt till en del hade tagits bort — återigen höjde bensinskatten, betonades emellertid starkare sambandet mellan vägkostnader och bilskattemedel. Då motiverades skattens höjning direkt med önskemålet att rusta upp vårt vägväsende.

Nu finner man emellertid en alltmer ökande disproportion mellan medel för vägväsendet i form av bilskattemedel och de pengar som faktiskt användes för vägväsendet. Under de sista månaderna har det nämligen inträffat, att man inte har fullföljt programmet som man tänkte sig det. Man har minskat investeringen för att på det sättet indirekt dämpa efterfrågan. Medan man förut ville minska efterfrågan genom att medelst en skatt dra in överflödig köpkraft vill man nu dämpa efterfrågan genom att minska investeringarna. På det sättet har undan för undan uppkommit mycket stora reservationer.

Genom vad som nu har inträffat är det också uppenbart, att när bensinskattens höjning i fjol motiverades med vägväsendets ökade behov har i realiteten grunden för denna bensinskatt höjning raserats. Antingen skall man använda pengarna för avsett ändamål eller också skall man inte belasta bilismen som man gör.

Jag har velat nämna dessa omständigheter, som jag betraktar såsom ett slags

Ang. beräkningen av väganslagen bakgrund till de yrkanden, som framställts i reservationen 1) a) och som utgör alternativ till klämmarna I, II och III i utskottets utlåtande under denna punkt. För innehållet har både herr Sundelin och herr Andersson i Rixö redogjort. Jag ber att få uttala min anslutning till de yrkanden, som herr Sundelin därvid framställt.

Det finns emellertid också under denna punkt en reservation, som är betecknad med 1) b). Den utgör ett alternativ till klämman IV under denna punkt i utskottets utlåtande. Denna reservation grundar sig på sätt och vis på samma allmänna motivering, som jag här försökt ange, och den gäller närmast önskvärdheten av att man vid en planering av vägbyggandet och vägunderhållet skall försöka att även uppmärksamma frågorna om kostnaderna för och lämpligheten av vägbyggande såsom sysselsättningsobjekt. Denna formulering är ett uttryck för önskemålet att pengarna på detta område skall komma till bästa möjliga nytta.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den under denna punkt avgivna reservationen 1) b), undertecknad av herrar Svärd, Skoglund och Staxäng.

Herr PERSSON, HELMER, (k):

Herr talman! En kort replik till herr Karl Andersson! Han sade att det inte var vanligt att riksdagen anvisade medel till särskilda vägar. Det är ju mycket möjligt att så inte har varit praxis, men jag tror nog att man kan säga att riksdagen mycket väl kan ge sin mening till känna i denna fråga bl. a. mot bakgrunden av hur eftersatt färdigställandet av riksväg 13 är. Herr Karl Andersson är en så pass klyftig karl, att han vet att den formalitet han hänvisar till egentligen inte håller.

Sedan vill jag säga några ord med anledning av högerns reservation. I den föreslås en utredning av frågan om vägbyggandets lämplighet som sysselsättningsobjekt. Jag måste för min del säga att det inte kan generellt framhållas, att vägbyggandet inte är lämpligt när det

Ang. beräkningen av väganlagen

gäller att upprätthålla sysselsättningen här i landet. Däremot behöver man inte blicka tio år framåt i tiden och spara vägbyggnadsarbetena till dess att det om tio år eventuellt skulle uppstå massarbetslöshet. Nu ligger det emellertid till på det sättet, att i de områden, som jag har talat om, föreligger det behov av sysselsättning. Medel finns bl. a. av bilskattemedel, men ändå vägrar man att acceptera att anslå tillräckliga medel för att kunna färdigställa riksväg 13, trots att det också finns arbetskraft.

Herr PÅLSSON (bf):

Herr talman! Den kritik, som här framkommit mot utskottets förslag, riktar sig huvudsakligast mot det förhållandet, att utskottet vidhåller fjolårets beslut om beräkning av anslagen kalenderårsvis. I en vid denna punkt avgiven reservation yrkas på en återgång till budgetårsberäkning av de anslag det här gäller. Vi diskuterade redan i fjol detta spörsmål och kom till den uppfattningen, att en anslagsgivning för kalenderår innebar så betydande fördelar för vägväsendet och dess planläggning, att det var skäl i att tillämpa detta system, även om en och annan invändning kunde resas häremot. Bl. a. är det klart, såsom här framhållits, att svårigheterna att i förväg beräkna vägarbetena blir större ju längre fram i tiden man siktar.

Jag tror för min del, att det med den konstruktion vi har av anslagen till vårt vägväsende är nödvändigt att fortfarande vidhålla kalenderårsberäkningen, om man nu på vägväsendets område i förväg skall kunna planlägga de arbeten, som skall utföras inom den närmast liggande tiden. Sedan uppkommer ju den fråga, som har aktualiserats speciellt i år, då kännedom om investeringsramens storlek blev tillgänglig först så sent som i slutet av februari månad. Det är självklart att detta förhållande med rätta kan beklagas, men å andra sidan lever vi väl nu i vårt svenska samhälle under så speciella omständigheter att jag ifrågasätter, om det verkligen hade varit möjligt för regeringen att så värst mycket ti-

digare ge besked om investeringsramens storlek. Jag kan för min del knappast tänka mig något område, där det inte skulle kunna riktas samma anmärkningar mot begränsningar som det görs i detta fall — man kan sedan kalla det för ryckighet eller vad man vill. I nu rådande läge får vi lov att acceptera situationen sådan den är. Men detta utgör inte något motiv för en återgång till beräkning av anslagen budgetårsvis. Att i detta fall som på en del andra av statsverksamhetens områden tillämpa beställningsbemyndiganden, tror jag inte är vare sig lämpligt eller möjligt. Strukturen av verksamheten på väg- och vattenbyggnadsväsendets område är väsentligen en helt annan än den verksamhet, som bedrivs av en hel del av våra affärsdrivande verk, med vilka väg- och vattenbyggnadsverket inte kan jämföras.

Sedan kände jag mig ha anledning att säga några ord i anledning av herr Helmer Perssons första yttrande. Han har tydligen intresserat sig för och ömrat för en speciell riksväg, eller kanske riksvägarna över huvud taget. Även jag har tillsammans med några andra ledamöter väckt en motion i denna fråga, men jag gick den motsatta vägen och önskade, att länsvägarna — bakom vilket begrepp både de gamla länshuvudvägarna och de gamla bygdevägarna numera döljer sig — skulle få en anslagsförstärkning. De är ju till milantalet oändligt mycket större än riksvägarna. Jag ansåg att det var av större angelägenhet att tilldela dessa vägar ytterligare anslag än att ge riksvägarna mer. Jag skall för min del inte säga, att det är oriktigt att höja anslagen till riksvägarna, om det finns möjlighet därtill, men jag menar nog att man med utgångspunkt från den fördelning, som skedde under fjolåret, då anslagens antal begränsades, då också gjorde en avvägning. I den mån man hade ett ökat utrymme för anslag, tyckte jag att det var skäligt, att man skulle fördela detta ökade utrymme proportionsvis lika mellan dessa tvenne stora huvudgrupper av vägar. Jag hade därför i motionen yrkat på en ökning av anslaget till länsvä-

vägarna med 10 miljoner kronor. Att jag sedan i avdelningen och utskottet frånträdde detta yrkande berodde på utskottets skrivning under punkten 7.

Det är ju på det sättet, att vad vi änger oss på får vi lov att göra en avvägning, och man får då söka sig fram efter det möjligas linjer. Att jag inte har en lika stark känsla för riksvägarna beror nog också på den omständigheten, att de riksvägar, på vilka de mesta pengarna hitintills lagts ned, varit sådana som löper parallellt med de allra bästa järnvägarna. Dessa senare är lika mycket som vägarna en samhällsangelägenhet, och jag är inte utan vidare övertygad om att man skall i samma utsträckning lägga ner pengar på riksvägar, som därigenom kommer att försämra möjligheterna för de järnvägslinjer, som vi i varje fall måste ha — att göra sig gällande. Då har de s. k. länsvägarna en annan uppgift att fylla. De tillför resande och gods till de goda järnvägslinjerna, och jag finner det mera angeläget att de bygder, som saknar goda järnvägsförbindelser, i första hand får goda landsvägsförbindelser.

Jag har velat anföra dessa allmänna synpunkter och ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Häri instämde herr *Werner* (bf).

Herr **HESSELBOM** (s):

Herr talman! Jag skall inskränka mig till att säga några ord i anledning av de anföranden, som hållits av herrar Domö och Bergh.

Herr Domö har jag inte så mycket otalt med, då utskottet har givit sin anslutning till de allmänna synpunkter, som han anförde beträffande angelägenheten av att man får till stånd största möjliga planmässighet i fråga om våra vägbyggnader.

Herr Domö kom också in på den nu aktuella frågan om den investeringsram, som Kungl. Maj:t har fastställt för innevarande kalenderår, och i den frågan har utskottet understrukit angelägenheten av att för framtiden beslut angående sådana investeringsramar fattas i så god

Ang. beräkningen av väganslagen tid, att planläggningen av verksamheten inte onödigtvis försvåras. På den punkten tycker jag att herr Domö kan vara ganska tillfreds med vad utskottet har anfört.

Vad sedan gäller herr Bergh kom han fram till påståendet, att avståndet tenderar att mer och mer öka mellan tillgängliga medel och i verkligheten utförda vägarbeten, och jag vill inte förneka, att så ser situationen ut för närvarande. Det är emellertid mycket svårt att spå, och i varje fall hyser vi inom statsutskottets fjärde avdelning den förhoppningen, att det skall bli möjligt att framtiden öka kanske inte väganslagen men väl vägarbetena så pass kraftigt, att man skall kunna i det närmaste genomföra den femårsplan, som riksdagen gav sin anslutning i föl i samband med beslutet om bilskatten.

Men det är som sagt svårt att spå. Det blir ju här fråga om en avvägning mellan många önskemål på olika områden och våra reella resurser, och jag vill konstatera, att om man frånsér herr Helmer Perssons yrkande har det inte från något håll i dagens situation yrkats på att den ram, som nu finns för vägarbetena, skall utökas. Jag förstår också att det är svårt att i dagens läge komma med yrkanden om en väsentlig utvidgning på detta område, då riksdagen funnit sig nödsakad att göra mycket allvarliga beskränningar på andra områden. Men jag tror nog att vi kan räkna med att vägarbetena skall komma att få sin beskärda del av våra tillgängliga resurser.

Vad sedan gäller den reservation till utskottsutlåtandet, som är betecknad 1 b) och som herr Bergh yrkat bifall till, så tar ju den upp ett yrkande, som framställt i motionen nr 352 i andra kammaren. I denna motion har man ingående behandlat de olika vägrågorna, och jag kan försäkra motionärerna, att statsutskottets fjärde avdelning har ägnat motionen mycken uppmärksamhet och haft ingående föredragningar beträffande de problem, som där har upptagits. Motionen är ju så omfattande, att det inte finns anledning att nu gå in på alla de synpunkter och yrkanden, som där fram-

Ang. beräkningen av väganlagen

ställes, och jag skall inskränka mig till att säga några ord om det yrkande, som har upptagits i reservationen.

I reservationen begäres en utredning, i vad mån vinterarbetena verkar kostnadsfördyrande på vägarbetena. Det är väl då underförstått, att den kostnadsfördyring, som blir en följd av att arbetena utföres på vintern, inte bör belasta bilskattemedlen.

Nu är det ju på det sättet, att det inte bara när det gäller vägarbeten utan även när det gäller anläggningsarbeten över huvud taget har skett en förändring på så sätt, att man lyckats alltmera skära ned sysselsättningsstopparna under sommarsäsongen och hålla uppe sysselsättningen under vintern. Detta kan, utom med samhällsekonomiska och sociala skäl, även motiveras med rent företagsekonomiska synpunkter, eftersom vägarbetena blivit mer och mer maskinellt betonade. Det är ju, som utskottet framhåller, rent företagsekonomiskt önskvärt att söka utnyttja de maskiner, som man ändå måste ha, och den specialutbildade arbetskraft, som man har, genom att söka hålla vägarbetena i gång året runt. Till detta kan nog läggas, att om vi skulle återgå till den gamla säsongarbetslösheten på detta område, måste vi räkna med att vi får betala en högre timpenning till vägarbetarna under de månader de är sysselsatta, för att de skall få kompensation för inkomstbortfallet under vinterperioderna. Utskottet har därför den uppfattningen, att det är angeläget att söka få till stånd en så jämn sysselsättning som möjligt.

Vad sedan gäller möjligheterna att utnyttja vägarbetena för att öka sysselsättningen under vintermånaderna har arbetsmarknadsmyndigheterna försäkrat, att de följer den saken med mycket stor uppmärksamhet och söker komma fram på olika vägar för att klara sysselsättningsproblemet även under vintermånaderna. Jag tror att vi kan avvakta resultatet av den planläggning och de undersökningar som arbetsmarknadsmyndigheterna här är inne på.

Herr talman! Det skulle förvisso vara mycket mer att tillägga med anledning

av den motion, vars yrkanden upptagits i reservationen 1 b), men jag skall nöja mig med att nu yrka bifall till utskottets förslag även i denna del.

Herr BERGH (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag undrar, om herr Hesselbom har dragit de riktiga slutsatserna av att bilskattemedlen har inlutit genom en specialskatt och att denna specialskatt är bunden till användningen. Den skall användas för vägväsendet. Är det inte då en ganska rimlig tanke, att när en speciell grupp av trafikanter på det sättet åläggs en alldeles speciell skatt, bör de pengarna användas så, att man får största möjliga valuta för dem? Jag förbiser ingalunda att man av sysselsättningspolitiska skäl kan få lov att sätta i gång en del arbeten, även om de kanske inte är så räntabla, men däremot anser jag inte att denna specialskatts karaktär motiverar att bilismen via bilskattemedlen skall betala merkostnaderna.

Herr DOMÖ (h):

Herr talman! Herr Hesselbom tyckte att jag skulle vara belåten med vad utskottet har sagt om önskvärdheten av att kunna genomföra femårsplanen för vägarna, men tyvärr kan jag inte vara tillfreds, ty det positiva i vad utskottet säger — och det innebär visserligen, att utskottet anser programmet i princip böra genomföras — men detta uttalande är förenat med reservationer som i hög grad förtar värdet av detta principuttalande. Jag citerar: »särskilt i rådande konjunkturläge synes det tveksamt, huruvida utrymme föreligger för någon egentlig utökning av vägbyggnadsverksamheten». Femårsprogrammet innebär ju en betydande ökning av vägbyggnadsverksamheten. Likadant är det på s. 10. Där talar man om att en begränsning av väg- och brobyggnadsverksamheten synes erforderlig under den närmaste tiden. Herr Andersson i Rixö har personligen sagt, att han tycker att programmet skall genomföras, men det

hade varit ännu bättre, om *utskottet* hade kommit med ett *bestämt uttalande* i den riktning, som utskottets ärade förespråkare här vill uttolka ur betänkan-

det. Det är naturligtvis mycket bra att utskottet har sagt, att det vill understryka angelägenheten av att för framtiden beslut i hithörande spörsmål, d. v. s. angående arbetets ram, fattas i så god tid att planläggningen av verksamheten inte onödigtvis försvåras, men ännu bättre vore det att få det uttalande från statsrådshåll som jag här efterlyste. Jag är mycket ledsen över att inte vägministern är i tillfälle att här klargöra, hur han tänker sig att vägpolitiken skall utformas och vägupprustningen bedrivs under den närmaste tiden. Statsrådet Hjalmar Nilson har i många uttalanden ute i landet ej bara lagt upp vissa riktlinjer för det kommande arbetet utan också utlovat bättre vägförhållanden tämligen hastigt.

Jag ser att statsrådet kommer in nu, och vi har väl alltså att vänta sådana uttalanden av honom, som kan göra oss litet mera optimistiska i fråga om förutsättningarna att planenligt kunna bedriva denna vår verksamhet än vad vi kan bli av statsutskottets föreliggande utlåtande.

Jag delar i viss mån herr Pålssons uppfattning när det gäller det besked om inskränkning av verksamheten, som han talade om. Det tjänar kanske inte så mycket till att uppehålla sig vidare vid det som har förevarit. Vad som har inträffat är i och för sig beklagligt ur de synpunkter jag här tidigare har framhållit, men vad jag skulle vilja understryka är att det är önskvärt att vi inte även nästa år behöver komma i en liknande situation. Ty den situation vi har kommit i innebär bland annat att det uppstår mycket stora svårigheter för vägbyggnadsverksamhetens utövare, bl. a. när det gäller att hjälpa arbetsmarknadsmyndigheterna med att skapa erforderliga arbetstillfällen under vintern, något som vi gärna vill göra. Den åtgärd som nu från Kungl. Maj:ts sida har vidtagits har rubbat våra planer och verkat

Ang. beräkningen av väganlagen försvårande i det avseendet. Vad regeringen önskar är väl inte att försvåra säsongutjämnningen och vidmakthållandet av sysselsättningen även under vintern. Men i praktiken har ifrågavarande beslut lett till att man inte torde kunna sysselsätta en lika stor arbetsstyrka under vintern som det eljest hade varit möjligt.

Det finnes åtskilliga anledningar att — som jag nu tillåter mig göra — ganska enträget anhålla om en effektivare och planmässigare vägpolitik än som hittills förts.

Herr statsrådet HJALMAR NILSON:

Herr talman! Jag beklagar att jag på grund av en samtidigt pågående diskussion i medkammaren om en fråga, som jag hade att svara för, inte fick tillfälle att höra herr Domös anförande. Jag skall ändå försöka ge honom ett svar och även något beröra de andra frågor som här har diskuterats.

Jag vill då först och främst säga att frågan om i vilken utsträckning vägarbeten nu skall bedrivs, inte bara är en fråga om hur mycket pengar som får förbrukas, utan det är ju i hög grad en fråga om hur mycket arbetskraft man bör ställa till vägväsendets förfogande i den konkurrens om arbetskraften på alla områden som nu förekommer. Den avvägning, som måst göras för detta år, har inte varit så alldeles lätt att företaga. Jag vill i det sammanhanget erinra om att man fått finna sig i att även när det gällt mycket angelägna uppgifter genomföra avsevärda beskrningar av tidigare planerade arbeten på grund av att arbetskraft inte funnits att tillgå.

Vad beträffar femårsprogrammet för vägväsendet tror jag att jag vågar säga att vi alla är ense om att detta bör fullföljas i hela den utsträckning som är möjlig, men man kan inte helt gardera sig mot eventualiteten att arbetskraftsbristen också i framtiden kan framtvunga rubbningar i programmets genomförande. Det har ju dock tidigare förekommit att situationen på arbetskraftsområdet har växlat mycket snabbt

Ang. beräkningen av väganlagen

från tid till annan, och jag vill försäkra att i den mån det kommer att finnas utrymme för en ökad verksamhet på detta område skall dessa möjligheter tillvaratagas.

Här har påtalats att det besked angående vägarbetenas omfattning under detta år, som gavs den 25 februari, kom för sent. Jag är fullt på det klara med att detta beslut fattades ganska sent och att detta i vissa avseenden medfört olägenheter. Man hade emellertid att välja emellan att fatta beslutet tidigare, i vilket fall det kunde ha innefattat större inskränkningar i vägbyggandet för detta år än som nu genomfördes, eller att dröja med beslutet för att kunna ge vägbyggandet så vid ram som möjligt.

Detta är, herr talman, vad jag för ögonblicket har att säga i denna fråga.

Herr DOMÖ (h):

Jag ber att få tacka herr statsrådet för de uttalanden han gjorde, men de lugnade ingalunda mina farhågor för utvecklingen på vägpolitikens område.

När herr statsrådet hänvisar till arbetskraftsbristen såsom en väsentlig orsak till det beslut, som fattades, vill jag säga att det väl ändå är skäl att tänka litet på vad det är för siffror det rör sig om. Det gäller inte något stort antal man i varje distrikt vid utförandet av ett maskinarbete, som ju inte drar så mycket folk. Jag skulle tro att det i ett normalt vägdistrikt rör sig om något hundratal man, som det går åt mindre genom beslutet av den 25 februari. Så elastisk som arbetsmarknaden är och så mycket som arbetsmarknadsorganen kan göra för att tillgodose sina syften, tror jag inte att det skulle åstadkomma några samhällsrubbningar, om man sysselsatte ett eller annat hundratal man mer i ett stort vägdistrikt, allra helst som vägbyggnadsverksamheten måste söka hjälpa till med att ordna sysselsättning under vintern. Trots den överfulla sysselsättning som nu råder föreligger det i alla fall ganska stora svårigheter att vintertid förse arbetarna med arbete. Vägbyggnadsorganen för-

söker därvid tillmötesgå de anspråk som arbetsmarknadsmyndigheterna ställer på dem. Resonemanget om arbetskraftsutnyttjandet vid vägbyggen borde internt föras på ett allvarligt plan mellan dem, som svarar för arbetena, och dem som skall bestämma, hur stor ramen skall vara. Man bör inte förstora svårigheterna att hålla väganläggningsverksamheten uppe på nuvarande eller högre nivå. Om det vore så, att vi inte hade pengar till vägförbättrandet, vore det en annan sak. Men vi har ju pengar — vi tar ut mera i skatter än vi behöver — och detta argument kan därför inte åberopas i detta sammanhang.

Herr talman, jag har för min del velat understryka, hur besvärligt det har varit att komma in på den nya ordning som beslöts den 25 februari. Det gällde att göra upp ett nytt arbetskraftsdiagram, innan man över huvud taget kunde sätta i gång. Nu blir resultatet, att många arbetare är sysselsatta vid företag, där man kanske skulle vilja ha färre arbetare sysselsatta nu och ett större antal till vintern, och det är risk för att man inte kan tillmötesgå de önskemål från arbetsmarknadshåll som det här nyss talats om.

Med anledning av vad herr Nilsson i Steneberg och herr Pålsson yttrade om önskvärdheten att få in ökat antal enskilda vägar till allmänt underhåll vill jag sedan tillåta mig att säga, att detta hör ihop med nödvändigheten att se till att dessa vägar blir utträtade, försedda med nya broar etc., vilket gör att det ibland inte går att ta in dem i den takt som vi så gärna skulle önska. Det är alldeles riktigt, såsom här är sagt, att det är befogat få in ett ökat antal enskilda vägar under allmänt underhåll, men möjligheten att realisera detta är beroende av den allmänna vägpolitik som förs och den rörelsefrihet som de enskilda förvaltningsmyndigheterna får.

Herr statsrådet HJALMAR NILSON:

Herr talman! Med anledning av vad herr Domö sade vill jag bara framhålla, att även om arbetskraftsfrågan är den

främsta faktorn när det gäller avvägningen, sker det dock en avvägning också i andra avseenden, i fråga om materiel, maskiner o. s. v. I den situation vari vi nu befinner oss, där det är nödvändigt att handla snabbt för att begränsa den alltför höga takten i näringslivet, är det ju ganska naturligt, att det blir en avvägningsspåra också när det gäller att avgöra hur mycket materiel, maskiner o. s. v. som skall satsas på vägområdet.

Jag vill erinra om att den ram, som nu är fastställd för innevarande budgetår, inte är mindre än den ram som fastställdes i början på föregående år. Där emot är ramarna snävare på en hel rad andra mycket viktiga samhällsområden. Det är på sitt sätt ett exempel på att vägarbetena får en viss förtursrätt vid avvägningen. Detta innebär ingalunda, att jag underskattar de svårigheter som landshövding Domö här har talat om. Men vi befinner oss inte i ett normalt läge nu, och därför har vi inte heller haft möjlighet att handla, som om vi vore det.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad där under yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande mom. I—III av utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan och särskilt rörande vart och ett av de följande momenten.

I fråga om mom. I—III, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Ohlon m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Sundelin* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Anslag till byggande av vägar och broar

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i punkten 5 mom. I—III i sitt utlåtande nr 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Ohlon m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen änyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Sundelin* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 97;

Nej — 39.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Sedermera gjordes i enlighet med de beträffande mom. IV förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i nämnda moment hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Svärd m. fl. vid punkten anförda reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Slutligen bifölls på särskilda propositioner vad utskottet i mom. V och VI hemställt.

Punkten 6

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 7

Anslag till byggande av vägar och broar

I denna punkt hade utskottet avfattat sin hemställan i fem särskilda, med I—V betecknade moment. I mom. II hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet

Anslag till statliga farledsarbeten

framlagda förslag och med avslag å motionerna I: 46 och II: 61, I: 150 och II: 185, I: 281 och II: 352 samt I: 280 och II: 355, de sex förstnämnda motionerna såvitt nu vore i fråga, till Byggande av riksvägar för budgetåret 1955/56 anvisa ett reservationsanslag av 115 000 000 kronor, att avräknas mot automobilskatte-medlen.

I de likalydande motionerna I: 280, av herrar *Helmer Persson* och *Öhman*, och II: 355, av herr *Holmberg* m. fl., hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att reservationsanslaget till Byggande av riksvägar skulle bestämmas till 125 000 000 kronor samt att den föreslagna höjningen med 10 000 000 kronor skulle i sin helhet disponeras som förstärkt anslag avseende påskyndat iordningställande av riksväg nr 13.

Herr **PERSSON, HELMER**, (k):

Herr talman! Jag skall be att få yrka bifall till motionerna 280 i första kammaren och 355 i andra kammaren.

Herr **ANDERSSON, KARL**, (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som föranleddes av bifall till motionerna I: 280 och II: 355; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 8—17

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 18**Anslag till statliga farledsarbeten**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Statliga farledsarbeten för budgetåret 1955/56 anvisa ett reservationsanslag av 50 000 kronor.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehått två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Karl Andersson* m. fl. (I: 93) och den andra inom andra kammaren av herr *Johansson* i Torp m. fl. (II: 127), i vilka hemställts att riksdagen måtte besluta att till statliga farledsarbeten för budgetåret 1955/56 anvisa ett reservationsanslag av 500 000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 93 och II: 127, till Statliga farledsarbeten för budgetåret 1955/56 anvisa ett reservationsanslag av 500 000 kronor.

Reservation hade anförts av herrar *Iwar Anderson*, *Leander*, *Gustaf Andersson*, *Thun*, *Erik Swedberg*, *Nils Theodor Larsson*, *Svärd*, *Skoglund* i Doverstorp, *Bergström*, *Andersson* i Malmö, *Eriksson* i Sandby, *Åkerström*, *Petterson* i Degefors och *Onsjö*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 93 och II: 127, till Statliga farledsarbeten för budgetåret 1955/56 anvisa ett reservationsanslag av 50 000 kronor.

Herr **ANDERSON, IWAR**, (s):

Herr talman! Jag skall kanske först försöka förklara, hur jag har kommit i den för mig rätt ovanliga situationen att bli förste reservant till förmån för ett av Kungl. Maj:t framlagt förslag. Det förhåller sig så, att vid minsta lilla vindpust från havet vid västkusten blir de tre ledamöter som sitter före mig vid utskottsbordet, så eniga att det är nästan rörande. Jag klandrar dem inte för detta, jag endast konstaterar faktum. Skillnaden mellan de olika ståndpunkterna skall jag något beröra, men då jag är stor vän av koncentration, kommer jag att bli mycket kortfattad.

Anslaget till statliga farledsarbeten är

i gällande riksstat uppfört med 550 000 kronor, och vid utgången av budgetåret 1953/54 förelåg en behållning av ca 900 000 kronor. Föredragande statsrådet har icke ansett sig kunna tillstyrka medel för några nya större företag, men har begärt 50 000 kronor till fortsatta projekteringsarbeten. Nu vill utskottsmajoriteten, att riksdagen skall anslå dels 50 000 kronor till projektering, dels 450 000 kronor för ett nytt arbete, ett delföretag i ett redan anmält projekt. Huvudskälet härför anges vara, att ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag skulle innebära, att en del maskiner och mudderverk skulle få ligga oanvända. Men nu är det för det första kanske inte alltför ovanligt, särskilt när det gäller mudderverk, att materielen ligger oanvänd under långa tider av året. För det andra upplystes det i utskottet, att det är mycket troligt att materielen kommer att användas för fiskehamnsarbeten i Bohuslän. Inte heller om Kungl. Maj:ts förslag godtages, räknar man med att någon arbetslöshet skall uppstå. Det gäller ju på sin höjd ett tiotal man.

Det finns emellertid andra mycket starka skäl, som här talar för återhållsamhet. Vi har väl alla fått ett starkt intryck av den knapphet och åtstramning, som präglar årets budget. Jag kan t. ex. erinra om den nedskärning som gjorts i olika huvudtitlar, fastän det gällt mycket räntabla investeringar, vilket det väl knappast kan vara fråga om i detta fall. Vi känner väl också alla till att det runt om i landet i landsting och kommuner föreligger i detalj utarbetade förslag till byggande av bl. a. sjukhus och skolor, som emellertid inte får påbörjas, enär ramen för de offentliga investeringarna i så fall skulle sprängas. Det råder inte minsta tvivel om att man skulle kunna plocka fram en mängd arbeten, vilka står mångdubbelt högre i angelägenhetsgrad än ifrågavarande farled.

Nu sägs det att 450 000 kronor inte är någon större summa, men mindre anslagskrav har redan fått ett bleklagt nej, och flera avslag är tyvärr tydligen att vänta.

Till sist, herr talman, ber jag att få säga, att utskottsmajoritetens förslag

Anslag till statliga farledsarbeten

rimmar ganska illa med den aktuella situationen. När jag nämner den, lider jag ingalunda av någon panikstämning, men jag anser att en något kylig realism är nödvändig.

Med denna motivering, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den i denna punkt avgivna reservationen, som är liktydig med Kungl. Maj:ts förslag.

Herr ANDERSSON, KARL, (s):

Herr talman! Såvitt jag kan erinra mig är detta första gången jag får anledning att ta upp debatt med min gamle värderade vän Iwar Anderson, och det är inte mitt fel att vi gör det på ett plan, där vi kanske spelar litet ojämnt.

Jag vill först erinra om att riksdagen 1949 beslöt att låta verkställa en förnyad utredning och undersökning om en inomskärsfarled utefter den bohuslänska kusten. Det hade tidigare en gång upprättats ett dylikt förslag — det var fullbordat 1918 — men det ansågs att det då utförda programmet var föråldrat. Båtarna hade blivit större under tiden, förhållandena hade ändrats och riksdagen ville ha ett nytt förslag. Sedan den tiden har det arbetats med projekteringar och med undersökningar, och det har upprättats delförslag till en sådan farled, och arbetet med projekteringar fortgår alltjämt.

Sedan riksdagens beslut om undersökning av denna inomskärsfarled fattades, har endast ett mindre avsnitt av farleden blivit utbyggt, och detta grundar sig på ett beslut som riksdagen fattade för tre år sedan, då den anvisade medel för en upprensning och fördjupning av farleden genom Hamburgsund—Hornö rännen. Riksdagen har anvisat sammanlagt två miljoner kronor för detta ändamål, och arbetet väntas vara avslutat under innevarande sommar.

Tidigare hade ju, som ett mycket väsentligt avsnitt i denna farled, den s. k. Sotenkanalen utbyggt, vilket skedde såsom beredskapsarbete i början på 1930-talet. I övrigt har intet gjorts för att få en tryggad inomskärsled, men det har upprättats en hel rad förslag.

Anslag till statliga farledsarbeten

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har i sina petita äskat cirka tre miljoner kronor för fortsatta farledsarbeten inom denna landsända. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har tänkt sig att kunna påbörja den s. k. Sannäskanalen, den har vidare tänkt sig att bredda en farled genom Malö strömmar, och den har slutligen tänkt sig att kunna påbörja inomskärsfarleden innanför Hjärtöfjorden. Kungl. Maj:t har emellertid inte upptagit något anslag för dessa farledsarbeten, utan har nöjt sig med att endast ta upp 50 000 kronor för fortsatt projektering.

Under sådana förhållanden kommer givetvis farledsarbetena att avbrytas den 1 juli i år. Detta betyder, att den arbetsorganisation och de maskiner, som nu finns för de farledsarbeten som har färdigställts, kommer att skingras. Man kan rimligtvis inte behålla en organisation som inte längre har någon uppgift.

Vissa motionärer har då väckt förslag, att riksdagen i varje fall skulle bevilja ett mindre belopp, förslagsvis 450 000 kronor, så att man kunde påbörja en del av den farled som projekterats innanför Hjärtöleden. Detta avsnitt kan utföras i huvudsak som muddringsarbete, och det kan utföras fristående, därför att det inte är beroende av hur farleden sedan utbygges. Leden kan användas med fördel, oberoende av vilken sträckning farleden i fortsättningen får, och även om farleden inte skulle bli utbyggd i fortsättningen. Det är således en fristående led, som kommer att betjäna ett samhälle, som har Sveriges största handelstonnage av motorseglare, nämligen Skärhamn. Denna farled i norra inloppet till Skärhamn skulle medföra stor fördel vid angörandet av Skärhamns hamn.

Att denna farled är angelägen har även reservanterna intygat. De säger: »Utskottet vill för sin del ingalunda bestrida, att ett förverkligande av det i motionerna förordade projektet skulle bli va till nytta för kusttrafiken i Bohuslän.» De vill alltså inte förneka att arbetet är behövt, men så återfaller reservanterna på det skäl, som vi hört herr Iwar Anderson anföra här, nämli-

gen det ekonomiska läget, och så säger de till sist: »Då den personal och de maskiner som hittills utnyttjats för statliga farledsarbeten dessutom vid anslagets nedräkning i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag torde kunna insättas i de av väg- och vattenbyggnadsverket bedrivna hamnarbetena, anser sig utskottet böra avstyrka bifall till ovannämnda motioner.»

Jag har verkligen blivit en smula häpen över denna reservanternas motivering. Jag vet inte var de fått den ifrån, ty fjärde avdelningen, som har behandlat motionen och propositionen, har haft föredragningar på punkten, och vi har från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen fått det mycket bestämda beskedet, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen inte anser sig ha möjlighet att syselsätta sina maskiner och sitt manskap, därest anslaget nu bortfaller. När chefen för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har förklarat detta för fjärde avdelningen, förstår jag inte, hur utskottets ärade reservanter har kunnat komma till en sådan uppfattning som den här antecknade. Det torde vara önskvärt och nödvändigt att reservanterna närmare preciserar de fakta som ligger bakom vad de här anför. I statsutskottets fjärde avdelning har i varje fall inte dylika skäl kunnat presteras.

Herr Iwar Anderson anförde, att så många andra företag också måste begränsas eller anstå, och det är alldeles riktigt. Till sist sade han, att det säkert finns företag som är mycket angelägnare än denna och dessutom mera räntabla.

Men angelägenhetsgraden är självfallet beroende på hur man bedömer. Är det angeläget att t. ex. trygga ett fartygs gång eller inte? Den frågan kan nog inte få annat än en rent skönsmässig bedömning här. För min del betraktar jag det som synnerligen angeläget att genom en inomskärsfarled trygga trafiken.

Statens farleder, med ett par små undantag, är avgiftsfria, och även främmande nationers fartyg får passera utan kostnad. Det är alltså uppenbart att det inte blir någon räntabilitet. Då man be-

dömer räntabiliteten på en farled, måste man ta i betraktande den ökade trygghet, som farleden i fråga skänker, och ta hänsyn till värdet av eventuellt förlista fartyg. Man kan inte räkna så matematiskt, att man bara fastställer, hur många procent man tjänar i form av intäkter och avgifter, utan man måste även ta hänsyn till säkerhetsmomentet, då man bedömer frågan om räntabiliteten.

Omedelbart efter krigsutbrottet 1939 företog lotsverket en utprickning av en inomskärsfarled för att öka sjöfartens trygghet. Man prickade ut en femmetersled, så långt detta var möjligt, d. v. s. överallt där man längs kusten hade minst 5 meters vattendjup. Med hjälp av fyrar och sjömärken sökte man sedan under kriget föra fartygen genom denna tryggare led. Inom vissa områden räckte emellertid vattendjupet inte till, utan fartygen måste gå en yttre led. De nu föreslagna arbetena avser att så småningom längs hela kusten kunna åstadkomma en inomskärsfarled som möjliggör en trygg passage för i varje fall det mindre tonnaget, alltså sådana båtar som inte har större djupgående än 5 meter. De skulle på hela vägen kunna gå fram genom en relativt skyddad farled.

Det vore enligt min mening en dålig affär för staten, om riksdagen nu skulle fatta ett så olyckligt beslut, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsens fortsatta farledsarbeten måste upphöra. Vad som här kan förefalla vara en besparing, kommer i realiteten att behöva betalas ut igen från statskassan i form av ofrånkomliga utgifter. Ett dylikt beslut skulle nämligen fördyra arbetet med denna farled i framtiden och medföra kostnader för de maskiner och den materiel som väg- och vattenbyggnadsstyrelsen under alla förhållanden måste ha kvar under mellantiden.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har 10 mudderverk, avsedda för arbeten i fiskehamnar, mindre handelshamnar och farleder. För närvarande är samtliga dessa 10 mudderverk i arbete. Två av de största av typen paternosterverk har arbetat i den nya farleden Hornö—Hamburgsund, men blir friställda i sommar.

Anslag till statliga farledsarbeten

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen räknar med att inte ha användning för dessa båda mudderverk om man inte får detta anslag. De båda paternosterverken kostar, om de läggs upp, 100 000 kronor om året, alltså även om de inte används. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen kan icke avskeda personalen, då det här är fråga om specialutbildad personal som man inte kan återanställa i en handvändning. Det måste vara sjövant folk som samtidigt har insikter i de speciella arbeten som det här gäller. Personalen kan givetvis sysselsättas med annat arbete under tiden, men mudderverken kostar som sagt pengar även under den tid de ligger upplagda.

Jag skall inte närmare ingå på reservanternas uttalande om möjligheten att använda mudderverken vid fiskehamnsbyggen. Även den saken beror ju i någon mån på vilka anslag som beviljas. Jag tillåter mig påpeka att reservanternas på denna punkt anslutit sig till det lägsta beloppet, 3 miljoner kronor. Följaktligen finns det inte heller enligt deras förslag några utsikter att utvidga arbetena med fiskehamnar, då ju anslaget f. n. utgår med 3 miljoner kronor. Jag avvaktar emellertid närmare besked om på vilka fakta reservanternas stöder sitt uttalande i denna del, innan jag närmare ingår på den frågan. Med det begränsade anslag till fiskehamnsbyggen, som nu utgår, finns det enligt min uppfattning inga möjligheter att sysselsätta väg- och vattenbyggnadsverkets samtliga mudderverk med dylika arbeten.

Jag skall, herr talman, inte uppta tiden längre. Det torde stå klart för alla att vi bör söka få till stånd en inomskärsfarled. En dylik kan icke utbyggas i en hast, utan arbetena får ske etappvis och bit för bit. Utskottet har nöjt sig med att föreslå anslag för ett litet avsnitt av denna farled och för arbeten som beräknas pågå ett år och dra en kostnad av 450 000 kronor. Sedan får arbetet givetvis fortsättas. Under alla förhållanden kommer färdigställandet av inomskärsfarleden att kräva många år. Skulle arbetet avbrytas, såsom Kungl. Maj:t nu föreslagit, kommer det att dröja

Anslag till statliga farledsarbeten

väsentligt mycket längre innan farleden blir klar.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr ANDERSON, IWAR, (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Andersson i Rixö frågar vad vi bygger vårt uttalande i reservationen på, att man skall kunna utnyttja arbetskraften och i viss mån även materielen. Jag ber då att få nämna, att det var representanter från fjärde avdelningen som i utskottet upplyste oss om detta sakförhållande. Jag tillhör tyvärr inte fjärde avdelningen.

Nu förvånar det mig inte alls att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen benhårt håller på sina förslag. Å andra sidan förutsätter jag att det finns kommunikation från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen till kommunikationsdepartementet och vederbörande statsråd.

När det sedan gäller angelägenhetsgraden undrar jag ändå, om inte min vän herr Andersson i Rixö då och då får något stänk av saltvattnet i åtminstone det ena ögat. Han kan inte — vilket jag inte heller begär att han skall kunna — blicka ut över landet och se konsekvenserna av när investeringsanslag för olika ändamål beviljas eller avslås. Jag skulle dock tro, att om han gjorde sig mödan att skaffa den överblicken, måste han själv erkänna, att det, trots vad han sade om faran för förlista fartyg, dock finns arbeten, som är av betydligt högre angelägenhetsgrad än just denna farled.

Herr LARSSON, NILS THEODOR, (hf):

Herr talman! Kungl. Maj:t har inte ansett sig kunna i förevarande läge äska anslag för nästa budgetår under denna punkt till fortsatta farledsarbeten. Reservanterna inom utskottet har delat Kungl. Maj:ts syn på problemet. Emellertid har herr Andersson i Rixö såsom inflytelserik ledamot av statsutskottet och såsom en vaksam företrädare för västkustens intressen motionsvägen yr-

kat anvisande av 450 000 kronor till fortsatta farledsbyggen.

Kammarens ledamöter lade kanske märke till att herr Andersson i Rixö i sitt anförande nyss karakteriserade detta belopp som ett *mindre* belopp — hans ord föll så, jag antecknade dem. Vid detta års riksdag har väckts hundratals motioner med framställningar, som rör sig om väsentligt mindre anslagsbelopp men som riksdagen och dess utskott likväl ansett sig icke kunna biträda på grund av föreliggande finansiella läge. Det är därför överraskande att ett belopp av 450 000 kronor betecknas som ett »mindre» belopp.

Djärv är också statsutskottets majoritets skrivning under denna punkt. Utskottsmajoriteten säger bl. a., att rådande konjunkurläge ej heller kan anses så ansträngt, att med hänsyn därtill hinder skulle föreligga för att här åsyftade verksamhet bibehålles. Det är också anmärkningsvärt att situationen ur motionärer- nas och majoritetens synpunkter kan anses medge ett anslag av denna storleksordning.

Jag tror att den försiktigare hållning, som reservanterna, vilka därvid följer Kungl. Maj:t har iakttagit, är klokare i dagens mycket ömtåliga finansiella situation.

Jag ber, herr talman, att med understrykande av vad herr Iwar Anderson har sagt få hemställa om bifall till reservanternas yrkande.

Herr ANDERSSON, KARL, (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag ber att till herr Larsson få säga att när vi talar om större eller mindre belopp, får vi komma ihåg att allting är relativt i denna värld. När jag säger ett »mindre» belopp om 450 000 kronor, så är det dels i förhållande till vad denna farled fullt utbyggd kommer att kosta — det gäller då mycket större belopp — dels framför allt i förhållande till storleken av den budget, som vi har att röra oss med.

Beträffande vad utskottet sagt om konjunkurläget ber jag att få påpeka att

det här rör sig om ett arbete, som skulle ta 10 à 12 man i anspråk under ett år och som i huvudsak utföres med hjälp av maskiner. Jag har också påpekat att även om detta arbete inte utföres och maskinerna alltså inte kan utnyttjas, kommer verket att åsamkas kostnader. Under sådana förhållanden måste jag, med allt beaktande av den finansiella situationen, fråga: Är vårt konjunkturläge i dag så överkänsligt, att det inte tål att ytterligare 10 à 12 man sysselsättes? Jag tror inte att herr Theodor Larsson kan påstå det, och jag har inte funnit mig på något sätt övertygad därom.

Till herr Iwar Andersson vill jag säga, att jag inte på något sätt vill anklaga honom för vad som står skrivet i reservanternas uttalande — det vill jag fritaga honom från — men med kännedom om de uppgifter jag har från det verk, som man väl ändå måste tillerkänna sakkunskap på detta område, måste jag säga, att vad som är skrivet i reservanternas uttalande är vilseledande. Och det är ganska anmärkningsvärt att man kommer med vilseledande uppgifter ifrån ett riksdagens utskott.

Herr statsrådet **HJALMAR NILSON:**

Herr talman! Tillåt mig först säga att när jag läste utskottets utlåtande, blev jag verkligen en aning förvånad. Jag frågade mig, om det verkligen var sant, att utskottet uttryckt sin mening på sätt det gjort och om utskottet verkligen menade vad utskottet skrivit.

Utskottet talar om att den befintliga arbetsorganisationen skulle berövas de arbetsuppgifter, för vilka den var avsedd, och att detsamma var förhållandet med personalen. Vidare sägs att budgetläget inte är så ansträngt, att inte här åsyftad verksamhet skulle kunna bibehållas vid ungefär nuvarande nivå.

Båda dessa frågor är ju först och främst avvägningsfrågor. Det torde vara utskottets majoritet bekant att man i år har fått ta ställning i avvägningsfrågor, där man fått säga nej till mindre arbeten än detta, där stora grupper av vårt folk har den uppfattningen, att angelä-

Anslag till statliga farledsarbeten
genhetsgraden är större än vad den är i detta fall. När jag har funderat över dessa ting, har jag frågat mig, om det över huvud taget skulle finnas någon möjlighet att begränsa ett statligt arbete, därest en sådan motivering skulle tillerkännas allmängiltighet. Det kan omöjligen vara så, ty i så fall skulle ju staten fränsäga sig varje möjlighet att försöka styra sysselsättningen och konjunkturererna.

Visst är arbetena här angelägna, men vi har i detta läge, som inte är normalt, måst avsäga oss möjligheten att bevilja anslag till en mängd angelägna arbeten. Jag vill till utskottets talesmän säga, att om det statsfinansiella läget hade tillåtit oss att använda mer pengar under den huvudrubrik, som jag skulle vilja beteckna såsom Hamnväsen och farleder i allmänhet — varunder också detta anslag inbegripes — är det alls inte säkert att detta arbete hade kommit i första rummet. Det är mycket möjligt att man då hade funnit, att det finns angelägnare uppgifter på detta huvudområde, där man behövt öka anslagen, innan man gått in på en prövning av en anslagsökning på detta speciella område.

Här har diskuterats åtskilligt om vad som sagts av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen om möjligheten att endera lägga upp två mudderverk eller att sysselsätta dem i fiskehamnsarbeten. Jag skulle tro att det kan beredas viss sysselsättning i dylikt arbete för ett par stora paternostermudderverk, som det här är fråga om. Om det inte skulle vara möjligt att bereda sådant arbete i full utsträckning, tror jag att det finns möjlighet att bereda arbeten för dessa mudderverk i andra för vår produktion viktiga hamnanläggningar, som måste utföras men där man saknar mudderverk och följaktligen måste hyra sådana utifrån. Om bestämmelserna är sådana, att en sådan lösning skulle innebära svårigheter för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, skall jag utfästa mig att försöka komma till rätta med dessa svårigheter, och då bör det bekymret vara ur vägen.

Herr talman! Jag tror att här är ett tillfälle, då jag med största tillförsikt

Anslag till statliga farledsarbeten

kan säga, att kammaren gör klokt i att följa reservanterna.

Herr **ARRHÉN** (h):

Herr talman! Det vill förefalla som om statsrådet genom sitt inlägg ville bringa oss det intrycket, att en vägran om anslag i detta fall skulle ingå såsom ett led i herr Hjalmar Nilsons i Spånstad möjligheter att styra konjunkturerna. Jag tror nog, att det är att ge frågan större proportioner än den har.

Det är emellertid möjligt att anlägga några andra synpunkter på denna fråga. Jag har begärt ordet för att antyda deras art. Efter vad jag kan förstå, hör de också till bilden.

Under det senaste årtiondet har, herr talman, den marina synpunkten — jag tänker alltså närmast på vår militära beredskap — flyttats över från baljan Östersjön till, såsom tyskarna säger, »vattenkanten» västeröver, vid början till ett världshav. Såsom var och en av kammarens ledamöter säkerligen har sig bekant, har på vår västra kust som en följd av omdisponeringen och omläggningen av planerna i dessa avseenden mycket stora kapital investerats i sprängningsarbeten av olika slag — man kan här av förståeliga skäl inte gå i detaljer. Vid denna överflyttning från östkusten till västkusten har det gällt att tillrättalägga den tidigare så gott som jungfruliga bohuslänska skärgården — som legat där nästan orörd, sedan den genom landhöjningen stigit ur havets skum — för de nya uppgifter i försvarsrets tjänst, som det här gäller att fylla.

Dessa nya kraftcentraler har utomordentlig betydelse, inte bara för vår sjömilitära försvarsberedskap utan för vår handel över huvud taget. Det räcker emellertid inte med detta. Ett helt system av farleder måste göras färdigt redan i fredstid. Jag vet, att det finns anledning att göra dessa sidoblickar vid bedömningen av de här ifrågavarande arbetena för att färdigställa nya farleder. Jag tycker därför, att det är att se dessa frågor under en alltför trång horisont, när man, som statsrådet gjorde, betraktar denna

del av vår västra kust som vilken kust-del som helst.

Jag hoppas, att dessa synpunkter kan styrka den slutledning, till vilken utskottet här har kommit.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **ANDERSSON, KARL**, (s):

Herr talman! Jag uppfattade statsrådet Hjalmar Nilsons yttrande så, att han var mycket vänligt stämd till utbyggnaden av farleden innanför Hjärtöfjorden; det visste jag för övrigt på förhand. Det är bara så, att han, nu som så ofta annars i många andra sammanhang, skyller på övermäktiga svårigheter.

Statsrådet fällde emellertid ett yttrande som föreföll mig något egendomligt. Om anslag för sådana arbeten kunnat beviljas, sade han, så skulle andra, betydligt mera angelägna arbeten ha kommit före detta. Jag vill då bara nämna, att dessa farledsarbeten varit föremål för mycket grundliga utredningar och överväganden samt att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen är överens med länsstyrelsen i länet om att just denna farled innanför Hjärtöfjorden först bör komma till utförande bland alla de projekt som här föreligger. Hur kan då statsrådet säga, att andra delar av inomskärsfarleden skulle vara mera angelägna? Det yttrandet föreföll mig litet egendomligt. Jag kan tillägga att även länets befolkning och de, som i det hela taget är intresserade av denna inomskärsfarled — fartygsbefälhavare och mindre skeppsredare — vid sammanträde inför länsstyrelsen enhälligt förklarat, att just denna del av farleden bör komma i första rummet.

Förra gången jag hade ordet, fällde jag ett mycket hårt omdöme om reservanternas motivering. Jag anser mig skyldig att något bättre motivera det, eftersom det eljest kunde komma att se ut, som om det i viss mån saknade grund. Jag ber därför att få föredra en skrivelse, som jag i går mottog från väg- och vattenbyggnadsstyrelsens hamnbyrå, en institution som väl ändå inte av någon kan fränkännas sakkunskap i dessa avseen-

den. Hamnbyrån skriver följande just på tal om vad reservanterna — och nu även herr statsrådet — yttrat om möjligheterna att utnyttja mudderverken vid andra hamnbyggnader:

»Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har i preliminär fördelningsplan avsett att med medel från 1955/56 års anslag» — alltså det anslag vi skall behandla under en kommande punkt — »i första hand fortsätta utbyggnaden av sådana hamnar, till vars påbörjande statsbidrag redan äro beviljade. För att rationellt bedriva dessa arbeten erfordras sammanlagt ca 2 milj. kronor. I ifrågavarande projekt ingå endast smärre muddringsarbeten. Övriga ca 1 milj. kronor avses fördelas på nya företag, vilka enligt 1944 års fiskehamnsutredning och senare utredningar visat sig böra utföras snarast möjligt. I dessa ca 1 milj. kronor ingå muddringsarbeten för ca en kvarts milj. kronor, motsvarande en sysselsättning för styrelsens mudderverk under uppskattningsvis 2 månader. Någon fiskehamnsutbyggnad, vari muddring ingår till väsentlig del och som med hänsyn till angelägenhetsgraden kan jämföras med något av de av styrelsen preliminärt föreslagna projekten, finnes icke för närvarande planerad.»

Hamnbyrån säger alltså i sin gårdagskrivelse att vid fiskehamnsbyggen, som nu kan överblickas och som det nu anvisas pengar till, kan beredas sysselsättning under en tid av omkring två månader. Det är ett långt steg därifrån och till vad reservanterna sagt om full sysselsättning eller vad herr statsrådet antydde om möjligheterna till fortsatt sysselsättning.

Jag har alltså velat ge belägg för den ovanligt kraftiga kritik som jag riktade mot reservanternas motivering. Det är inte vanligt att riksdagen fattar ett beslut på så lösa grunder.

Herr ANDERSON, IWAR, (s) kort genmäle:

Herr talman! Den skrivelse, som herr Andersson i Rixö nyss med sådant eftertryck föredrog, endast bestyrker vad jag

Anslag till statliga farledsarbeten

förut sade, nämligen att det är helt naturligt att styrelsen för det verk det är fråga om behåller på sina förslag. Men, herr Andersson i Rixö, jag nämnde i ett tidigare anförande något om att jag förutsatte att det var kommunikation mellan denna styrelse och kommunikationsdepartementet, ty det är väl otvivelaktigt så att denna styrelse, som lyder under detta departement, i likhet med flera andra statliga styrelser får lov att rätta sig efter vad som beslutats vid innevarande års riksdag. Jag kan ju nämna, eftersom jag tidigare talat om vad som förekommit vid utskottsbehandlingen, att det inom utskottet även upplystes, att man ämnade försöka att göra så och så, och den upplysningen kom från departementshåll.

Herr statsrådet HJALMAR NILSON:

Herr talman! Jag ber först att få rätta till två missuppfattningar från herr Anderssons i Rixö sida, när han kommenterade vad jag tidigare här sagt.

Jag har inte gjort någon angelägenhetsgradering när det gäller inomskärsfarleden på Västkusten. Jag har över huvud taget inte talat om den. Jag har inte heller gjort någon angelägenhetsgradering i övrigt. Jag har sagt att under den huvudrubrik, där alla hamn- och farledsarbeten är samlade, är det möjligt att om vi skulle gå in för att pröva angelägenhetsgraden när det gäller alla arbeten, som kan komma i fråga längs hela vår kust, alltså inte bara i inomskärsfarleden, man kan komma till att det finns ännu angelägnare arbeten än detta. Det är vad jag sagt på denna punkt.

Vad sedan beträffar hamnbyråns skrivelse vill jag bara säga att jag förmodade och förmodar alltjämt att det finns viss möjlighet att organisera arbetena, så att också dessa mudderverk kan få en viss sysselsättning vid de hamnar, som byggs i väg- och vattenbyggnadsstyrelsens regi. I den mån det blir fråga om att därutöver bereda sysselsättning för de båda mudderverken, tror jag att det finns möjligheter därtill vid de hamnar-

Anslag till statliga farledsarbeten

beten, som utföres — ibland med och ibland utan statsbidrag — av olika stads- och landskommuner runt hela vår kust. De flesta av dessa kommuner hyr mudderverk, så fort de skall ha några hamnarbeten utförda. Jag tror att man skall kunna bereda mudderverken selsättning i dessa hamnar, om det inte går att ordna saken på annat sätt.

Till herr Arrhén skulle jag vilja säga, att jag inte har givit sken av att försöka styra konjunkturerna här i landet, men det är väl kanske också klart för herr Arrhén, att jag jämte statsrådets övriga ledamöter bär ansvaret för den saken. När herr Arrhén ger sig in på en bedömning av farledsarbetena ur försvarspolitiska synpunkter, skulle jag vilja säga, att så långt jag känner förhållandena har försvarets representanter inte visat något större intresse för det delarbete i inomskärsfarleder, som det här är fråga om. Jag skulle tro att både försvarets representanter och riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap från de synpunkter, som dessa myndigheter har att i första hand beakta, anser detta delföretag vara av lägre angelägenhetsgrad än andra arbeten. Det kanske kan vara nyttigt för herr Arrhén att veta, innan han nästa gång för in försvarsfrågor i kommunikationsdebatten.

Herr **ARRHÉN** (h):

Herr talman! Det må så vara, att farledsarbetena i detta speciella fall inte har tilldragit sig någon mera intensiv uppmärksamhet från försvarets sida, men det måste också förhålla sig så, att varje bidrag till ledernas utbyggande i det sammanhang, i vilket jag här försökte inställa problemet, måste av försvarets myndigheter hälsas med tillfredsställelse. Jag vet t. ex. att försvarets representanter varit och är mycket intresserade av att få till stånd utbyggda hamnar vid sidan av Göteborg ur rent försvarspolitiska synpunkter, eftersom det aldrig kan vara lämpligt att lägga alla ägg i en enda korg. Det är ur dessa synpunkter som man har velat stimulera till hamnutbyggnader även vid sidan av

Göteborg. Ur den synpunkten blir det inte heller här längre enbart fråga om ett landskapsintresse, utan om ett riksbintresse, ett hela folkets intresse.

Herr statsrådet **HJALMAR NILSON**:

Jag vill bara säga att så snart försvaret har visat intresse för hamnutbyggnader, har vi inom departementet sökt beakta försvarets synpunkter. I detta fall har försvaret inte visat något intresse för utbyggnaden.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu förevarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Anderson, Iwar*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 6 punkten 18, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för nejpropositionen.

Då emellertid herr *Andersson, Karl*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 46;

Nej — 84.

Därjämte hade 7 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkten 19

Anslag till byggande av fiskehamnar

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 334 och II: 414, till Byggande av fiskehamnar för budgetåret 1955/56 anvisa ett reservationsanslag av 3 000 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 334, av herr *Hermansson, Herbert*, m. fl., och II: 414 av herr *Johansson* i Torp m. fl., hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att till förevarande ändamål anvisa ett reservationsanslag av 4 000 000 kronor.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrarna *Karl Andersson, Gustaf Karlsson, Ohlon, Sundelin, Alfred Nilson, Svensson* i Ljungskile, *Staräng* och *Löfroth* ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 334 och II: 414, till Byggande av fiskehamnar för budgetåret 1955/56 anvisa ett reservationsanslag av 4 000 000 kronor.

Herr **ANDERSSON, KARL**, (s):

Herr talman! Jag har tillsammans med ett antal andra ledamöter av statsutskottet vid denna punkt avgivit en reservation. I denna har vi föreslagit en höjning av anslaget från av Kungl. Maj:t begärda 3 miljoner till 4 miljoner kronor. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har för ändamålet begärt 5 miljoner kronor. Enligt en för länge sedan uppgjord plan är det avsett, att anslaget skall utgå med 5 miljoner kronor årligen. Denna plan har emellertid inte följts, men riksdagen har flera gånger och senast under de två närmast föregående åren höjt

Anslag till byggande av fiskehamnar

Kungl. Maj:ts förslag till anslag för byggande av fiskehamnar.

Reservanterna har här försökt gå en gyllene medelväg mellan vad Kungl. Maj:t har äskat och vad väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anser vara erforderligt, och vi har då kommit fram till att anslaget bör höjas med 1 miljon kronor. Jag tror att skälen för denna anslagshöjning till fiskehamnsbyggnader väsentligen har ökat efter den nyss företagna voteringen och efter statsrådet Hjalmar Nilsons yttrande angående möjligheterna att upprätthålla sysselsättningen. Förutsättningen för att de organ, som efter den 1 juli inte får utföra farledsarbeten, skall kunna bereda sina arbetare sysselsättning är att anslaget till hamnbyggnader ökas, ty man kan ju inte göra någonting utan att det kostar pengar. Följaktligen har skälen för en anslagshöjning på denna punkt ytterligare stärkts.

Jag skall inte ta upp någon längre debatt. Frågan är gammal och välkänd, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

I detta anförande instämde herr *Hermansson, Herbert*, (bf).

Herr **HESSELBOM** (s):

Herr talman! Jag vill erinra om att statsutskottets yrkande på denna punkt innebär ett bibehållande av det anslag på 3 miljoner kronor, som utgår under innevarande budgetår. Vi har ju redan tidigare diskuterat angelägenheten av att nu söka hålla det allmännas investeringar inom en rimlig ram. Det gäller här en avvägningsfråga. Enligt utskottets mening har det inte förebragts så starka skäl för att staten borde öka sin verksamhet på detta speciella område, att utskottet har kunnat biträda motionens yrkande om en anslagshöjning.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr statsrådet **HJALMAR NILSON**:

Herr talman! Jag vill bara i all korthet säga att jag inte alls tror att det är

Anslag till anläggningar för vattenförsörjning och avlopp

nödvändigt att — såsom herr Karl Andersson ville göra gällande — bevilja ett ökat anslag i detta fall för att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen skall kunna skaffa sysselsättning åt sin organisation. Jag är ganska övertygad om att man har möjlighet att klara den saken ändå.

Efter härmed slutad överläggning gjorde herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepät propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Andersson, Karl*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 6 punkten 19, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkterna 20—22

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 23***Anslag till anläggningar för vattenförsörjning och avlopp**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Bidrag till anläggningar för vattenförsörjning och avlopp för budgetåret 1955/56 anvisa ett reservationsanslag av 25 000 000 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag innebar bland annat, att vid beräkningen av ifrågavarande statsbidrag skulle liksom tidigare frånräknas en viss kostnadsandel, gradrad efter skatteunderlaget per invånare i kommunen, men att därvid perioden för skatteunderlagets beräkning skulle förkortas från sju till tre år. Därjämte skulle bidragsprocenten sänkas från 60 till 50. De nya bestämmelserna hade ansetts böra få retroaktiv verkan i så måtto, att endast företag, till vilkas igångsättande väg- och vattenbyggnadsstyrelsen meddelat tillstånd före den 1 juli 1953, skulle erhålla bidrag enligt hittills tillämpade grunder.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehäft

dels en inom första kammaren av herr *Danmans* väckt motion (I: 271), vari hemställdes, att riksdagen måtte besluta, att förevarande statsbidrag skulle utgå enligt tidigare gällande normer för anläggningar, för vilka tillstånd till utförande med bibehållen rätt till statsbidrag redan lämnats;

dels en inom första kammaren av herr *Helmer Persson* väckt motion (I: 272), vari hemställdes, att riksdagen till bidrag till anläggningar för vattenförsörjning och avlopp för budgetåret 1955/56 måtte anvisa ett reservationsanslag av 30 miljoner kronor;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Grym* m. fl. (I: 273) och den andra inom andra kammaren av herr *Gavelin* m. fl. (II: 302), i vilka hemställdes, att riksdagen måtte besluta dels att förevarande anslag skulle höjas till 30 miljoner kronor, dels att någon ändring av bidragsreglerna i för bidragstagarna ogynnsam riktning för närvarande icke skulle ske, dels att, därest viss jämkning befunnos oundgänglig, utredning skulle förebringas om dess storlek och verkningar och att i varje fall en skärpning av villkoren både genom sänkning av det grundläggande procenttalet från 60 till 50 och en förkortning av medeltalsperioden för skatteunderlaget icke skulle vidtagas, dels att

Anslag till anläggningar för vattenförsörjning och avlopp

ändrade bidragsregler under alla omständigheter icke skulle ges retroaktivt verkan utan göras tillämpliga endast för företag som påbörjades efter ändringens ikraftträdande, dels ock att vatten och avlopp för nybebyggelse i landskommunerna som regel skulle ges bidragsmöjlighet;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Herbert Hermansson* m. fl. (I: 333) och den andra inom andra kammaren av herrar *Larsson* i Hedenäset och *Ericsson* i Näs (II: 419), i vilka hemställts, att riksdagen måtte uttala sig för att den bidragsprocent, efter vilken statsbidrag beräknades till vatten- och avloppsledning- ar, tills vidare skulle vara 60 samt att den äldre bidragstariffen alltjämt borde tillämpas å sådana företag, till vilkas igångsättande väg- och vattenbyggnadsstyrelsen meddelat tillstånd före den 1 juli 1955

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på återopande grunder hemställt,

I. att riksdagen måtte, i anledning av vad föredraganden i förevarande fråga anfört ävensom motionerna I: 271, I: 333 och II: 419 samt I: 273 och II: 302, sistnämnda båda motioner såvitt nu vore i fråga, besluta, att någon ändring av nuvarande bestämmelser rörande statsbidrag till anläggningar för vattenförsörjning och avlopp tills vidare icke skulle ske;

II. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 272 samt I: 273 och II: 302, sistnämnda båda motioner såvitt nu vore i fråga, till Bidrag till anläggningar för vattenförsörjning och avlopp för budgetåret 1955/56 anvisa ett reservationsanslag av 25 000 000 kronor.

Herr DANMANS (fp):

Herr talman! Jag hoppas att de skäl, som kommit statsutskottet att tillstyrka bland annat mitt yrkande i denna fråga, skall visa sig så starka att denna kammarare bifaller utskottets hemställan. Men

även om så sker, är ju sakfrågan därmed ingalunda löst för framtiden. Den säkerligen ofrånkomliga omprövningen är endast uppskjuten. Såväl föredraganden som utskottet hänvisar nämligen till statsbidragsutredningens snart föreliggande betänkande. Man hoppas att denna utredning skall anvisa framkomliga vägar för frågans lösning. Men därom vet man intet — just nu.

Jag kan dock icke helt underlåta att beröra själva sakfrågan. Målsättningen, sådan den redovisats, är enligt min mening alltför snäv. Den borde kunna vidgas så, att den avsåge även frågan, hur minsta möjliga ohägn skall kunna åsamkas statsbidragsmottagarna, och det är ju i allmänhet kommunerna.

Utskottet säger, att föredraganden har funnit sitt ställningstagande böra begränsas att avse sådana åtgärder som är oavvisligen påkallade för att bringa bidragsreglerna i bättre överensstämmelse med tillgången på medel och de ekonomiska förhållandena i övrigt samt därigenom hindra ytterligare ansvällning av den uppkomna balansen av bidragsärenden och om möjligt nedbringa densamma. Föredraganden avser också att senare föreslå Kungl. Maj:t att vidtaga jämkningar i bidragsbestämmelserna. Jag ville därför på detta sätt vädja till herr statsrådet att vid den framtida prövningen av statsbidragsreglerna för de ändamål det här gäller inte enbart anlägga statsfinansiella synpunkter. Det vore av värde, om herr statsrådet här kunde göra något uttalande härom. Statens grepp om kommunerna är så att säga dubbelt i denna angelägenhet. Riksdagen skärper lagarna för hälsovård och hygien undan för undan. Anläggningar för vatten och avlopp behöves i mycket stor utsträckning som följd härav, och planläggningen av dessa arbeten rent praktiskt sker ofta i samarbete med statliga organ. Detta samarbete ger också åt anläggningarna en mycket god standard. Jag tycker nog att dessa förhållanden — lagstiftningen och samarbetet — bör beaktas i målsättningen, när statsbidragen skall avvägas.

Vad som skapat en viss oro här är inte

Anslag till karolinska institutet

att vissa jämkningar är att vänta i fråga om statsbidragsreglerna. Oron kommer av rädsla för att dessa jämkningar i verkligheten skall brukas så, att de innebär en djupgående nyorientering från statsmakternas sida till nackdel för kommunerna. Vi får väl hoppas att staten inte vill på något sätt komma bort från lagstiftningens konsekvenser och att det inte gäller något undanlidande i detta avseende. Det bör också observeras i detta sammanhang, att den ekonomiska lättnad som här skulle beredas staten genom åtgärder som angivits i statsverkspropositionen inte alls motsvaras av reducerade anläggningskostnader. Mig veterligt har detta heller inte sagts i något sammanhang.

Jag förstår mycket väl att herr statsrådet måste i allt sitt ställningstagande ta hänsyn till statens ekonomiska möjligheter. Men när nu detta är sagt hoppas jag också, att herr statsrådet förstår denna vädjan att vid framtida ställningstagande i denna fråga vidga målsättningen att gälla åtminstone någon del av de bekymmer statsbidragsmottagarna har att kämpa med.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt.

Punkterna 24—70

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 71

Lades till handlingarnua.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen och propositionen nr 137 gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1955/56 under åttonde huvudtiteln, avseende anslagen inom ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—23

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 24***Anslag till karolinska institutet**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1955/56, vidtaga av departementschefen angivna ändringar i personalförteckningen för karolinska mediko-kirurgiska institutet, dels godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för karolinska mediko-kirurgiska institutet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1955/56, dels ock till Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Avlöningar för budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 4 375 000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förcheft

dels en inom andra kammaren av fru *Ewerlöf* m. fl. väckt motion (II: 115), vari hemstälts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att den redan beslutade professuren i barnpsykiatri vid kronprinsessan Lovisas barnsjukhus måtte inrättas den 1 juli 1955;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Göran*son m. fl. (I: 287) samt den andra inom andra kammaren av fröken *Höjer* m. fl. (II: 332), i vilka hemstälts, att riksdagen måtte från och med budgetåret 1955/56 på karolinska mediko-kirurgiska institutets personalstat uppföra en laboratorstjänst i lönegrad Ca 34 för antropologisk verksamhet vid rättsmedicinska institutionen.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna II: 115 och I: 287 och II: 332,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med

budgetåret 1955/56, vidtagna de ändringar i personalförteckningen för karolinska mediko-kirurgiska institutet, som föranledes av vad departementschefen anfört;

b) godkänna under punkten införd avlöningsstat för karolinska mediko-kirurgiska institutet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1955/56;

c) till Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Avlöningar för budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 4 375 000 kronor.

Herr GÖRANSSON (fp):

Herr talman! Sedan hösten 1953 har en avdelning för antropologisk faderskapsundersökning inrättats på försök vid karolinska institutet. Avdelningen förestås av en docent i arvsbiologi och betjänar domstolar och åtskilliga myndigheter genom att avge utlåtanden i frågor om faderskap. Det arvode som föreståndaren har för detta uppdrag uppgår till 1 700 kronor i månaden, och detta belopp har man på olika sätt kunnat skrapa ihop av karolinska institutets medel. Men i slutet av förra året och början av detta blev det en kris, och det var ovisst huruvida verksamheten skulle kunna fortgå.

Jag väckte vid riksdagens början en motion vari hemställdes att föreståndaren för denna avdelning för faderskapsundersökningar skulle bli ordinarie tjänsteman i 34 lönegraden. Någon månad efter det att motionen hade väckts kom en proposition från inrikesdepartementet enligt vilken man ville flytta över dessa faderskapsundersökningar till statens rättsläkarstation i Stockholm och därigenom också från åttonde huvudtiteln till den elfte. Samtidigt föreslog man att föreståndaren för avdelningen för faderskapsundersökningar skulle få ett årligt arvode på 20 400 kronor, alltså det arvode som han hittills har haft.

Beträffande detta förslag från inrikesdepartementet föreligger det i dag ett utlåtande nr 83 från statsutskottet (tredje avdelningen), vilket kommer upp senare på föredragningslistan. När jag nu

Anslag till karolinska institutet

tar till orda är det därför att min och min medmotionärs i andra kammaren avstyrkta motion har tagits upp här under ecklesiastikdepartementets stat.

Vad jag vill ha sagt i denna fråga är att den lösning som man har kommit till inom inrikesdepartementet i och för sig är mycket tacknämlig, ty den kris som rådde var så överhängande att någonting ovillkorligen måste göras. Å andra sidan vill jag framhålla att dessa 20 400 kronor som nu ställts till förfogande uppenbart innebär en nödlösning och att någonting mera måste göras ifall institutionen för faderskapsundersökningar skall kunna bestå i längden.

Hur viktigt detta arbete är kan jag belysa genom att påpeka att ärvdabalks-sakkunniga, som avgivit förslag till ärvdabalk, har fäst stort avseende vid att den antropologiska undersökningen om faderskap kan befrämjas och nå en allt större fulländning. Detta är, om jag så får uttrycka mig, en förutsättning för att de sakkunnigas förslag skall kunna genomföras. Vidare har statsrevisorerna i sitt betänkande i december 1954 påpekat vikten av att man gör allt vad göras kan för att få faderskapen fastställda, detta både av statsfinansiella skäl och av familjesociala eller humanitära skäl. Statsrevisorerna har gått igenom materialet av utomäktenskapliga barn, och det befanns att det den 31 december 1952 fanns 86 000 utom äktenskapet födda barn och att beträffande 9 procent av dessa kännedom saknades om vem som var fadern.

Det är tydligt att om vi skall sätta människan på den plats som tillkommer henne, alltså intressera oss för människan och hennes angelägenheter, är det en av välfärdssamhällets främsta uppgifter att hjälpa folk att få veta något om sin härstamning. Frånvaron av kunskap på detta område leder i många fall till rotlöshet och främlingskap i tillvaron. Jag har hört berättas från pastorexpeditioner och andra myndigheter att det kommer upp unga människor i tonåldern och ber om hjälp för att få reda på vem fadern är. De säger att de vill veta detta inte därför att de därigenom hoppas få

Anslag till karolinska institutet

några ekonomiska förmåner i form av arv eller annat, och inte heller därför att de vill kontakta den fader som har varit och är borttappad, utan bara därför att de tycker att det skulle vara roligt att känna till varifrån de har kommit och kanske någon gång få tillfälle att se fadern på avstånd. Vi rör här vid ett känsligt socialt och mänskligt problem.

När jag i min motion yrkade att denne tjänsteman skulle uppföras i 34 lönegraden såsom ordinarie gjorde jag det därför att jag anser att det icke finns möjlighet att ordna rekryteringen till detta arbete på annat sätt än genom att ge förståndaren och hans biträden fast anställning med pensionsrätt. Nu har förståndaren alltså ett arvode på 1 700 kronor i månaden, men detta arvode är inte pensionsberättigande. Frågan är om man kan tänka sig att detta skall kunna fortgå så mer än ett budgetår till. Risken är stor för att han av naturlig omtanke om sin egen ekonomi kan söka sig över till en annan sysselsättning.

Jag vill påpeka att vi lär ha den enda station i landet som utför sådana här undersökningar, att klientelet växer och att man i rätt stor utsträckning lyckas komma till absolut garanterade faderskap samt i andra fall med största sannolikhet kan konstatera om faderskap föreligger eller icke. Denna enda station är förlagd till Stockholm, och hit kommer man alltså från hela riket för att uppsöka institutionen. Såsom det nu är ställt — förståndaren är ensam arbetande där — uppstår det komplikationer så fort han blir sjuk eller tar semester. Det nödläge som här föreligger överensstämmer exakt med det som har beskrivits av statsutskottet i det utlåtande vi skall behandla senare, utlåtande nr 83, där det säges att hela rättsläkarväsendet befinner sig i ett allvarligt läge, främst beroende på bristen på utbildade rättsläkare samt svårigheten att intressera unga läkare för val av denna bana. Vi har inte råd att låta verksamheten minska eller rent av nedläggas utan måste både av statsfinansiella och av juridiska, familjesociala och humana skäl

se till att den får det ekonomiska stöd från statens sida som den behöver.

Om detta inte sker kan man tänka sig en lösning efter andra linjer. Den har tidigare följts och innebär att privatpraktiserande läkare med rasbiologi eller dylikt till specialitet gör undersökningarna, men dessa blir mycket dyrbara. Kostnaden kan gå upp till flera hundra kronor, ibland till 1 000 kronor, under det att kostnaden vid rättsläkarstationen endast blir 50 kronor för varje undersökt person. Det måste alltså anses vara nödvändigt att man här ser till att den statliga verksamheten är tillräckligt utrustad.

Jag tror, som jag redan har sagt, att det hör till varje människas fundamentala rättigheter att ha kännedom om sin härkomst. Jag tror att det är en sak som måste räknas in bland de mänskliga rättigheterna, även om den aldrig har varit inskriven där. Den stora tragik som vilar över hela det okända faderskapet måste vi försöka att avhjälpa. Jag har visat på en väg i min motion.

Jag skall inte ge mig in på det hopplösa företaget att yrka bifall till motionen, men jag skulle vilja rikta en vädjan till inrikesdepartementet. Herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet har ju numera skilt sig från ärendet, och inrikesministern är inte närvarande, men via protokollet låter jag en vädjan gå vidare till inrikesministern att i höst vid petitagranskningen företa en utredning om vad som kan göras för att säkerställa denna undersökningsinstitutions framtid och se till att man får arbetskraft. I det sammanhanget kan jag upprepa att det inte finns möjligheter för den nuvarande förståndaren att få några assistenter eller andra intresserade, ty det finns inga pengar. Det svar han brukar få när han försöker stimulera medicinarna att ägna sig åt detta arbete är att staten tydligen har mycket litet intresse för denna verksamhet. Till och med förståndarens egen lön utgår ju i den provisoriska form som arvodet utgör.

Med denna motivering vädjar jag alltså till inrikesministern att ta upp frå-

Om inrättande av två professurer i barntandvård

gan. Jag tackar honom för den provisoriska lösning som gjordes för ett par månader sedan, men jag betonar att denna lösning icke på något sätt kan betraktas såsom slutgiltig.

Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! När herr Göransson inte gjorde något yrkande kan jag som utskottets talesman fatta mig mycket kort. Det är ett par detaljer som jag skulle vilja beröra i anledning av herr Göranssons anförande. Har man varit barnavårdsman ett par decennier, så har man ju tvingats att sätta sig in i dessa problem något. Då tror jag att herr Göransson och jag kan vara överens om att även med den bästa sakkunskap kommer vi på detta område bara till en viss gräns.

Det finns två typfall där varken de sakkunniga eller barnavårdsnämnderna kommer någon vart. I det ena slaget är fall — de är desto bättre rätt så få — vägrar mödrarna konsekvent att uppge barnafäderna. Där kommer man ju ingen vart. Det andra slaget är de sorgliga fall, då de unga mödrarna inte kan uppge vilken som kan tänkas vara fader till barnet. Det förekommer rätt många sådana fall. Men även när mödrarna uppger flera personer är det ju så, att om dessa personer tillhör samma blodgrupp får man intet klart utlåtande av någon läkare, utan i utlåtandet sägs att det icke kan anses uteslutet att personen X är far till barnet. Man pekar alltså inte ut någon bestämd och säger att han är far till barnet, utan man avger ett utlåtande i stil med vad jag nyss nämnde. Detta gör att såvitt jag kan förstå kommer det även i framtiden att bli ett osäkerhetsstillstånd. Vi torde få finna oss i att i rätt många fall kommer det icke att bli klarlagt vem som är far till det eller det barnet. Det är bara detta jag vill säga, att man inte skall vänta sig något hundraprocentigt resultat, även om vi får skickliga läkare på detta område.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr GÖRANSSON (fp):

Herr talman! Det är naturligtvis riktigt som herr Näsström säger, att man inte kan vänta sig hundraprocentiga resultat, men man kan vänta sig att få betydligt förbättrade resultat, och även detta är ett positivt värde.

Herr Näsström talade om blodgruppsbestämningarna, och till det vill jag påpeka att den antropologiska faderskapsundersökningen är en komplettering till blodgruppsbestämningarna. Blodproven kan egentligen bara säga att mannen är utesluten som möjlig fader, alltså bara ge negativt resultat, under det att de antropologiska undersökningarna också kan ge positiva resultat och binda mannen vid faderskapet. Det är det som är framsteget med den forskning som här utföres.

Sedan kanske det förtjänar att anföras i detta sammanhang, att man genom dessa antropologiska undersökningar faktiskt kommit till någonting som vi talat rätt mycket om i kammaren i år i olika sociala olyckssammanhang, nämligen till en kontakt med människor som strävar efter att få klarhet. Det har visat sig bl. a. att det finns många män som varit villiga att åtaga sig faderskapet till ett barn och ge detta utomäktenskapligt födda barn alla de förmåner som det har rätt till, men de har då velat ha faderskapet styrkt på ett tillförlitligt sätt.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt.

Punkterna 25—30

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 31

Om inrättande av två professurer i barntandvård

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1955/56, vidtaga den ändring i personalförteckningen för tandläkarhögskolan i Stockholm, som föranledes av vad departementschefen anförde,

Om inrättande av två professurer i barntandvård

dels godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för tandläkarhögskolan i Stockholm, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1955/56, dels ock till Tandläkarhögskolan i Stockholm: Avlöningar för budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 2 493 000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehått två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Huss* och *Gustaf Karlsson* (I: 295) och den andra inom andra kammaren av fröken *Karlsson* m. fl. (II: 269), i vilka hemställts, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa, att frågan om inrättande av en professur i barntandvård vid vardera av tandläkarhögskolorna i Stockholm och Malmö måtte göras till föremål för särskild utredning.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt,

I. att riksdagen måtte

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1955/56, vidtaga den ändring i personalförteckningen för tandläkarhögskolan i Stockholm, som föranleddes av vad departementschefen anför;

b) godkänna under punkten införd avlöningsstat för tandläkarhögskolan i Stockholm, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1955/56;

c) till Tandläkarhögskolan i Stockholm: Avlöningar för budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 2 493 000 kronor;

II. att motionerna I: 295 och II: 269 icke måtte till annan riksdagens åtgärd föranleda, än att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t gäve till känna vad utskottet med anledning av motionerna anför.

I motiveringen hade utskottet yttrat bland annat:

»Vidkommande motionerna I: 295 och II: 269 får utskottet erinra, att vid envar av de båda tandläkarhögskolorna för

närvarande finnas självständiga laboratoriefattningar i barntandvård, vilka inrättades efter därom av 1944 års tandläkarutbildningssakkunniga framställt förslag. Utskottet, som för sin del vill understryka vikten för den odontologiska undervisningen och forskningen av att dessa laboraturer förändras till professurer, har icke funnit behöfligt att detta spörsmål, såsom motionärerna påyrkat, göres till föremål för särskild utredning. Utskottet förutsätter nämligen att, i den mån de nuvarande laboratoriefattningarna i barntandvård bli besatta med professorskompetenta innehavare, vederbörlig framställning kommer att göras petitavägen om befattningarnas omvandling i ovan angiven riktning och att Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet riktad på betydelsen av en dylik förstärkning av tandläkarhögskolornas organisation.»

Herr HUSS (fp):

Herr talman! I detta ärende har herr Gustaf Karlsson och jag väckt en motion i första kammaren och fröken Karlsson m. fl. i andra kammaren. Vi yrkar, att man måtte tillsätta en professur i barntandvård dels vid Stockholms tandläkarhögskola och dels vid tandläkarhögskolan i Malmö.

Utskottet har uttalat sig relativt välvilligt om saken, men med en förutsättning som jag tror inte är fullt tillfredsställande. Det heter nämligen att utskottet utgår ifrån att framställning kommer att göras om saken, i den mån de nuvarande laboratoriefattningarna i barntandvård blir besatta med professorskompetenta innehavare. Emellertid är det inte möjligt att på rak arm avgöra om en docent och odontologie doktor är professorskompetent, även om han har utgivit en hel del vetenskapliga arbeten. Säkerhet för att han är det får man först vid en tävlan, då sakkunniga underkastat hans arbeten en granskning. Det hade därför varit lyckligare, synes det mig, om förutsättningen för att dessa professurer skulle komma till stånd hade formulerats så, att man endast behövde redovisa tillgång på vetenskapligt väl me-

Anslag till naturastipendier åt universitetsstudera-nde m. fl.

riterade befattningshavare, anställda vid någon av högskolorna och av dessa högskolors ledning ansedda väl skickade att handhava undervisningen i ämnet.

Jag har därför, herr talman, velat till ecklesiastikministern framföra som ett önskemål, att om det kommer framställningar om professurer i barn tandvård, måtte som en förutsättning för att de skall kunna behandlas inte ställas det villkoret att man med hundraprocentig säkerhet skall ha att göra med professorskompetenta innehavare — det är troligen inte möjligt — utan att man måtte nöja sig med något mindre stränga krav i detta hänseende.

Jag har inget yrkande, herr talman.

Herr NÄSTRÖM (s):

Herr talman! Jag kan fatta mig mycket kort, eftersom herr Huss inte gjorde något yrkande. Det är bara en liten tongång i hans anförande jag ville vända mig mot. Han sade att utskottet behandlat hans motion *relativt* välvilligt. Jag skulle vilja säga, att vi har behandlat den *mycket* välvilligt.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna 32—44

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 45

Anslag till naturastipendier åt universitetsstudera-nde m. fl.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Gemensamma universitetsändamål: Naturastipendier åt studera-nde vid universiteten m. fl. läroanstalter för budgetåret 1955/56 anvisa ett reservationsanslag av 2 780 000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av her-

rar *Holmqvist* och *Bergman* (I: 343) och den andra inom andra kammaren av herrar *Adamsson* och *Nilsson* i Östersund (II: 318), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta dels att till Gemensamma universitetsändamål: Naturastipendier åt studera-nde vid universiteten m. fl. läroanstalter för budgetåret 1955/56 anvisa ett reservationsanslag av 3 111 000 kronor, dels ock att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att antalet stipendier för nästkommande budgetår måtte anpassas så, att 1950 års riksdagsbeslut och studentsociala utredningens förslag om stödet till mindre bemedlade universitets- och högskolestudera-nde samt studera-nde vid socialinstituten kunde förverkligas;

dels ock en inom andra kammaren av herrar *Johansson* i Stockholm och *Holmberg* väckt motion (II: 307), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att till Gemensamma universitetsändamål: Naturastipendier åt studera-nde vid universiteten m. fl. läroanstalter för budgetåret 1955/56 anvisa ett reservationsanslag av 5 324 000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på åberopade grunder hemställt,

a) att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 343 och II: 318 — såvitt de avsåge anslagsbeloppets storlek — samt motionen II: 307, till Gemensamma universitetsändamål: Naturastipendier åt studera-nde vid universiteten m. fl. läroanstalter för budgetåret 1955/56 anvisa ett reservationsanslag av 2 780 000 kronor;

b) att motionerna I: 343 och II: 318 — såvitt de avsåge skrivelse till Kungl. Maj:t — icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *Hesselbom*, *Bergman*, *Holmqvist*, *Arrhén* och *Cassel* ansett, att utskottet bort under a hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 343 och II: 318 — såvitt de avsåge anslagsbeloppets storlek — även-

Anslag till naturastipendier åt universitetsstuderande m. fl.

som med avslag å motionen II: 307, till Gemensamma universitetsändamål: Naturastipendier åt studerande vid universitetet m. fl. läroanstalter för budgetåret 1955/56 anvisa ett reservationsanslag av 3 111 000 kronor.

Herr **ARRHEN** (h):

Herr talman! Som kammarens ledamöter behagade erinra sig, fattade riksdagen i fjol ett beslut, berörande de förhållanden varom denna punkt handlar. Beslutet innebar, att de tidigare restriktiva bestämmelserna luckrades upp, och att man bestämde sig för att så hastigt som möjligt förverkliga de synpunkter på denna fråga, som på sin tid frambars av studentsociala utredningen.

I fjol höjdes detta anslag väsentligt. Tidigare hade man kunnat utdela naturastipendier till endast 4 procent av den nytillkomna studentfårgången, men genom beslutet i fjol höjdes siffran till 12 procent, och det har sedermera visat sig, att slutresultatet blivit, att man kunnat stipendiera 13 procent av de nytillkomna studenterna. Studentsociala utredningen hade dock på sin tid som optimum satt 26 procent och i fjol, då det inte förelåg några reservationer på denna punkt, utgick man ifrån att procenten skulle stegras allteftersom åren gick. Det är därför med beklagande, som man i år konstaterar, att departementschefen har funnit sig föranlåten att göra halt och på stället marsch, ty det är vad departementschefens ståndpunkt i år innebär. Han föreslår alltså, att antalet stipendier, som i fjol var 548 stycken, visserligen skall höjas i år men till 600 stycken, vilket endast betecknar den automatiska ökning av medelsbehovet, som följer av fjolårets beslut.

Här föreligger vidare den upplysningen, att under petitaskrivningen i fjol höst inlämnade garantilånenämnden ett förslag om höjning av stipendiernas antal till 726, vilket skulle föranleda en anslagshöjning med omkring 331 000 kronor i förhållande till det anslagsbelopp, som Kungl. Maj:t till sist stannade inför. Det förelåg vidare förslag från Sveriges förenade studentkårer, som är

väsentligt mera vittgående, men detta har åtminstone för mig i detta sammanhang inte så stort intresse, eftersom förslaget innebär en alltför hastig takt.

Det väcktes vid årets riksdag en motion i denna kammare, framburen av herrar Holmqvist och Bergman, som tagit upp garantilånenämndens förslag om en fortsatt utveckling, när det gäller stipendiemöjligheterna, innebärande en höjning från nuvarande 13 till 16 procent. Det förefaller mig högst önskvärt, att man fortsätter i denna riktning, så att det inte uppstår sådana här stillestånd, som nog tyvärr kan tänkas få den följden att man vid skrivningen av nästa års proposition gör likadant då och nöjer sig med »automatiska» höjningar. I så fall stannar vi måhända vid hälften av den procentsiffra, som studentsociala utredningen på sin tid betecknade som önskvärd och som riksdagen också uttalade sig för.

Det föreligger nu i utlåtet en reservation till förmån för den av herrar Holmqvist och Bergman väckta motionen, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till denna reservation.

Herr **NÄSSTRÖM** (s):

Herr talman! Jag utgår ifrån att denna punkt intresserar oss alla. De, som har läst utskottets skrivning här, borde vara fullt medvetna om att departementschefen redan har tagit ett verkligt krafttag på detta område och likaså att utskottet för sin del har skrivit mycket välvilligt. Jag vill framhålla att utskottet har funnit sig föranlåtet att erinra om att det är det ekonomiska läget, som på denna punkt liksom på så många andra har varit avgörande för hur långt man kunnat gå i ökning varje år. På denna punkt har det skett en mycket stor ökning från föregående år, och motionärerna och reservanterna föreslår nu att man härutöver skulle anslå 331 000 kronor till denna sak.

Vi har inte kunnat finna någon utväg att realisera denna tanke, ty som alla vet finns det så många anslagspunkter som vi här i kammaren anser att man borde justera uppåt. För egen del tror jag att

Anslag till naturastipendier åt universitetsstudierande m. fl.

vi så småningom kommer i ett ganska besvärligt läge vad det gäller såväl naturastipendier som kontanta stipendier, och det kan tänkas att vi så småningom får gå över till lånevägen, som många anser vara den riktiga, ty vi kan ju inte på detta område lyfta oss själva i håret. Vill vi hjälpa ungdomarna är det möjligt att vi kanske får gå över till lånelinjen.

Jag tror att departementschefen på denna punkt har utträtt vad som är möjligt att uträtta, och även majoriteten i utskottet är av samma mening.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr HOLMQVIST (s):

Herr talman! Jag vill gärna i anslutning till vad herr Näsström sade sist medge, att det är uppenbart att den ökning på 800 000 kronor, som föreslås under denna punkt, är av betydande storleksordning. Det innebär ju att man på en gång ökar det belopp, som anvisas till stipendier, med hela 45 procent.

När utskottet har bifallit departementschefens yrkande och lämnat den motion obeaktad, som herr Bergman och jag avgivit, vill jag visst inte påstå att detta skulle vara uttryck för någonting annat än ett legitimt sparsamhetsintresse från utskottsmajoritetens sida. Ty ser vi på frågan i stort betyder faktiskt vad som här föreslås, att staten kommer att ge stöd till flera studerande än tidigare, d. v. s. antalet stipendiater vid varje universitet kommer att bli större i förhållande till hela studentkåren än tidigare. Det är dock värt att observera, vilket också framhölls av herr Arrhén, att förbättringen väsentligen ligger på den del av det samlade stipendiebeloppet, som är reserverat för fortsatta studier. Ingenting eller i vart fall ingenting nämnvärt har inträffat, när det gäller de nytilkommande studenternas stipendiemöjligheter.

Vi har ju yrkat att riksdagen skall gå på garantilånenämndens förslag, vilket ger möjligheter för 772 nya studenter att få stipendier. Departementschefen har stannat vid ett anslag, som skulle

motsvara 600 nya stipendier. Nu har det emellertid inträffat en del under mellantiden, som ger oss anledning att ifrågasätta om det över huvud taget går att få fram 600 nya stipendier av det belopp, som departementschefen föreslagit. Sveriges förenade studentkårer har överlämnat en skrivelse, vari det talas om att stipendiebeloppen här i Stockholm på grund av ökade levnadskostnader beräknas komma att höjas under kommande läsår till 3 260 kronor mot 2 135 kronor under innevarande läsår. Det betyder en väsentlig nedskärning av antalet stipendier, om man tvingas justera upp stipendierna med ett belopp motsvarande mellanskillnaden. De angivna siffrorna säges gälla för Stockholm, och man anför i studentkårernas skrivelse att en liknande utveckling torde komma att ske inom landet i övrigt. Det skulle ju faktiskt betyda, om siffrorna är riktiga — och jag förmodar att dessa siffror kan vi våga tro på — att även om riksdagen går på det yrkande, som är framställt i vår motion och till vilket reservanterna har anslutit sig, så skulle anslaget inte ens räcka till för att klara den målsättning, som departementschefen uppställt. Under sådana förhållanden synes det, herr talman, särskilt angeläget att riksdagen går på reservationen.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till den av herr Hesselbom m. fl. avgivna reservationen under denna punkt.

I herr Holmqvists yttrande instämde herr *Strandler* (s).

Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! Herr Holmqvist erinrade om Sveriges förenade studentkårers skrivelse. Jag skulle också vilja något åberopa den. Som bekant fick samtliga riksdagsledamöter i går denna skrivelse, må så vara i kanske något ovanlig form — man uppvaktade utanför partigruppernas sammanträdesrum med skrivelserna. Att denna kår önskar få så stora anslag som möjligt är ju bara mänskligt, och det är väl ingen som tycker att det

Anslag till naturastipendier åt universitetsstuderinge m. fl.

ligger något anmärkningsvärt däri. Men för en stund sedan behandlade vi här i kammaren en annan ekonomisk fråga. Det gällde den gången anslag till arbeten på en inomskärsfarled. Från olika håll intygades, hur intresserad man var av att denna farled kom till stånd. På grund av det ekonomiska läget segrade dock reservationen, som innebar bifall till Kungl. Maj:ts förslag, d. v. s. det lägre beloppet. Det beslutet var enligt min uppfattning inte så märkligt. Vi måste ju tyvärr på alla punkter försöka hålla tillbaka utgifterna och detta inte minst i denna tid. Jag erkänner att det mesta, ja, kanske allt vad herr Holmqvist sade var riktigt. Men faktum är att vi befinner oss i den situationen att vi måste söka iaktta återhållsamhet i fråga om utgifterna och se till att tillgängliga medel räcker för samtliga anslagsposter, och som alla vet är ju anslagskraven legio.

Jag vill emellertid samtidigt understryka vad utskottet har skrivit på s. 26: »Utskottet, som icke heller är berett att tillstyrka att riksdagen skulle såsom i de förstnämnda motionerna påyrkats avlåta skrivelse till Kungl. Maj:t i förevarande ämne, vill emellertid liksom i följande understryka angelägenheten av att — i den mån det ekonomiska läget så medgiver — naturastipendiesystemet successivt utbygges i riktning mot det slutmål, som angivits för det direkta statliga stödet till förevarande kategorier av studerande.»

Jag vill, herr talman, ännu en gång understryka, att om man sammanslår anslaget till naturastipendier med beloppet för kontanta stipendier och ser hur summan ökas år för år, måste man väl ändå i rättvisans namn erkänna, att få av de anslag som riksdagen har att behandla har ökats så mycket till exempel under de senaste fem åren som just dessa stipendier. Vi är väl allesammans glada över denna utveckling, men vi kan inte spanna bågen för högt. Det är på det sättet utskottets majoritet har måst se på denna fråga.

Herr ARRHÉN (h):

Herr talman! Jag vill bara till herr Näsström säga, att jag hoppas, att herr

Näsström håller fast vid den ståndpunkt, som utskottet har formulerat i sitt utlåtande. Man samlar sig där kring den förhoppningen, att det skall visa sig möjligt att successivt bygga ut naturastipendiesystemet i riktning mot studentensociala utredningens slutmål. Det förefaller mig av herr Näsströms tidigare anförande att döma, som om herr Näsström kanske *personligen* har en annan uppfattning, nämligen att man skulle försöka avveckla naturastipendiesystemet och i stället hänvisa studenterna till lånevägen. Jag hoppas, att det på den punkten icke föreligger någon motsättning mellan herr Näsströms första och andra anförande. Det skulle eventuellt kunna föranleda herr statsrådet att av »statsfinansiella» skäl beakta den i herr Näsströms första anförande framskyntade ståndpunkten.

Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! Till min vän herr Arrhén vill jag bara säga att jag i mitt första anförande pekade på den utväg som finns utöver stipendiegivningen. Om vi anser, att allt fler studenter bör få statens hjälp, men inte vill gå längre med stipendiegivning, återstår, såvitt jag förstår, bara lånevägen. Den vägen ansåg jag då vara framkomlig.

Sedan frågade herr Arrhén, om jag var villig att även framöver behålla denna positiva inställning till stipendiefrågan. Jag kan tryggt lova herr Arrhén att jag kommer att göra det, men vi kanske kan göra ett kristligt byte. Jag lovar det under förutsättning att herr Arrhén icke hoppar över mellansatsen i utskottets uttalande, nämligen »i den mån det ekonomiska läget så medgiver».

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen i enlighet med de därunder förekomna yrkandena gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som inefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till

utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Arrhén* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 8 punkten 45, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Arrhén* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 96;

Nej — 32.

Därjämte hade 6 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 46—102

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 103

Anslag till de allmänna läroverken

Under punkten 179 av åttonde huvudtiteln i statsverkspropositionen hade Kungl. Maj:ts förslag riksdagen att, utom annat,

dels godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för de allmänna läroverken, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1955/56,

dels ock till Allmänna läroverken: Avlöningar för budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 121 800 000 kronor.

Anslag till de allmänna läroverken

I samband härmed hade utskottet till behandling förcheft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Sunne* och fru *Hamrin-Thorell* (I: 304) samt den andra inom andra kammaren av fröken *Höjer* m. fl. (II: 338), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta att vid de allmänna läroverken enligt skolöverstyrelsens förslag inrätta ytterligare sju skolsköttersketjänster i Ca 14 samt att vederbörande utskott måtte i överensstämmelse med detta yrkande företaga en justering av de belopp, som äskats av Kungl. Maj:ts;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Sunne* m. fl. (I: 96) och den andra inom andra kammaren av fru *Andrén* m. fl. (II: 118), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta i enlighet med skolöverstyrelsens äskanden under åttonde huvudtiteln punkt 179 och således för budgetåret 1955/56 bevilja ett anslag på 102 000 kronor för skolkuratorsverksamhet;

dels ock en inom andra kammaren av herr *Nestrup* väckt motion (II: 388).

Utskottet hade i den nu föredragna punkten avfattat sin hemställan i fyra särskilda, med I—IV betecknade moment. I mom. III, som var indelat i fyra med a—d betecknade underavdelningar, hade utskottet under c och d hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 304 och II: 338 samt I: 96 och II: 118,

e) godkänna under punkten införd avlöningsstat för de allmänna läroverken, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1955/56;

d) till Allmänna läroverken: Avlöningar för budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 121 800 000 kronor.

Reservation hade anförts av fröken *Vinge* och fröken *Ager*, vilka ansett, att utskottet bort under III c och d hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall

Anslag till de allmänna läroverken

till motionerna I: 96 och II: 118 ävensom med avslag å motionerna I: 304 och II: 338,

c) godkänna i reservationen införd avlöningsstat för de allmänna läroverken, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1955/56;

d) till Allmänna läroverken: Avlöningar för budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 121 850 000 kronor.

Herr HUSS (fp):

Herr talman! I den till denna punkt fogade reservationen har man särskilt gjort sig till tolk för önskemålet om en bättre ställning för skolkuratorsverksamheten. Den frågan kommer jag inte att gå in på; den skall behandlas av en talare efter mig.

Däremot har jag varit med om en motion under denna punkt, som avser att skolöverstyrelsen skulle få tillsätta ytterligare sju heltidsanställda skolsköterskor i Ca 14. Med denna fråga förhåller det sig så, att man i de skolor, där man hittills inte kunnat få hjälp av en heltidsanställd sköterska eller där man inte ens kunnat få dela en heltidsanställd sköterska med andra skolor, tvingats gå den vägen, att man anställt skolsköterskor för viss kortare tid, som utgjorts av några veckors heltidstjänstgöring på hösten, men därefter endast några timmars tjänstgöring per vecka. Jag känner inte till någon annan befattning som är så egendomligt och abnormt konstruerad som dessa skolsköterskebefattningar på deltid. Var och en förstår, att de inte kunnat locka kompetenta sökande i någon större utsträckning, utan att skolorna nödgats acceptera arbetskraft som inte varit fullt kompetent. I skolöverstyrelsens skrivelse framhålles, att det till och med hänt att man fått använda kanslibiträden för att fullgöra de här ifrågakarande uppgifterna. Under sådana förhållanden måste det givetvis vara ett önskemål, att antalet befattningar av ordinarie typ ökas åtminstone på ställen där det finns möjlighet att uppdelat arbetstiden på olika skolor och därigenom fullt utnyttja befattningshavaren.

Skolöverstyrelsens förslag har emellertid inte upptagits av departementschefen och inte heller — något som synes mig särskilt egenartat — föranlett någon som helst motivering, då statsutskottet hemställt om avslag på motionen. Efter att ha redogjort för yrkandets innebörd säger man kort och gott: »Utskottet har icke funnit sig böra tillstyrka bifall till detta yrkande.»

Jag tror att det är ett rimligt krav att de, som väckt en motion, åtminstone får veta anledningen till att utskottet inte anser sig kunna tillstyrka den. En anledning är naturligtvis, att Kungl. Maj:t inte tagit upp förslaget i fråga, men därutöver är det ju vanligt att utskottet åtminstone säger något, som ger en uppfattning om den ståndpunkt utskottet självt har i frågan.

Jag finner mig därför, herr talman, böra yrka bifall till den vid denna punkt fogade reservationen med den utvidgningen, att därjämte motionerna I: 304 och II: 338 måtte bifallas.

Fru HAMRIN-THORELL (fp):

Herr talman! Under denna punkt behandlas också skolkuratorernas verksamhet, och jag tar mig friheten att med anledning därav säga några ord om utskottets ställningstagande i den frågan.

Alla som följde tidningspressen under den tid, då frågan om skolkuratorerna diskuterades, vet att det väckte stor opposition inte bara från målmännens utan också från skolornas sida, när man utgick från att försöksverksamheten på skolkuratorsfronten skulle anses ej ha givit så positiva resultat, att man kunde ta slutgiltigt ställning till frågan, ja, att erfarenheterna i själva verket varit sådana att verksamheten av många tecken att döma skulle strypas. Man bör då ställa sig frågan, om inte denna försöksverksamhet givit de resultat man väntat. Utalandena från Målmännens riksförbund, Läroverkslärarnas riksförbund, skolornas elevorganisationer och andra organisationer synes mig ge vid handen, att man kan svara ett obetingat ja på den frågan. Det har visat sig att skol-

kuratorerna varit av den allra största betydelse.

På frågan vad en skolkurator behövs till, svarar naturligtvis några, att denne är ett slags dadda för elever som borde kunna klara sig själva, inte minst om de går i vad vi kallar de högre skolorna. Jag tycker att detta är ett felaktigt sätt att se på saken. Här är det väl ändå inte frågan om något slags socialt dalt, för såvitt man inte kallar det dalt att hjälpa eleverna med deras personliga problem, med anpassningen till det samhälle vi lever i, eller att över huvud taget syssla med deras skol- och hemförhållanden. Om man vill erkänna det berättigade i detta, måste man medge att skolkuratorerna har en stor och angelägen uppgift.

Skolkuratorer har arbetat i ett par skolor i Stockholm, och tack vare dem har det visat sig möjligt att bättre utnyttja de ekonomiska resurser som ställts till skolornas disposition för stipendier, fria resor, sommarsemester, sociala förmåner som skolmåltider o. s. v.

Lärarkrafterna inom en skola kan frigöras på ett helt annat sätt för undervisning, om de inte behöver belastas med just dessa frågor, när det gäller eleverna. Med den brist på lärare, som nu föreligger är det mycket viktigt att dessa får ägna sig åt sin huvuduppgift, nämligen undervisning.

Det sägs att lärarna i en klass bättre känner eleverna och att en av anledningarna till att skolkuratorer anses mer eller mindre överflödiga är att lärarna själva mycket bättre kan ta hand om sådana här saker. Jag tror inte att så är fallet. Visserligen känner väl en lärare — eller borde åtminstone känna — eleverna i sin egen klass, men han kan omöjligen få den vidgade erfarenhet, som en skolkurator får genom att syssla med hela elevmaterialet i skolan. Vi kan ju som exempel ta en stöldhistoria. Det är givet att en enskild lärare kan bedöma en sådan sak såsom en enstaka företeelse, när det gäller en enda elev, och kan göra det på ett förståndigt sätt — jag betvivlar inte alls vare sig lärarnas goda vilja eller förmåga att lösa en

Anslag till de allmänna läroverken

sådan konflikt — men skolkuratorerna, som kanske får behandla upprepade sådana eller liknande förseelser, får ändå en helt annan erfarenhet av och överblick över dessa problem. Genom sin psykologiska utbildning och genom sitt arbete bör de väl ändå rättvisligen anses vara mera skickade att ta hand om sådana frågor, för såvitt över huvud taget utbildning har någon betydelse.

Det är väl också ett faktum att kuratorerna kan skapa den kontakt mellan lärare och föräldrar, mellan skola och hem, som vi i alla sammanhang efterlyser, som vi alltid framhäver som en av hörnstenarna i skolans arbete och som kanske skulle kunna lösa många svåra anpassningsproblem för eleverna. Denna kontakt tror jag att skolkuratorerna kan skapa, och jag tror också att de har större möjligheter och mera tid att skapa den kontakt även med de barnavårdande institutionerna utanför skolan, som det i vissa fall kan vara av värde för skolan att få.

Även när det gäller yrkesvägledning — tror jag att det skulle vara en utomordentligt stor tillgång med en kurator i skolan. Visserligen finns det professionella yrkesvägledare, som kommer till skolan och ger en timmes eller några få timmars orientering om läget på arbetsmarknaden m. m. Men jag tror att just den omständigheten att eleverna kan gå till en människa, som de har förtroende för och som har intresse för den enskilde eleven, skulle vara av mycket stor betydelse, inte minst när eleverna i de högre klasserna står inför sitt yrkesval eller har att välja linje på gymnasiet.

Naturligtvis skall inte desas kuratorer vara förbehållna de högre skolornas elever. Det är därför man så gärna skulle vilja att denna försöksverksamhet, som enligt min och mångas uppfattning har givit positiva resultat, skulle kunna stabiliseras, så att den nya enhetsskolan, även skulle kunna få förmånen av en sådan skolkuratorsverksamhet. Inom denna skola kommer det säkerligen att dyka upp oändligt många problem, t. ex. när det gäller att välja linje inom skolan eller att få möjligheter till en förberedan-

Anslag till de allmänna läroverken

de yrkesutbildning, som kuratorerna skulle kunna hjälpa eleverna att lösa. Många andra problem kommer givetvis också att dyka upp.

Jag vet mycket väl att utskottet delar denna positiva syn på skolkuratorsverksamheten, men därför är det så mycket tråkigare att konstatera att utskottet ändå inte har velat vara med om att sätta en punkt för försöksverksamheten och i stället stabilisera den för framtiden. Det har nämligen visat sig att det inte går att få kvalificerat folk till dessa tjänster, om man inte på något sätt skapar trygghet för tjänsternas innehavare. Man kan inte begära att människor, som har kostat på sig en ganska dyr utbildning, i längden skall finna sig i detta osäkerhetstillstånd. Det är naturligtvis oerhört viktigt att dessa tjänster rekryteras av verkligt förstklassiga och väl utbildade krafter.

Det är alltså, herr talman, min uppriktiga övertygelse att det skulle vara till en mycket stor fördel för hela denna verksamhet, om utskottet hade intagit en mera positiv ställning till själva saksfrågan. Därför skall jag be att få instämma i det yrkande, som herr Huss nyligen framställde.

Häri instämde herr *Sunne* (fp).

Herr **NÄSTRÖM** (s):

Herr talman! I ett för övrigt mycket sympatiskt anförande framhöll herr Huss, att utskottet visat en viss oartighet mot motionärerna. Jag vill framhålla att detta i varje fall inte varit vår avsikt. Vi har försökt att bedöma denna motion ur samma synpunkter som vi anlagt beträffande andra motioner.

I ett tidigare anförande under riksdagssessionen framhöll jag, att andra avdelningen inom statsutskottet hade att pröva ett synnerligen tjockt motionshäfte även i år. Jag gjorde ett överslag över vad det skulle ha kostat, om dessa motioner skulle ha bifallits, och jag kom till en kostnad på något över 70 miljoner kronor.

När situationen är sådan tror jag också att herr Huss förstår, att det inte är

så lätt att här välja bland alla fromma önskingar. Jag framhöll redan tidigare, att de flesta — för att inte säga alla — av dessa motioner var mycket väl motiverade, och finge man se varje sak enskilt för sig, skulle nog de flesta av kammarens ledamöter kunna medge att det gällde ett behjärtansvärt ändamål. Så förhåller det sig också med den utbildning av skolskötterskor, som herr Huss talade för. Vi är fullt medvetna om att det skulle vara utmärkt, om vi hade personella och ekonomiska resurser att tillfredsställa alla anspråk på detta område. Men vi vet att vi inte har det. Både till herr Huss och fru Hamrin-Thorell skulle jag vilja säga, att när vi i andra avdelningen går igenom statsverkspropositionen, får vi konstatera att vi på alla områden har brist på folk. Vi har brist på läkare, tandläkare och lärare av alla de slag — möjligtvis med undantag av småskollärare. Då är frågan, var man skall sätta in samhällets resurser. Man får försöka gå den gyllene medelvägen och se till, att de olika avsnitten får sin beskärda del av samhällets hävor.

Jag skulle kunna understryka praktiskt taget allt — eller i varje fall det mesta — av vad fru Hamrin-Thorell sade om skolkuratorerna. Men vi har varken ekonomiska eller personella resurser för att utan vidare kunna tillgodose alla hennes krav. Dessutom vill jag erinra om vad utskottet på denna punkt skrivit, nämligen att vi trots att vi är välvilligt inställda till kuratorsverksamheten också vill framhålla att man inte borde avkoppla klassföreståndarna från tillsynen eller vården, eller vad man vill kalla det, av eleverna. Vi anser att det är nödvändigt, att inte minst klassföreståndarna har en noggrann personlig kännedom om eleverna i sin klass. Vi tror att det är nödvändigt även ur undervisningens synpunkt, och vi hoppas att de även för framtiden skall komma att ägna sina elever stor uppmärksamhet.

Fru Hamrin-Thorell nämnde också något om den betydelse dessa kuratorer skulle få för enhetsskolan. Jag skulle tro att de skulle ha mycket stor betydelse när det gäller de allra största skolorna,

i Stockholm o. s. v. Men jag vill erinra om att när det gäller yrkesval och liknande i de mindre skolorna finns det speciella yrkesvallärare, som har till uppgift att hjälpa eleverna på dessa områden. Men det är inte tu tal om att vi önskar att vi kunde sätta in mera pengar och mer personal på en del av dessa områden. Vid avvägningen mellan de olika önskemålen har vi dock ansett oss böva gå försiktigt fram, och det är också på detta sätt som departementschefen har bedömt dessa problem.

Personligen skulle jag vilja säga, att det skulle vara tvärligt för mig om också jag någon gång finge önska på något av dessa områden, som jag är så intresserad för. Men det ges inte några sådana tillfällen, utan jag får försöka att övertyga andra om att vi gör det bästa möjliga av den situation, som vi befinner oss i. Detta betyder inte att vi i utskottsmajoriteten på något sätt undervärderar motionärernas åsikter om det önskvärda i att få det ordnat på det sätt de föreslagit, utan tvärtom har vi också samma uppfattning. Det är bara det att vi måste hålla oss till vad en kall och nykter verklighet kan erbjuda vid olika tillfällen.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Fru HAMRIN-THORELL (fp):

Herr talman! Jag betvivlar inte alls herr Näsströms positiva inställning. Jag skulle bara i anledning av det senaste inlägget vilja säga, att det här inte gäller någon stor grupp av människor, som skall utbildas eller finnas till hands, utan i motionen har begärts endast två kuratorstjänster i lönegrad Ce 25 och fyra tjänster i Cg 21. De ekonomiska synpunkter, som härvidlag anförts, förstår jag. Däremot förstår jag inte ett avslagsyrkande kan motiveras med att det råder brist på folk, ty det finns redan på statens bekostnad utbildade kuratorer — riksdagen har nämligen tidigare ställt anslag till förfogande för utbildning av kuratorer. Det finns alltså kuratorer tillgängliga, men man kan inte förmå dem att ta en tjänst, eftersom

Anslag till de allmänna läroverken
deras anställning blir så osäker. Den delen av herr Näsströms motivering förstår jag därför inte.

Herr statsrådet PERSSON:

Herr talman! Fru Hamrin-Thorell sade nyss, att det bara var fråga om ett par tjänster. Jag tycker emellertid, att man av hennes första anförande snarast fick den uppfattningen, att hon menade att man skulle gå över från den nuvarande försöksverksamheten till en mera permanent verksamhet. Det är en mycket vittutseende linje, som skulle medföra att ett stort antal människor skulle anställas och att kostnaderna väsentligt skulle stiga.

När vi i dagens läge inte har ansett oss kunna gå med på en större utökning av organisationen, har det haft sina tungt vägande skäl. Man kan då fråga sig, om vi inte skulle kunna företaga den lilla utökning, som fru Hamrin-Thorell nu föreslog. Jag vill för min del betona, att vi alls inte arbetat i den riktningen, att vi velat strypa verksamheten, vilket var ett av de uttryck som fru Hamrin-Thorell använde. Jag kan ju påpeka, att medan vi förra året anslag något över 30 000 kronor till denna verksamhet, har vi i år företagit en höjning till 45 000 kronor. Vi rör oss här med ett förslagsanslag, och jag skulle mycket väl kunna tänka mig, att någon ytterligare utökning kan komma att göras inom ramen för det beslut, som utskottet här föreslagit.

Vad vi däremot inte kan göra för närvarande, det är att inrätta lönegradsplacerade tjänster. Det är klart att man kan resonera på det sättet, att personer som har en viss utbildning också kan fordra en viss lönegradsplacering och att alla människor som skall hålla på med ett arbete som tjänstemän under längre tid kräver trygghet. Det är alldeles riktigt i och för sig. Men vi kommer ändå inte ifrån, att när vi tills vidare måste räkna med en relativt begränsad verksamhet av försökskaraktär, så blir det folk med mycket olika utbildning som får detta arbete. Tjänstgöringen blir

Om anslag till utbildning av lärarinnor i barnavård

mycket varierande, och av naturliga skäl kan det inte bli annat än deltidstjänstgöring i de flesta fall. När vi dessutom vet, att kuratorer på andra områden har en lägre löneställning än som här begäres och vi alltså måste ha ögonen öppna för att det här så småningom kan bli en ganska stor ekonomisk fråga, så är det inte så märkvärdigt om vi nu håller igen litet grand.

Jag är den förste att vitsorda, att denna verksamhet på sina håll har visat sig mycket fördelaktig. Men när vi inte kan utöka verksamheten över hela linjen, tror jag inte att det är anledning att utvidga försöksverksamheten i raskare takt än vi har gjort under de senare åren. Det är emellertid klart, att detta är en fråga, som förr eller senare måste bli föremål för mycket mera ingående prövning och utredning än vi hittills kunnat underkasta den. När det gäller huvudlinjerna för denna verksamhet kan jag emellertid för min del helt instämma i vad herr Näsström nyss erinrade om, nämligen att vi inte får utbygga verksamheten så, att vi tar ifrån lärarna en del arbetsuppgifter, som de sedan gammalt har ansetts böra ha vid sidan om den egentliga undervisningen. Inte minst gäller detta klassföreståndarna.

Jag tror sålunda att den ifrågavarande kuratorsverksamheten tills vidare måste tillgodoses på det sätt som vi sedan några år försöker göra.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på den nu ifrågavarande punkten yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, av herr Huss, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, som förordats i den vid punkten avgivna reservationen, jämte den ytterligare ändring, som föranleddes av bifall till de i ämnet väckta motionerna I: 304 och II: 338.

Därefter gjordes propositioner enligt berörda yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 104—121

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 122

Om anslag till utbildning av lärarinnor i barnavård

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Hamrin-Thorell* (I: 300) och den andra inom andra kammaren av fröken *Ager* (II: 336), hade hemställts, att riksdagen ville besluta att till bidrag för anordnande av en provisorisk kurs för utbildning av lärarinnor i barnavård anvisa ett anslag av 30 000 kronor.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten av angivna orsaker hemställt, att motionerna I: 300 och II: 336 icke måtte av riksdagen bifallas.

Reservation hade avgivits av herrar *Ohlon, Sundelin, Alfred Nilsson, Arrhén, Svensson* i Ljungskile, *Hoppe, Widén* och *Cassel*, fröken *Vinge*, fröken *Olsson* och fröken *Ager*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 300 och II: 336, till Kurs för utbildning av lärarinnor i barnavård för budgetåret 1955/56 anvisa ett reservationsanslag av 30 000 kronor.

Fru HAMRIN-THORELL (fp):

Herr talman! Jag får lov att ta kammarens uppmärksamhet i anspråk några minuter även i denna sak. Det gäller en provisorisk kurs för utbildande av barnavårdslärarinnor, när bristen på dessa lärarinnor är mycket stor. Det är ingen ny fråga för riksdagen. Såvitt jag har blivit riktigt underrättad har det motionerats i den tre år i rad.

Att behovet av en sådan kurs som det här gäller är mycket stort ute i landet, kan alla vittna om som har sysslat med denna utbildning. Vi har redan nu med de kursplaner, som gäller för skolorna beträffande den husliga undervisningen i kombination med barnavård, en stor brist på lärarinnor i barnavård. Hälften

Om anslag till utbildning av lärarinnor i barnavård

av dem som uppehåller tjänsterna saknar behörighet att utöva sådan undervisning. Det är ungefär ett hundratal som inte har någon specialutbildning. Hur det då kommer att bli, när de nya kursplanerna blivit utbyggda, kan vem som helst räkna ut.

I den proposition om yrkesskoleutbildning som föreligger föreslås att det skall inrättas ungefär 1 000 nya avdelningar, och de är till stor procent kvinnliga med huslig undervisning och även en del barnavård på schemat. Likaså har detta ämne byggts ut i realskolorna och i enhetsskolans nionde klass. Vi står alltså inför den situationen att behöva ett mycket stort antal barnavårdslärarinnor för att eleverna skall få en ordentlig undervisning i detta ämne.

I denna fråga hänvisar utskottet till den nu arbetande utredningen om utbildning av lärarinnor för skolköksundervisning, i handarbete och barnavård m. m. Denna utredning har emellertid själv avgivit ett svar i den här väckta frågan om en provisorisk utbildning av barnavårdslärarinnor och svarat, att den i varje fall inte har någonting emot saken, därför att ett beslut i frågan inte kommer att inverka på den plan som utredningen ämnar lägga fram. Då frågar man sig, om vi inte skulle kunna klara åtminstone den nuvarande katastrofala situationen genom att anordna denna provisoriska utbildning. Den åberopade utredningen kan mänskligt att döma inte bli färdig tidigare än att riksdagen först 1958 kan taga ställning till den utbildning, som kommer att föreslås. Utbildningen av barnavårdslärarinnor tar åtminstone tre år. Vi har vid fackskolan, där vår enda nuvarande utbildning sker, en treårig sådan, och den lär väl inte bli kortare enligt förslaget. Man kan alltså inte få några barnavårdslärarinnor utöver den lilla grupp, som utbildas vid fackskolan, förrän 1960—1961. Det är följaktligen under ett stort antal år som det kommer att förefinnas en kolossal brist på detta område.

Man kan naturligtvis invända: Vad spelar det för roll med en utbildning av ett så litet antal som 12—16 lärarinnor?

Men får man resonera så när man befinner sig i ett sådant läge som det nuvarande, då det fattas så oerhört många lärarinnor på detta område? Jag vet av erfarenhet från fackskolan, där jag sysslar med saken i egenskap av styrelseledamot, att det är en fullständigt katastrofal brist på dessa lärarinnor. Man står i kö för att få anställa dem där de bäst behövs, och det är ofantligt svårt att tillgodose behovet. Man får försöka klara sig med andra krafter, såsom sjuksköterskor eller andra pedagoger. Jag tror att dessa i nuvarande situation gör sitt bästa, och jag vill visst inte fränkänna dem all förmåga att sköta undervisningen, men jag kan aldrig tro att de är så väl skickade till detta värv som barnavårdslärarinnorna med sin grundligare utbildning.

Jag skall därför, herr talman, be att få yrka bifall till den reservation som är avgiven vid punkt 122.

Herr OHLON (fp):

Herr talman! Jag kan i allt instämma i vad den föregående ärade talarinnan yttrade. Eftersom jag varit med vid utskottets behandling av ärendet kan jag också omvittna, att alla ledamöterna av statsutskottets andra avdelning hade klart för sig, att det råder stora brister i fråga om utbildning av lärarinnor på det husliga området, inklusive barnavården. Detta framgår för övrigt av utskottets yttrande.

Redan i fjol hade utskottet denna fråga till behandling, och utskottet gjorde då ett uttalande, vari det gav uttryck för sin förhoppning, att 1953 års utbildningskommitté, som arbetar med frågan om utbildning av lärarinnor på det husliga området, snart måtte bli färdig med sin verksamhet, så att dessa frågor kan lösas i en snar framtid. Nu sades det för en stund sedan, att ett beslut i denna fråga inte kan fattas av riksdagen förrän år 1958. Jag vet inte vilka grunder som tigger bakom detta uttalande, men skulle det vara med verkligheten överensstämmande, så finns det så mycket större anledning att riksdagen redan i år går i

Om anslag till utbildning av lärarinnor i barnavård

författning om att verkställa den lilla förstärkning av utbildningen som här ifrågasättes.

1953 års kommitté har ju också i sitt yttrande understrukit den stora bristen på personal. Den har sagt ifrån att vad som här föreslås från överstyrelsens och motionärernas sida är en mycket billig utväg, och därför har utredningen inte velat motsätta sig ett bifall till motionärernas yrkande. Detta är ju rätt anmärkningsvärt, ty i regel brukar det förhålla sig så, att en utredning alltid avstyrker projekt som dyker upp inom dess verksamhetsområde under den tid då utredningen arbetar.

När jag nu har ordet, herr talman, skulle jag dessutom vilja beröra ett uttalande som utskottet ger i sista stycket. Där heter det att godtagbara resultat av undervisningen i barnavård vid olika skolor borde tills vidare kunna åstadkommas med anlåtande av bland annat lokala krafter inom barnavården och sjukvården såsom barnmorskor och distriktssköterskor. Detta uttalande vittnar om att utskottet har missuppfattat vad saken gäller. Det gäller ju utbildning av lärarinnor för friska barn och inte för sjuka barn. Det gäller inte utbildning av lärarinnor som skall ta hand om unga mödrar. Här vill man nu sätta in barnmorskorna, men de har väl inte så mycket att uträtta på skolans område — hoppas jag i varje fall, herr talman.

Jag får säga att detta utskottets yttrande vittnar om att utskottet har väsentligen förbisett kärnpunkten i det ärende, som föreligger, och jag ber liksom den föregående ärade talarinnan att få yrka bifall till reservationen.

Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! Vi har väl här egentligen bara att fortsätta diskussionen från föregående ärende. Till fru Hamrin-Thorell vill jag dock säga, att när utskottet har tagit ställning till dessa problem, har utskottet försökt se på tingen sådana de verkligen är, men samtidigt har vi påpekat — det står överst på s. 66 — att vi hoppas att förslag till avhjälpande av de brister, som vidlåder den nuvarande ut-

bildningen på området, samt till lösning av utbildningsfrågorna i övrigt inom en snar framtid skall kunna föreläggas riksdagen. Detta är vår förhoppning.

Det finns en detalj, som ingen av de ärade talarna har berört men som jag fäster ganska stor vikt vid. När vi nu, såsom i varje fall jag hoppas, skall övergå till enhetsskolan, måste vi komma ihåg att det finns många små kommuner. Dessa små kommuner kan inte anställa en lärarinna som skall undervisa uteslutande i barnavård, en som helt ägnar sig åt undervisning i hushåll, en heltidsanställd vävlärlarinna etc., utan såvitt jag förstår måste man försöka få fram en ny typ av lärarinnor, som kombinerar ett par av dessa olika ämnen. De sakkunnigas uppgift är väl bland annat att undersöka, huruvida detta är möjligt. Jag tror att 800 av våra 1 000 kommuner har det största intresset av att utredningen kommer till ett positivt resultat av den här antydda frågan. Jag förstår mycket väl att saken ligger något annorlunda till för de stora städerna och kanske några stora landskommuner, men för det övervägande flertalet kommuner, som ju måste hänföras till de små, är det angeläget att detta speciella problem löses.

Herr Ohlon anser att barnmorskor och distriktssköterskor inte lämpar sig för denna undervisning. Jag skall inte ge mig närmare in på den saken. Det har dock redan nu visat sig att barnmorskor och distriktssköterskor har gjort en god insats på detta område i de skolor där man saknat specialutbildade lärarinnor. Det gäller ju att ordna undervisningen under övergångstiden. Jag vill inte vara med om att underkänna det arbete som på detta område utförs av barnmorskor och distriktssköterskor vilka i sin dagliga gärning kommer i kontakt med både barnen och föräldrarna och som därför har en viss möjlighet att ge handledning. Jag tror att denna deras erfarenhet har mycket stor betydelse.

Vi brukar ju inte i detta hus föreslå särskilda åtgärder medan en utredning pågår. Jag väntar mig mycket av lärarinneutbildningskommitténs arbete, och jag tror att kommittén är lika medveten

Om anslag till utbildning av lärarinnor i barnavård

om tidsnöden som någon i denna kam-
mare, och detta bör väl leda till att ar-
betet påskyndas. Nu kan man ju säga att
30 000 kronor inte är något stort belopp.
Nej, det är väl inte det, men jag måste
ännu en gång påpeka, att vi har varit
tvungna att avstyrka anslag på ännu
mindre belopp för att få hela pusslet att
gå ihop. Min vän herr Ohlon brukar sä-
ga att det finns en marginal i budgeten
på ett par hundra miljoner åt båda hål-
len, och därför spelar en sådan summa
inte så stor roll. Förhåller det sig emel-
lertid inte just nu på det sättet, herr
Ohlon, att avvikelserna från budgetför-
slaget hittills gått bara i den ena rikt-
ningen? Då riskerar vi ju att komma
fram till ett resultat, som väl ingen av
oss vill vara med om. Detta är såvitt jag
förstår en mycket betydelsefull sak.

Jag vill också erinra herr Ohlon om
att när 1953 års lärarinneutbildnings-
kommitté har yttrat sig över skolöversty-
relsens förslag, har kommittén i slutet
av sitt yttrande framhållit, att kommit-
tén »emellertid icke motsatt sig» anord-
andet av en dylik provisorisk kurs.
Jag tolkar detta så, att kommittén inga-
lunda hyser någon stor entusiasm för
förslaget men i alla fall inte vill mot-
sätta sig det.

Det är dessa synpunkter som har va-
rit vägledande för utskottet. När nu
kommittén är medveten om att det
snabbt bör ske någonting, så tror jag
att den också skall kunna åstadkomma
någonting. Sedan vet jag inte hur det
kommer att gå med kommitténs förslag.
Jag har tyvärr en gång måst uppleva, att
ett förslag på ett närgränsande område
aldrig kom på riksdagens bord. Vad
kunde det bero på? Såvitt jag kan förstå
berodde det på att man hade skjutit över
målet, så att departementet inte ansåg
sig kunna lägga fram förslaget. Jag hop-
pas att så inte blir fallet när det gäller
denna sak.

Med detta, herr talman, ber jag att få
yrka bifall till utskottets förslag.

Fru **HAMRIN-THORELL** (fp):

Jag förstår mycket väl, herr Näsström,
att de små kommunerna i en framtid in-

te kan anställa egna barnavårdslärarin-
nor för den här undervisningen. Men
jag förstår däremot inte, varför man inte
skulle kunna gå samma väg när det gäl-
ler denna undervisning i de små kommu-
nerna som man hittills har gjort när det
gällt den husliga undervisningen i öv-
rigt genom skolkökslärarinnor. Där har
man skapat distrikt med en och sam-
ma lärarinna för hela distriktet. Vi har
alltså ambulerande skolkökslärarinnor
som har enhetlig utbildning och som
tjänstgör i flera kommuner. Man får väl
ändå tänka sig att man i framtiden skall
kunna få enhetligt utbildade barnavårds-
lärarinnor, som tjänstgör i var sitt di-
strikt. Därför tycker jag inte att det skul-
le finnas något hinder för att nu utbilda
dessa lärarinnor efter den plan, som vi
har, för att kunna utnyttja dem även
när det gäller enhetsskolan och i de små
kommuner vilka, såsom herr Näsström
mycket riktigt anmärkte, inte kan ha var
sin barnavårdslärarinna. Man skulle så-
lunda ändå kunna tänka sig att låta den-
na utbildning ske nu.

Vad dessutom beträffar barnmorskor-
nas och distriktssköterskornas anställ-
ning som barnavårdslärarinnor är det
ju alldeles självfallet, att man hellre an-
ställer sådana än inga alls i den situation
som vi nu befinner oss i. Att de själva
inte är särskilt glada åt att utan pedago-
gisk utbildning ägna sig åt denna un-
dervisning tror jag dock att man på
många håll kan få belägg för. Detta för-
står man, ty det fordras ju inte bara att
kunna sköta barn utan även att ha för-
mågan att meddela denna kunskap åt
andra. Därför behöver man inte under-
känna deras vilja och förmåga. Man ifrå-
gasätter bara om det är särskilt lämp-
ligt att använda barnmorskor och sköter-
skor för det här syftet, även om man
naturligtvis medger, att det just nu i rå-
dande bristsituation är bättre att ta dem
än inga alls.

Vad lärarinneutredningen beträffar
förutsatte jag, att eftersom denna fått
ytterligare direktiv och ytterligare upp-
gifter att lösa — sist har ju frågan om
ekonomiföreståndarinnornas utbildning
ålagts utredningen — dess arbetsuppgif-

Anslag till inrättande av skolhem

ter måste bli så stora, att man knappast kan tänka sig att utredningen kan hinna bli färdig, sändas ut på remiss, behandlas inom departementet och föreläggas riksdagen förrän 1958. Men jag ansluter mig naturligtvis också till förhoppningen att ärendet skall komma så tidigt som möjligt.

Jag vill heller inte låta det påståendet stå oemotsagt, att den enmansutredning som för en del år sedan företogs på detta område sköt så till den grad över målet, att den inte skulle ha kunnat läggas till grund för vidare förslag och beslut. Det är ett underkännande av betydelsen av hela detta stora arbetsområde att påstå att de anslagsäskanden som skulle ha blivit följden av den utredningen är så överdrivna. Jag tror att en stor del av vårt folk, i synnerhet kvinnorna, beklagar att det inte intogs en mera positiv ställning till den utredningen. Det hade inte varit för mycket begärt om utbildningen av våra lärarinnor, som sedan i sin tur skall utbilda husmödrarna och flickorna, verkligen hade kostats på de summor som begärdes. Jag hoppas att den utredning som nu sitter skall leda till ett positivt resultat som vi allesammans kan enas om. I väntan på den, tycker jag, herr talman, att man skall kunna godta denna lilla kurs, som i alla fall är så billig.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr förste vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, enligt föreliggande yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Ohlon* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 8 punkten 122, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkterna 123—137

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 138**Anslag till inrättande av skolhem**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Bidrag till inrättande av skolhem för lärjungar vid högre läroanstalter för budgetåret 1955/56 anvisa ett reservationsanslag av 1 200 000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft en av herr *Widén* m. fl. inom andra kammaren väckt motion (II: 389), vari hemställt, att riksdagen måtte a) medgiva, att under budgetåret 1955/56 beslut om bidrag till inrättande av skolhem för lärjungar vid högre läroanstalter finge meddelas intill ett belopp av 3 000 000 kronor, b) till bidrag till inrättande av skolhem för lärjungar vid högre läroanstalter för budgetåret 1955/56 anvisa ett reservationsanslag av 1 200 000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på anförda skäl hemställt,

I. att motionen II: 389, i vad det däri gjorda yrkandet avveke från Kungl. Maj:ts förslag, icke måtte av riksdagen bifallas;

II. att riksdagen måtte till Bidrag till inrättande av skolhem för lärjungar vid högre läroanstalter för budgetåret 1955/56 anvisa ett reservationsanslag av 1 200 000 kronor.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *Sundelin*, *Svensson* i Ljungskile och *Widén*, fröken *Vinge* och fröken *Ager* ansett, att utskottet bort under I hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionen II: 389, i vad det däri gjorda yrkandet avveke från Kungl. Maj:ts förslag, medgiva, att under budgetåret 1955/56 beslut om bidrag till inrättande av skolhem för lärjungar vid högre läroanstalter finge meddelas intill ett belopp av 3 000 000 kronor.

Herr SUNDELIN (fp):

Herr talman! På denna punkt har utskottet tagit ställning till en motion om bidrag till inrättande av skolhem. I motionen redovisas behovet av dylika bidrag. Det framhålles att behovet är stort, även om det förhållandet att åtminstone en viss del av utbetalningarna skjutes upp till dess byggnaderna är färdiga har medfört, att det har uppstått ett överskott på anslagen. Detta har ju givit departementschefen anledning att inte gå med på vad skolöverstyrelsen har begärt. I motionen föreslås nu inte någon ökning av anslaget till dylika bidrag för nästa budgetår, men det hemställs, att riksdagen skall besluta att fastställa en ram, innebärande att bidrag under nästa budgetår skall få meddelas intill ett belopp av 3 miljoner kronor. Man räknar alltså med att detta inte skulle behöva inverka på anslagsbeloppet.

Utskottet ställer sig rätt positivt till detta förslag och säger: »Från praktiska och budgettekniska synpunkter synes emellertid det i motionen förordade systemet med fastställande av en bidragsram vara förtjänt att tagas under övervägande.» Men utskottet är inte berett att nu förorda att en dylik anordning införes.

I en till denna punkt fogad reservation yrkas bifall till motionen. Reservanterna anser, att det skulle vara till fördel vid planläggningen av dylika skolhem att det funnes en ram, inom vilken statsbidrag kunde beviljas.

Jag skall inte ingå närmare på denna fråga, utan jag ber att få inskränka mig,

Anslag till inrättande av skolhem
herr talman, till att yrka bifall till den reservation som är fogad till denna punkt.

Herr NÄSTRÖM (s):

Herr talman! Vid den punkt som vi senast diskuterade gällde det i pengar 30 000 kronor. Nu gäller det i pengar 1 800 000 kronor. Det är visserligen riktigt, såsom herr Sundelin säger, att det här mera är fråga om att besluta om en ram, och det är därför som utskottet har skrivit så som det har gjort. Men vi är fullt medvetna om att man inte skapar en ram på detta område, om man inte sedan vill vara med om att infria löftet, och det är det som vi har ansett att vi i denna situation inte skulle binda oss för. Vi är överens så långt, att det finns ett ganska stort ackumulerat behov av skolhem, och jag för min del tror att detta behov kommer att bli allt större, i den mån som ett ökat antal läroverksungdomar och ungdomar i skolor över huvud taget kommer från landsbygden till skolorna.

Därom är vi alltså ganska ense, men vi är inte ense om att höja anslaget med så stort belopp som det här är fråga om. I praktiken gäller det nämligen 1 800 000 kronor, som man nu skulle binda sig för i förväg. Vi tycker att det har rört sig på detta område, och vi tror att det kommer att göra det i fortsättningen också. Här nämndes ju att utskottet har skrivit ganska välvilligt, och även jag kan väl erinra om att så är fallet, men steget därifrån och till att nu utan vidare binda sig för en så stor summa framöver är dock alltför långt.

Utskottet är medvetet om att Kungl. Maj:ten och skolöverstyrelsen m. fl. är mycket intresserade av denna uppgift, och vi är också övertygade om att de i den mån det blir möjligt kommer att tillgodose kraven. Jag vill dock erinra om att detta är någonting som omedelbart påverkar investeringarna, och just i dagarna får vi väl rätt ingående överväga vad vi anser oss ha möjligheter till i den nuvarande situationen — dessa

Anslag till fonden för idrottens främjande

skolhem kommer nämligen också in under den stora huvudrubriken.

Vi är alltså fullt överens om att framtiden kommer att kräva mera av oss på detta område, men vi tror att vi på detta såväl som på så många andra håll måste skynda långsamt.

Med detta, herr talman, ber jag få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som förordats i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 139—190

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 191 och 192

Lades till handlingarna.

Anmälades och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 214, till Konungen i anledning av väckta motioner om behörighet för kvinna att inneha prästerlig och annan kyrklig tjänst.

Anslag till fonden för idrottens främjande

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 81, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1955/56 till avsättning till fonden för idrottens främjande jämte i ämnet väckta motioner.

Under punkten 101 av tionde huvudtiteln i statsverkspropositionen hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till avsättning till fonden för idrottens främjande för budgetåret 1955/56 anvisa ett anslag av 9 000 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Svärd* (I: 322) och den andra inom andra kammaren av herr *Hagberg* i Malmö m. fl. (II: 344), i vilka hemställts, att riksdagen måtte till Avsättning till fonden för idrottens främjande för budgetåret 1955/56 anvisa ett anslag av 9 330 000 kronor,

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Norling* (I: 323) och den andra inom andra kammaren av herr *Johansson* i Stockholm m. fl. (II: 258), i vilka hemställts, att riksdagen, under uttalande av att tipsmedelsnettot från och med budgetåret 1956/57 borde disponeras enligt 1939 års principbeslut, måtte besluta att under punkt 101 i statsverkspropositionens bilaga 12 till Avsättning till fonden för idrottens främjande för budgetåret 1955/56 anvisa ett anslag av 11 500 000 kronor samt att under samma punkt bevilja ett särskilt anslag på 6 000 000 kronor, avsett att fördelas på lokala idrottsföreningar efter 10 kronor per år och aktiv medlem.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på åberopade grunder hemställt,

a) att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 322 och II: 344 samt I: 323 och II: 258, sistnämnda båda motioner i vad de avsåge anslaget, till Avsättning till fonden för idrottens främjande för budgetåret 1955/56 under tionde huvudtiteln anvisa ett anslag av 9 000 000 kronor;

b) att motionerna I: 323 och II: 258, i vad de icke behandlats under a), icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade anmälts av, utom annan, herrar *Svärd*, *Skoglund* i Dovers torp och *Hjalmarson*, vilka likväl ej antytt sin åsikt.

Anslag till fonden för idrottens främjande

Herr NORLING (k):

Herr talman! Om principen att staten och samhället skall lämna sitt stöd till idrotten råder det tydligen inga delade meningar, men beträffande storleken av dessa anslag har tydligen meningarna ändrat sig ganska väsentligt sedan 1939, när riksdagen gjorde sitt principuttalande om på vad sätt staten skulle lämna sitt ekonomiska bidrag till idrottsrörelsen. År 1939 beslöt riksdagen att hälften av vinsten från AB Tipstjänst skulle gå till idrottsrörelsen. Detta riksdagens beslut har emellertid aldrig verkställts sedan det fattades år 1939. Endast denna gång fick idrottsrörelsen anslag i enlighet med principuttalandet. Man har således erkänt idrottsrörelsens stora betydelse, men man har inte tillräckligt stött densamma ekonomiskt. Enligt företagen undersökning får idrottsorganisationerna själva finansiera sin verksamhet till ungefär 80 procent, medan stat och kommun bidrar med vardera 10 procent.

Årets anslagsförslag har höjts med 1 miljon kronor i jämförelse med föregående år, men detta innebär endast att omkring 10 procent av AB Tipstjänsts netto skall gå till idrottsrörelsen i stället för av riksdagen 1939 fastställda 50 procent enligt principbeslutet.

Att idrottsrörelsen rönt ett sådant inflytande bland ungdomen som den gjort är ju endast glädjande. Detta visar att ungdomen inom idrottsrörelsen finner den avkoppling från det dagliga arbetet, som är nödvändig för ungdomens fysiska välbefinnande. Man får den spänning, som så många ungdomar söker. Inom idrottsrörelsen finns möjlighet till fysisk träning, där finns möjlighet till kamp och tävlan, vilket tilltalar all ungdom. Svårigheterna att kunna träna till denna tävlan ligger i brist på lämpliga lokaler till sådant ändamål, och denna brist är särskilt framträdande när det gäller inomhusanläggningar.

I den motion jag inlämnat belyses hur uppförandet av sådana anläggningar stagnerat. Under tio-årsperioden 1936—45 uppfördes 26 simhallar och 20 sport-

hallar, men under den följande tio-årsperioden uppfördes endast 4 simhallar och 2 sporthallar. Det belopp som fordras för att fylla behovet av dessa anläggningar uppskattas till 124 miljoner kronor. Riksidrottsförbundet har för året begärt en förhöjning på 3,5 miljoner kronor, och man syftar med denna förhöjning till att något litet förbättra förhållandena i fråga om sådana anläggningar.

Gör man en jämförelse med Finland måste man konstatera, att där pågår en livlig byggnadsverksamhet när det gäller olika idrottsanläggningar, och de statliga anslagen till idrotten är betydligt större än i Sverige.

Förutom lokaler fordras även pengar för att på ett tillfredsställande sätt ordna ledar- och instruktörsfrågan för all den ungdom som ansluter sig till idrottsrörelsen. Vi föreslår därför i vår motion förutom höjt anslag till 11,5 miljoner kronor, vilket är vad riksidrottsförbundet begärt, även att ett anslag av 10 kronor per aktiv medlem skall utgå till idrottsföreningarna. Vi syftar särskilt till att även de mindre idrottsföreningarna och korporationsidrotten skall få en någorlunda god ekonomisk ryggrad för att driva sin verksamhet bland ungdomen.

Om idrotten skall kunna klara den uppgift, som den har här i landet, behövs ett bättre statligt stöd för rörelsen. Skall idrottsrörelsen kunna skapa ett fysiskt sunt folk, behövs det pengar. Vi föreslår därför i motionen, att riksdagens principbeslut om fördelningen av tipsmedelnettot måtte tillämpas för budgetåret 1956/57, att för kommande budgetår, 1955/56, avsättning till fonden för idrottens främjande måtte utgå med 11,5 miljoner kronor, samt att under samma punkt beviljas ett särskilt anslag på 6 miljoner kronor, avsett att fördelas mellan lokala idrottsföreningar och korporationsförbund med 10 kronor per aktiv medlem.

Herr talman! Med det anförda vill jag yrka bifall till motion nr 321 i denna kammare.

Anslag till fonden för idrottens främjande

Herr SVÄRD (h):

Herr talman! Jag skall inte ens göra något försök att tävla i idrottslig spänst med herr Norling! Utgången av en sådan tävlan skulle ju vara på förhand given, och därför saknar den allt intresse. Det enda jag skall göra är att kort och gott säga, att vi som vid detta utlåtande har tecknat en blank reservation fortfarande hävdar, att de 330 000 kronor, om vilka en motion här inlämnats, skulle ha gjort större nytta om de hade anvisats till direkta idrottsändamål än när de anvisats till denna säregna verksamhet för s. k. instruktörsutbildning, utbildning av ungdomsledare och ungdomens fritidsverksamhet, skött och organiserad av kungl. ecklesiastikdepartementet.

Emellertid har riksdagen redan fattat beslut att anvisa hela det begärda anslaget till herr Perssons i Skabersjö departement, och därför har jag inget yrkande att framställa.

Herr THUN (s):

Herr talman! Jag är fullt övertygad om att intresset för idrotten och förståelsen för dess betydelse är mycket stort inom statsutskottet. Vid behandlingen av detta ärende har emellertid utskottet, liksom i flera andra fall då det gäller anslagsäskanden, kommit fram till den ståndpunkten, att det för närvarande icke är möjligt att pressa upp anslaget till den storleksordning som föreslås i de motioner som herr Norling nyss yrkade bifall till, nämligen I: 323 och II: 258.

Herr Norling framhöll att det råder stor brist på idrottsanläggningar och lämpliga lokaler för idrottsutövning. Vi är nog alla medvetna om detta bekymmersamma faktum. Men om vi i dagens läge skulle tillgodose detta behov, skulle det kunna innebära ett bidrag till att rubba den balans i vår ekonomi som regeringen så ivrigt strävar efter att bibehålla. Om man ger några miljoner här och några miljoner där, blir det sammanlagt så stora belopp, att man risikerar att skapa ett betydande problem

när det gäller att i nuvarande läge bevara den ekonomiska balansen. Det är väl dock att hoppas att det så småningom skall bli möjligt att på ett bättre sätt än i dag tillgodose idrottens behov. Varken utskottet eller riksdagen har, såvitt jag vet, avsvurit sig det principbeslut som tidigare fattats om fördelningen av tipsmedel, men det ekonomiska läget hindrar tyvärr i dag att vi helt effektuerar vårt tidigare beslut.

Herr Svärd underströk lämpligheten av den omplacering av hela detta anslag som man från hans håll föreslagit, nämligen att det inte till en del skulle ligga kvar under åttonde huvudtiteln. Utskottet har vid sin behandling av ärendet inte varit helt främmande för det spørsmålet. Vi har därför också skrivit relativt försiktigt. Utskottets skrivning innebär att man är medveten om att det framöver kan bli anledning att diskutera denna fråga. För dagen är vi emellertid inte helt på det klara med vilken anordning som kan vara bäst, utan det får framtiden utvisa.

Med det anförda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr NORMAN (s):

Herr talman! Jag har inte begärt ordet för att opponera mig mot någon av de föregående talarna eller mot statsutskottets vare sig hemställan eller motivering. Tvärtom kan jag uttrycka min stora glädje över att det nu har befunnits möjligt att utöka anslaget till denna fond med en så stor summa som en miljon kronor. Jag tror också att det är ganska värdefullt att användningen av den nya miljonen har begränsats till att avse annan verksamhet än investeringar i fasta anläggningar. Därmed underkänner jag inte alls de synpunkter, som herr Norling har framfört om behovet av en fortsatt utvidgning av de fasta anläggningarna på olika håll. Men när man har en begränsad summa att röra sig med, gagnar man säkerligen på ett mera utbrett sätt så att säga den verksamhet man vill främja genom att just nu inrikta sig på att åstadkomma det bästa

Anslag till fonden för idrottens främjande

möjliga med de här pengarna för idrottens främjande på annat sätt än genom att investera dem i fasta anläggningar. Det är ju också ganska naturligt att som förste supplikant anmäler sig riksidrottsförbundet. Nu ser jag av statsutskottets utlåtande, och jag har förut uppmärksammat det i statsverkspropositionen, att det är åtminstone ett par andra organisationer, som gärna vill vara med och dela pengarna. Jag har begärt ordet för att rikta uppmärksamheten på den verksamhet, som en av dessa organisationer, nämligen skid- och friluftsförbundet, företräder. Jag har två skäl för att här ytterligare en gång tala för den verksamheten och uttala önskan om att den måtte få statsmakternas stöd i olika avseenden. Den har ju redan fått det, när det gäller fasta anläggningar, d. v. s. i fråga om raststugor, friluftsgårdar, turiststationer o. dyl., genom fritidsnämnden. Men till verksamheten i övrigt har det hittills varit mycket svårt att få något statsbidrag. Jag tror att det var i fjol, som det för första gången blev ett litet anslag till denna verksamhet.

Jag sade att jag hade två skäl för att understryka värdet av skid- och friluftsförbundets verksamhet. Båda är av mera personligt art. Det ena är att jag själv har haft så mycket glädje av vad friluftslivet ger i form av rekreation. Jag tycker därför att det är ett önskemål att så många som möjligt får möjligheter att utnyttja den glädjekällan. Det andra skälet är att jag haft tillfälle att något följa skid- och friluftsförbundets verksamhet i olika avseenden. Jag har fått ett mycket bestämt intryck av att det arbete, som utföres från denna organisations sida, är av ett synnerligen stort värde när det gäller våra strävanden att tillgodose i första hand ungdomens men även medborgarnas i övrigt behov av stärkande friluftsliv och vad därmed sammanhänger. Jag skall inte här på något sätt redogöra för denna verksamhet, som väl ledamöterna litet var känner till. Då jag nu tagit till orda är det av en alldeles särskild anledning. Jag ser i dagens tidningar, att det har tillsatts

en sakkunnigkommitté, som skall utreda frågan om statsunderstöd åt idrotten. I direktiven för den utredningen framhålls, att även sådana synpunkter, som jag här velat fästa uppmärksamheten på, skall beaktas. Det heter nämligen bl. a. följande: »I fråga om löpande kostnader skall utredas hur statsbidragen skall fördelas mellan å ena sidan internationella tävlingar och avancerad tävlingsidrott och å andra sidan stödåtgärder som direkt tar sikte på motionsidrott och friluftsliv för gemene man.»

Om det förut varit ett visst konkurrensförhållande mellan det stora riksidrottsförbundet och de mindre organisationer, som inriktar sig på motionsidrott och vad som kan fogas in under den rubriken, så förefaller det, som om det inte längre skulle finnas några större motsättningar. De olika organisationerna, i varje fall de tre som är nämnda i sammanhang med detta ärende, d. v. s. riksidrottsförbundet, korporationsidrottsförbundet samt skid- och friluftsförbundet, är numera ganska överens. Det är inte längre fråga om någon konkurrens beträffande arbetet utan om ett samspel för att få bästa möjliga resultat. Jag vill här uttala förhoppningen, att den nu tillsatta utredningen skall komma fram till ett förslag, som ger åt var och en av de olika organisationerna vad den behöver, så att det blir en samverkan i strävandena mot ett gemensamt mål, nämligen att förbättra i första hand ungdomens men även övriga svenska medborgares fysiska hälsa och tillgodose deras rekreationsbehov.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter enligt därunder förekomna yrkanden gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågasvarande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som föranleddes av bifall till motionerna I: 323 och II: 258; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Om pension åt förra städerskan T. I. A. Sallberg — Om pension åt f. d. biskopen D. Helander

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 82, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1955/56 till bidrag till vissa privatläroverk jämte i ämnet väckta motioner;

nr 83, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till statens rättsläkarstationer för budgetåret 1955/56 m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 84, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag för budgetåret 1955/56 till epileptikervården jämte i ämnet väckta motioner;

nr 85, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse av vissa kronan tillhöriga fastigheter m. m.; och

nr 86, i anledning av väckta motioner om ändrad lönegradsplacering av vissa tjänster m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 87, i anledning av väckta motioner om pension eller understöd åt vissa personer.

Punkterna 1 och 2

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 3

Om pension åt förra städerskan T. I. A. Sallberg

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 367, hade herr *Senander* hemställt, att riksdagen måtte besluta om en årlig pension till förra städerskan Thyra Ingeborg Andréa Sallberg med ett belopp, som kunde anses skäligt med hänsyn till hennes jämförelsevis långa anställning i tullverkets tjänst och den tid per dag hon därunder utfört arbete.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt, att motionen II: 367 icke måtte av riksdagen bifallas.

Herr NORLING (k):

Herr talman! Under denna punkt föreligger en motion i andra kammaren, i vilken hemställes att riksdagen måtte besluta om pension till en städerska, som arbetat vid centraltullkammaren i Malmö och där innehaft en ganska lång anställning, nämligen under 23 år 2 månader. Hon slutade sin anställning på grund av sjukdom. Under sådana förhållanden borde naturligtvis också ett pensionsbelopp utgå till henne i förhållande till hennes långa anställningstid och den tid per dag, som hon arbetat under dessa 23 år.

Jag vill kort och gott hemställa om bifall till motionen.

Herr SUNDELIN (fp):

Herr talman! Herr Norling har här sagt och det påstås också i motionen, att denna städerska skulle ha lämnat sin anställning på grund av sjukdom. Utskottet har emellertid inte kunnat få styrkt att så varit fallet. Uppgiften, att hon lämnat sin anställning på grund av sjukdom, motsäges ju också i viss mån av det förhållandet, att hon efter avgången har tagit anställning som städerska i privat tjänst. Detta har varit en bidragande orsak till att utskottet inte ansett sig kunna tillstyrka motionens yrkande.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr NORLING (k):

Herr talman! Då jag av formella skäl inte kan yrka bifall till motionen, hemställer jag bara att få till protokollet antecknad den mening, som jag har företrott.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkten 4

Om pension åt f. d. biskopen D. Helander

I två likalydande motioner, I: 245 och II: 377, väckta den förra av herr *Huss* och den senare av herr *von Friesen*

Om pension åt f. d. biskopen D. Helander

hade hemställts, att riksdagen måtte bevilja f. d. professorn och biskopen Dick Helander professors förtidspension från och med den dag han blivit avsatt från sitt biskopsämbete.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten anfört:

»I förevarande motioner yrkas, att Helander måtte tillerkännas »professors förtidspension». Uppenbarligen är emellertid för professor tillämpliga pensioneringsföreskrifter i förevarande fall utan intresse, eftersom — såsom också statskontoret påpekat — en befattningshavare icke kan vid avgång från en med fullmakt tillsatt tjänst erhålla pension för en tidigare innehavd, frivilligt frånträdd dylik befattning.

I egenskap av biskop uppfyller Helander — såsom av redogörelsen i ärendet framgått — ej de formella förutsättningarna för erhållande av förtidspension.

Vid angivna förhållanden och med erinran om att Helander är berättigad att efter uppnådda 65 år utfå årlig tjänstelivränta — f. n. beräknad till 10 862 kronor 40 öre, resp. efter uppnående av 67-årsåldern till 10 242 kronor — finner sig utskottet icke kunna tillstyrka motionerna.

Utskottet hemställer, att motionerna I: 245 och II: 377 icke må av riksdagen bifallas.»

Herr HUSS (fp):

Herr talman! Med all säkerhet tar jag inte fel, om jag utgår från att kammarens ärade ledamöter är så väl informerade om den beklagliga s. k. Helanderaffären, att det är mer än överflödigt att beröra den ens i dess huvuddrag. Jag tror också — och tänker då närmast på det goda hjärta, som ofta döljer sig bakom våra kammarledamöters inte sällan sträva och av paragrafers och riksdagstrycks mångfald påverkade yttre — att kanske flertalet av kammarens ledamöter har känt deltagande med en man och en familj, som ödet lagt en så tung börda på. Det är till och med troligt,

att detta deltagande emellanåt varit kombinerat med reflexioner över anledningen till att domen har kunnat bli så tung. Det är naturligtvis inte min avsikt att kritisera domen. Däremot vill jag fästa uppmärksamheten på att den lagstiftning, som ligger till grund för domen, måste anses vara alltför hård när den tillämpas på ärekränkingsbrott, som ju enligt nutida rättsuppfattning anses vara en ganska lindrig förseelse. Den gamla principen om likhet inför lagen gäller inte här, ty om en ämbetsman, som genom en förseelse satt på spel det förtroende och den aktning, som vederbörande bör äga — det är lagtextens ord — skärps straffet till avsättning och kommer alltså att betydligt överstiga den strafflatitud, som gäller för vanliga människor, och denna skärpning ökas ju högre tjänstemannaställningen är. Jag undrar om de ärade kammarledamöterna finner att det skulle ha varit lämpligt, om någon av riksdagens ledamöter, som har tjänstemannaställning, efter att i hastigt mod kanske ha sagt någonting i riksdagen eller under ett politiskt anförande, som föranlett fällande dom för ärekränkning, av denna anledning bleve avsatt från sitt ämbete.

Det är denna olikhet inför lagen — ursprungligen betingad av statens naturliga önskemål att kunna avsätta olämpliga tjänstemän — som torde ha föranlett den uppfattning man allmänt hör framföras i diskussionen om Helanderaffären, nämligen att om Helander inte utnämnts till biskop utan kvarstått såsom professor och i alla fall åtalats, så skulle han sannolikt inte ha blivit dömd till avsättning.

Häremot kan invändas, att även om man vill göra gällande att domen är sträng och att den försatt Helander i ett ekonomiskt nödläge, så har han å andra sidan nyligen fått ett anslag på närmare 10 000 kronor från Humanistiska fonden. Vidare kan man peka på att Helander utgivit en bok som påstås ha inbringat en hel del pengar. I fråga om anslaget måste dock betonas, att det rör sig om ett engångsbelopp, och beträffande boken har jag varit i kontakt med advokat Hugo Lindberg, som bemyndigat mig att

Om pension åt f. d. biskopen D. Helander

säga att boken — som för övrigt säljes till ett exceptionellt billigt pris och därför ger ett ganska litet författararvode — inte inbringar belopp som är tillräckliga för att täcka de utgifter Helander ålagts att betala.

Någon tidning har sagt att det är lyckligt, om i politiken finns barmhärtiga samariter. Eftersom inga kompetensvillkor är uppställda för barmhärtiga samariter — de behöver inte vara läkare — synes det mig naturligt att riksdagen en och annan gång kollektivt uppträder som barmhärtig samarit.

Å andra sidan är det inte någon tillfällighet, att motionen har väckts av två läkare. Det är en vida utbredd uppfattning att Helanders psykiska hälsa inte är tillfredsställande, även om han inte själv vill medge det och även om domstolarna av någon anledning inte föreskrivit rättspsykiatrisk undersökning. En nervläkare, dr Torsten Lindner, skriver härom följande:

»Skulle biskop Helander verkligen ha skrivit och låtit sprida dessa anonyma brev, då måste självklart handlingen ha utförts under inflytande av ett abnormt själstillstånd, en i varje fall tillfällig rubbning av själsförmögenheterna.» Och Lindner fortsätter: »Även om han icke under sådana omständigheter nödvändigt behöver rubriceras som 'sinnessjuk' i allmänhetens grova och vidskepliga bemärkelse, vore han ju ändå att betrakta som moraliskt oskyldig för sin handling.» Så långt dr Lindner.

Det är sant att denna affär blottat en hel del mindre tilltalande detaljer, som kanske verkat straffskärpande. Gentemot detta kan man dock peka på det faktum, att affären erbjuder många dunkla och ännu oklara punkter och att den dömde fortfarande förklarar sig vara oskyldig.

Statskontorets yttrande och utskottets utlåtande innehåller en synpunkt som måste anses vara riktig, nämligen att Helanders pension — som utskottet visserligen endast vill ge formen av s. k. uppskjuten pension — bör utgå som biskops pension. Vi motionärer hade föreslagit professors pension, vilket givetvis

vid närmare eftertanke är både formellt och reellt felaktigt.

Men på ett par andra punkter är statskontorets yttrande — som statsutskottet tydligen anammat utan betänklighet — inte fullt tillfredsställande. Statskontoret talar om att avsätta tjänstemän i pensionshänseende kommit i väsentligt bättre ställning än tidigare genom beslut av 1949 års riksdag. Men statskontoret glömmet att tala om, att sedan prästmännen i annat sammanhang kommit att falla under samma bestämmelser, så inverkar det beträffande avsättningsproceduren på ett för dem ogynnsamt sätt. Tidigare kunde en prästman åtminstone inte omedelbart och inte i sådana fall som detta dömas av en världslig domstol, för såvitt han inte erhållit varning av sin närmaste förman.

Vidare säger statskontoret, att Helander i egenskap av biskop inte fyller de formella förutsättningarna för att erhålla förtidspension. Detta är riktigt under förutsättning att Helander är frisk, men därom är, som jag redan framhållit, meningarna delade. Vi motionärer hade närmast tänkt oss, att förtidspensionen skulle vara tillräckligt motiverad av att enligt en allmänt utbredd opinion, förefintlig även inom riksdagen, vederbörande icke vore fullt frisk. Då emellertid detta var en ömtålig fråga, nöjde vi oss med att antyda saken i motionen med uttrycket »från den ståndpunkt jag såsom läkare anser mig böra företräda». Denna antydning har tydligen varit alltför obestämd och inte uppfattats av utskottet, och därför har jag tvingats tala klart språk på denna punkt.

Till slut hänvisar statskontoret till ett av Kungl. Maj:t avgjort, som det heter, liknande ärende den 17 september 1954, där framställning om förtidspension avslagits. Det ärendet gällde emellertid en helt annan och allvarligare sak, och ändå har vederbörande enligt uppgift i det fallet beretts arvodesanställning efter avsättningen.

Om statskontoret hade gått något längre tillbaka i hävderna än vad det gjort vid studium av denna fråga, skulle ut-

Om pension åt f. d. biskopen D. Helander

skottet ha funnit, att det sedan århundraden har förekommit i detta land, att präster blivit avsatta med förtidspension. Jag har framför mig första delen av Petrus Laestadius' »Journal», som handlar om hans tjänstgöring och inspektion i Lappmarken under åren 1828—1833. Jag finner där på sidan 103 följande anteckning: »Den ordinarie pastorn» — här följer ett namn — »var dömd för tjänstefel att mista ämbetet, men var av Kungl. Maj:t benådad därhän, att han, skild från all tjänstgöring, skulle i sin övriga livstid åtnjuta halva lönen.» Laestadius tillägger — vilket kan ha ett visst intresse, åtminstone ett kuriositetsintresse — följande: »Han flyttade sedan från prästgården och bodde på ett nybygge, som han redan förut anlagt och uttrycksfullt nog kallat Fristad.» På ett annat ställe i samma bok säger Laestadius om förhållandena på en annan ort, att prästen hade blivit avsatt men dock fått behålla prästkragen och en liten pension. Det är alltså, herr talman, enligt mitt sätt att se en hel del olika skäl som talar för att riksdagen i denna fråga skulle inta den barmhärtige samaritens roll och inse, att den börda som lagts på den dömde, har blivit oskäligt tung av omständigheter, som förvisso inte är domstolarnas fel. Jag har sökt klargöra den uppfattning jag har om anledningen till att lagstiftningen på denna punkt går för långt, och jag har redogjort för min uppfattning, att en mildring av bestämmelserna borde komma till stånd.

Jag slutar, herr talman, detta lilla anförande med att yrka bifall till motionen med den ändringen, att det i stället för professors pension skall stå biskops pension.

I detta anförande instämde herrar *Mogård* (s), *Näsgård* (bf), *Strandler* (s), *Weiland* (fp), *Björnberg* (h), *Carl Albert Anderson* (s), *Lundström* (fp) och *Krögel* (s).

Herr SUNDELIN (fp):

Herr talman! Jag skall inte förneka, att den s. k. Helanderaffären inrymmer

mycket av mänsklig tragik. Men det förhåller sig väl också på det sättet, att detta inte är det enda rättsfall, som man kan beteckna såsom tragiskt, och jag skall här inte gå in på att försöka bedöma, om det är mera tragiskt än många andra dylika fall.

Utskottet har uteslutande betraktat den motion, som herr Huss nu har yrkat bifall till, ur formell synpunkt och har alltså behandlat frågan på det sättet. Jag ber helt kort och utan att vidare ingå på detta ämne att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på den nu föredragna punkten yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, av herr Huss, att kammaren skulle bifalla de i ämnet väckta motionerna med den ändring, att orden »professors förtidspension» utbyttes mot »biskops förtidspension». Herr talmannen anförde vidare att, när det senare yrkandet ginge utöver vad som föreslagits i berörda motioner, han vore förhindrad att framställa proposition på bifall till detsamma men att han ansåge sig böra ställa det i motionerna gjorda yrkandet under proposition.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Huss begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 87 punkten 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifallas motionerna I: 245 och II: 377.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Huss* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 79;
Nej — 29.

Därjämte hade 26 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 5 och 6

Vad utskottet hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets memorial nr 88, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om ersättning till vissa beställningshavare i reserven m. fl. för minskning i avlöningsförmåner till följd av beslut vid 1940 års lagtima riksdag jämte i ämnet väckta motioner, godkändes den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkanden:

nr 35, i anledning av väckta motioner angående skatteinbetalning hos postverket medelst check;

nr 36, i anledning av väckta motioner om ändrade grunder för beräkandet av värdeminskingsavdrag å byggnader i förvärvskällan jordbruksfastighet samt om avdrag för täckdikningsanläggningar m. m.; och

nr 37, i anledning av väckta motioner angående viss ändring av bestämmelserna om skyldigheten att erlagga fastighetsskatt.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Om vissa ändringar beträffande fastighetsbeskattningen

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 38, i anledning av väckta motioner om vissa ändringar beträffande fastighetsbeskattningen m. m.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats följande inom riksdagen väckta, av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 99 av herr *Ewerlöf* m. fl. och II: 133 av herr *Hjalmarson* m. fl., vari hemställts, att riksdagen måtte antaga i motionerna infört förslag till lag om ändring av kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370);

2) de likalydande motionerna I: 145 av herr *Spetz* m. fl. och II: 159 av herr *Sjölin* m. fl., vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att 47 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370) samt anvisningarna till 47 och 60 §§ skulle erhålla den ändrade lydelse, som i motionerna angivits.

Det i motionerna I: 99 och II: 133 framlagda lagförslaget innebar, att procenttalet för beräkning av garantibelopp för fastighet skulle sänkas från fyra till tre. Härjämte hade i berörda motioner yrkats viss justering av bestämmelserna i 58 § kommunalskattelagen rörande fördelning mellan olika kommuner av inkomst av rörelse, som bedreves från fast driftställe i mer än en kommun.

Den i motionerna I: 145 och II: 159 föreslagna lagändringen innebar, att ett belopp av 20 000 kronor av fastighets taxeringsvärde skulle undantagas vid beräkning av garantibeloppet.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet på anförda skäl hemställt,

1) att de likalydande motionerna I: 99 av herr *Ewerlöf* m. fl. och II: 133 av herr *Hjalmarson* m. fl. om sänkning av repartitionstalet för den kommunala fastighetsskatten icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

2) att de likalydande motionerna I: 145 av herr *Spetz* m. fl. och II: 159 av

Om vissa ändringar beträffande fastighetsbeskattningen

herr Sjölin m. fl. om vissa ändringar och bör ju sådana skäl leda till att fastighetsbeskattningen icke bibehålles längre än som är absolut nödvändigt.

Reservationer hade avgivits

I) av herrar *Velander* och *Nilsson* i Svalöv, vilka ansett, att utskottet bort under punkten 1 hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till de likalydande motionerna I: 99 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 133 av herr Hjalmarson m. fl. för sin del antaga det i motionerna intagna förslaget till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370) med den ändring, att anvisningarna till 60 § erhöles den lydelse, reservationen visade;

II) av herrar *Söderquist*, *Anders Johansson*, *Kristensson* i Osby, *Sjölin* och *Anderson* i Sundsvall, vilka ansett, att utskottet bort under punkten 2 hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till de likalydande motionerna I: 145 av herr Spetz m. fl. och II: 159 av herr Sjölin m. fl., för sin del antaga i denna reservation infört förslag till lag om ändring av kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370).

Herr VELANDER (h):

Herr talman! De spörsmål, som redovisas i bevillningsutskottets föreliggande betänkande, har varit föremål för övervägande vid 1953 och 1954 års riksdagar. De övliga skälen för och emot de nu motionsledes framförda yrkandena är således för kammarens ledamöter väl kända, och jag skall icke inlåta mig på ett upprepande av dem i detta sammanhang. Det förtjänar dock understrykas, att statsmakterna — alltså regeringen och riksdagen — har intagit den principiella ståndpunkten, att fastighetsskatten bör avvecklas. Det är alltså fråga om i vilket tempo avvecklingen skall ske. I detta avseende hävdas på högerhåll, att avvecklingen bör ske utan dröjsmål. Vi anser att till stöd för denna skatteforms bevarande kan knappast åberopas något principiellt eller praktiskt skäl. Dess ojämna och slumpartade verkningar är därtill erkända av alla,

Det förefaller mig också som om vissa synpunkter kan åberopas, som talar för fastighetsskattens avveckling men som tidigare inte har framförts i debatten därom. Höjningen år 1952 av ortsavdragen medförde sålunda en övervärtning av skattebördan inom kommunerna från vissa grupper skattskyldiga till andra, i första rummet fastighetsägarna. Av den anledningen beslöts, att viss ersättning skulle utgå till kommunerna, en ersättning som för närvarande uppgår till nära 50 miljoner kronor. Det kan näppeligen vara önskvärt att bibehålla en sådan ersättningsform, men, om man vill komma ifrån den, förefaller mig den enda utvägen vara fastighetsskattens eliminerande.

Vidare känner vi till, att finansministern umgås med planer på en höjning av de kommunala ortsavdragen — efter vad vi förstått en mycket väsentlig höjning. Jag utgår dock ifrån såsom självklart, inte minst med hänsyn till den principiella ståndpunkt, som riksdagen intog 1952 rörande ersättningen till kommunerna, att detta icke låter sig göra med bibehållande av fastighetsskatten.

Sedan undgick det inte vår uppmärksamhet vid behandlingen för några veckor sedan av propositionen nr 59 rörande förenklingen av deklara- och taxeringsförfarandet, att såväl skatte- och lagssakkunniga som finansministern på grund av fastighetsskattens existens måst avstå från vissa uppslag, som jämväl skulle ha lett till en sådan förenkling.

Det förefaller mig som om dessa omständigheter bör väga rätt tungt till förmån för fastighetsskattens avlägsnande.

På många håll ställer man sig tveksam till fastighetsskattens upphävande med hänsyn till en förment eller verklig fara för att vid beskattning av rörelse, däri fastighet ingår, fastighetskommunerna skulle komma i ett ogynnsamt läge. Detta har högermotionärerna nu liksom tidigare uppmärksammat och därför föreslagit, att vid taxering av in-

Om vissa ändringar beträffande fastighetsbeskattningen

komst av rörelse, däri fastighet ingår, fastighetskommunen skall äga rätt att till beskattning upptaga ett belopp, motsvarande 5 procent av fastighetens taxeringsvärde. Detta skulle ju leda till att fastighetskommunerna som regel inte skulle lida någon minskning i sitt skatteunderlag och att sålunda de farhågor, som jag här antydde, inte skulle ha någon större reell innebörd.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till den vid utskottsbetänkandet fogade, med I) betecknade reservationen.

Herr SPETZ (fp):

Herr talman! Jag har lika litet som herr Velander för avsikt att upprepa de skäl som jag tidigare har anfört här i kammaren för det yrkande, som framstälts i den av mig med flera väckta motionen om ett från fastighetsskatt fritt avdrag på 20 000 kronor av taxeringsvärdet. Det har emellertid tillkommit en ny omständighet. Herr Velander har redan erinrat om proposition nr 59, som tidigare har behandlats här i riksdagen. Denna proposition grundade sig på ett utlåtande av 1950 års skattelagssakkunniga och avsåg att förenkla taxerings-, deklarations- och uppbördsförfarandet. De sakkunniga beräknade att antalet en- och tvåfamiljstvillor i vårt land uppgår till över 700 000. Av dessas ägare är det ett mycket stort antal — över hälften — som har att erlægga inkomstskatt för fastigheten på i regel mycket små belopp — 100 å 200 kronor — vilket medför en differens mellan källskatten och den slutliga skatten. Det enda skäl departementschefen anförde för att han icke tog upp detta yrkande i motsats till andra förslag, som de sakkunniga hade framlagt, var att så länge fastighetsskatten finns kvar blir effekten av det avdrag från inkomst av annan fastighet, som föreslogs, 200 kronor, av mindre betydelse, eftersom en viss skillnad mellan källskatten och den slutliga skatten ändå kommer att kvarstå, så länge garantibelopp beräknas på fastighetens taxeringsvärde.

Från statsmakternas sida har ju prin-

ciellt sagts ifrån, att fastighetsskatten skall avvecklas. På vilket sätt och i vilken takt detta skall ske, får utvecklingen bestämma. I vissa norrlandskommuner, särskilt dem där det finns stora vattenregleringsföretag, har uttalats mycket starka farhågor, som jag tror vara befogade, inför fastighetsskattens avskaffande. Jag vill påpeka, att för dessa kommuner innebär även sänkning av repartitionstalet en viss fara, en fara som är avsevärt mycket större än om man beträder den väg som vi föreslagit i motionen, nämligen att göra ett bottenavdrag när det gäller garantibeloppet. Om man går den vägen, undanröjs det skäl mot en förenkling på den linjen, som departementschefen anförde. För omkring 400 000 skatteskyldiga skulle upp- börderna på det sättet kunna förenklas.

Nu föreställer jag mig att sista ordet inte är sagt beträffande förenklingen av deklarationsförfarandet och inte heller när det gäller frågan på vilket sätt fastighetsskatten så småningom skall avvecklas. Jag har, herr talman, med dessa ord bara velat ytterligare motivera det yrkande som framstälts i motionen. Även om jag förutser att kammaren inte i år bifaller motionen, så hoppas jag att den lösning, som vi där har föreslagit, blir föremål för övervägande vid de fortsatta undersökningar som jag förutsätter kommer att ske inom finansdepartementet.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den reservation som avgivits av herr Söderquist m. fl.

Herr VELANDER (h) kort genmäle:

Jag begärde ordet, herr talman, med anledning av att herr Spetz kom in på frågan om betydelsen för vattenfallskommunerna i Norrland av fastighetsskattens avveckling. Om jag fattade herr Spetz rätt, menade han, att det låg en realitet bakom de farhågor, som framkommit i dessa kommuner för bortfall av skatteunderlag i händelse av fastighetsskattens upphörande. Jag är inte främmande för att sådana synpunkter hävdas, men, utan att närmare ingå på den frågan just nu,

Om vissa ändringar beträffande fastighetsbeskattningen

skulle jag vilja säga, att jag inte tror, att det är med verkligheten överensstämmande att läget skulle vara särskilt känsligt för dessa kommuner. Beträffande två större sådana kommuner har ju verkställt en speciell undersökning, som gav till resultat, att ökningen av den kommunala utdebiteringen skulle komma att röra sig om cirka 11 öre per skattekrona, och det tycker jag inte är så mycket. Vidare ligger det väl så till att, om vissa kommuner skulle komma i det läget, att utdebiteringen blir alltför hög, man har att falla tillbaka på den allmänna skatteutjämningen.

För övrigt får väl även detta spörsmål betraktas med utgångspunkt från den föreliggande reservationen rörande fastighetskommunernas rätt att till beskattning upptaga viss del av den inkomst, som härrör av rörelse, däri fastighet ingår.

Herr SPETZ (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara gentemot herr Velanders påpeka att undersökningen gällde kommuner, där det fanns kraftverk och alltså förekom inkomst från de fastigheter som hade mycket höga taxeringsvärden. Jag talade emellertid uttryckligen om kommuner med vattenregleringar, där det alltså inte förekom någon direkt inkomst, utan där kommunens skatteintäkt från vattenregleringarna uteslutande härrör från fastighets-skatten.

Herr SJÖDAHL (s):

Herr talman! Vi har redan av diskussionen hört att de s. k. oppositionspartierna levererar batalj inbördes och går fram med olika yrkanden, varför det i detta fall inte finns någon samlad opposition. Från högerens sida har man ju föreslagit en nedsättning av fastighets-skatten från fyra procent till tre. Detta verkar ju anspråklöst, men det kostar kommunerna ungefär 35 miljoner kronor, och det är inte ifrågasatt att dessa miljoner skall ersättas av statsmedel. Man måste uttaga dem genom en ökning

av den kommunala inkomstskatten. Kommunernas invånare får ändå betala dessa pengar, och även en del av fastighetsägarna får betala dem genom att de får en ökad kommunal inkomstskatt. De, som icke har fastigheter, får väl bära sin del av bördan utan minskning av någon annan skatt. Detta är alltså innebörden. Trots denna innebörd har både riksdagen och Kungl. Maj:t sagt att principiellt sett borde man avskaffa den kommunala fastighetsskatten, men först efter att ha beaktat de speciella svårigheter som då uppstår för en hel del kommuner. Jag syftar inte bara på de generella övervärlingar av skatt från fastighetsägare till andra, som jag redan har berört, utan särskilt på de speciella svårigheter som kan uppstå för vissa kommuner. Här har diskuterats frågan om kommuner med kraftanläggningar och sådant. Det kan bli svårigheter för skogs- och godskommuner. Det är uppenbart att det kommer att bli mycket betydande svårigheter för sommarvillkommunerna, kanske i någon utsträckning till lättnad för dem som har sommarvillor där. Vi har det berömda exemplet om det strindbergska Hemsö, som skulle få en skatteökning på något mellan tre och fyra kronor per skattekrona, om man avskaffar hela fastighetsskatten. Det är alldeles uppenbart att svårigheterna för speciella kommuner gör att man får överväga, om det erfordras åtgärder av annat slag för att motverka de besvärligheter som detta har med sig.

Jag skulle ändå i detta sammanhang vilja erinra om en sak som utskottet inte har tagit upp, nämligen att förra året beslöt riksdagen på proposition av Kungl. Maj:t att det skulle inrättas särskilda skatteregleringsfonder för kommunerna för att suga upp de extra skatteinkomster som kommunerna får genom omläggningen av fastighetsskattesubördan och som beräknas uppgå till 300 miljoner kronor. Dessa pengar skulle sugas upp i dessa skatteregleringsfonder och redovisas där vid slutet av år 1957 för att sedermera användas vid ett eventuellt definitivt avskaffande av fas-

Om vissa ändringar beträffande fastighetsbeskattningen

tighetsskatterna. Om Kungl. Maj:ts förhandslöfte att, då kommunerna har dessa 300 miljoner kronor i särskilda skatteregleringsfonder, ta upp frågan om ett eventuellt avskaffande av kommunalskatten, vill jag i all enkelhet erinra Kungl. Maj:t. Det skulle vara lyckligt, om man i det sammanhanget gjorde det lättare för kommunerna att biträda tanken på att avstå den kommunala fastighetsskatten och de minskade inkomster som det skulle innebära.

Jag hoppas därför att riksdagen rätt snart skall få överväga fastighetsskattens definitiva — jag säger definitiva! — avskaffande.

Sedan har vi folkpartiets lilla bidrag, som ju går ut på att man skulle minska taxeringsvärdena genom ett skattefritt avdrag på 20 000 kronor — det skulle gälla alla fastigheter. Detta avdrag skulle verka mycket olika för enfamiljsvillorna, beroende på de skuldbördor som där till äventyrs finns. I tvåfamiljsfastigheterna uppkommer ju frågan, om denna skatteminskning på ungefär 100 kronor skall åtnjutas av hyresvärderna, som bor på nedre botten, eller av hyresgästen, som bor i övre våningen, eller hur en fördelning eljest skall ske. Jag förmodar, att det inte är bara valtaktiska synpunkter som ligger bakom förslaget, utan också en viss altruism. Men hur skall denna fördelningsfråga lösas. Och när man kommer till bostadsrättsföreningarna med deras miljonfastigheter, vad betyder då skattefriheten för 20 000 kronor? Det blir praktiskt taget ingenting för de enskilda lägenhetsägarna. För oss andra, som bor i hyreshus, betyder det likaledes praktiskt taget ingenting. Jag räknar med att det för min del kanske skulle betyda 1 krona per år. Jag skulle be att få tacka folkpartiet, om den där kronan verkligen minskade min hyra, men jag tror inte så mycket på det.

Men det är så, som folkpartiet lägger upp sina reformer. Partiet försöker inte vara rationellt. Det irrationella är ju betecknande för folkpartiets politik i allmänhet, och så är det även i detta speciella fall.

Det hör ju också till saken att herr

Spetz, som inte har någon förhoppning om att riksdagen skall bifalla detta irrationella förslag, ändå hoppas att frågan skall utredas av Kungl. Maj:t, varvid man skall se, om förslaget till äventyrs kan vara av värde. Jag tycker att riksdagen skulle följa herr Spetz och låta förslaget komma i utredningspåsen jämte alla andra frågor och därefter upptas till slutligt avgörande av Kungl. Maj:t och riksdagen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag i ärendet.

Herr VELANDER (h):

Herr talman! Det är möjligt att kammararens ledamöter kunde bli påverkade av herr Sjödahls uppgift om den stegring av den kommunala utdebiteringen, som i visst fall skulle inträda, i händelse av fastighetsskattens eliminerande. Det finns visserligen en liten församling i en kommun i Stockholms län, där det vid den tidpunkt, då skattelagssakkunniga sysslade med hithörande spörsmål, skulle inträda en höjning av utdebiteringen med 3 kronor 45 öre. Men det är att lägga märke till att detta är det enda extrema fall, som har påvisats. Det är också uppenbart, att skatteunderlaget i denna lilla församling är sådant, att det under alla förhållanden är påkallat att skatteutjämningen sätter in. Med utgångspunkt från skattelagssakkunnigas utredningar kommer man fram till att borttagandet av fastighetsskatten skulle medföra en genomsnittlig höjning av den kommunala utdebiteringen med 40 öre. Jag skulle emellertid tro, att den genomsnittliga höjningen i dagens läge är avsevärt lägre på grund av den inkomststegring, som inträffat sedan dess.

Sedan var herr Sjö Dahl inne på att ett bifall till högermotionerna skulle betyda ett skattebortfall för samtliga kommuner på 35 miljoner kronor. Därvid har han tagit hänsyn till både jordbruksfastigheter och fastigheter av annan fastighets natur. Jag är dock inte säker på att siffran håller i nuvarande läge. Men även om den skulle göra det, vill jag erinra om att vi helt nyligen behandlat en kungl. proposition — omnämnd i mitt ti-

Om vissa ändringar beträffande fastighetsbeskattningen

digare anförande — då man inte var så förfärligt rädd om kommunernas skatteunderlag. Det gällde propositionen nr 59 angående förenklingen av deklarations- och taxeringsförfarandet genom införandet av vissa schablonavdrag m. m. I propositionen beräknades, att ett genomförande av dess förslag skulle medföra ett skattebortfall för kommunerna på inte mindre än 99 miljoner kronor. Jag skulle för min del vilja deklarerat att det ur min synpunkt skulle vara mycket angelägnare att genomföra den rationalisering av vårt skattesystem, som fastighetsskattens avlyftande skulle innebära, än genomförandet av vissa förslag enligt propositionen nr 59.

Herr SPETZ (fp):

Herr talman! Herr Sjö Dahl ironiserade i sin vanliga stil över den motion, som jag hade tillåtit mig att väcka. Han kallade den irrationell. Jag vet inte vilken innebörd han lägger i detta ord. Jag skulle kunna returnera det och säga att den kritik han riktade mot mig också var irrationell. Han undrade på vilket sätt fördelningen skulle ske, om ett sådant här skattefritt avdrag gjordes. Ja, på vilket sätt fördelades lindringen av fastighetsskatten, när man sänkte repartitionstalet från fem till fyra? På vilket sätt skall man fördela vinsten om man tar bort fastighetsskatten, herr Sjö Dahl? Jag måste säga att kritiken är i högsta grad irrationell.

Herr Sjö Dahl menade att jag skulle ha sagt att jag hemställde att Kungl. Maj:t skulle utreda denna fråga. Nej, herr Sjö Dahl, den saken är redan utredd. Den är utredd av 1950 års skattelagssakkunniga, som hade kastat fram tanken, att i samband med att hyresvärdet ifrån dessa fastigheter skulle taxeras enligt en viss schablonmetod skulle man som kompensation få göra ett visst bottenavdrag. Vad jag här hemställde om var att man vid det fortsatta övervägandet av fastighetsskattens avveckling skulle ta även denna väg i beaktande, alltså jämsides med att man överväger en avveckling genom att sänka repartitionstalet.

Herr SJÖDAHL (s):

Herr talman! Det sista herr Spetz sade vittnar ändå om att jag hade rätt i min anmärkning att Kungl. Maj:t jämte andra ting även skulle överväga 20 000-kronorsavdraget. När jag talade om att det var irrationellt — herr Spetz ansåg sig inte kunna begripa det, vilket väl var en underskattning av hans intelligens — menade jag att ett avdrag med 20 000 kronor per fastighet skulle ställa sig ytterst olika i olika fall. Om fastigheten är taxerad endast till 20 000 kronor, blir den ju fri, och är den taxerad till 40 000 kronor, blir den fri till hälften. Men är den taxerad till en miljon eller två miljoner, så blir det ju bara fråga om en ytterst liten bråkdel av värdet. Slår man ut de 20 000 kronor på de 100 hyresgästerna i en miljonfastighet, då blir det en ytterst ringa vinst för de många och emellanåt fattiga hyresgästerna, men det blir en större vinst för den som själv äger den lilla fastigheten. Det blir en olikhet i beskattningen, och vi skall ju sträva efter jämlikhet i beskattningen — det är rationellt.

Herr SPETZ (fp):

Herr talman! Bara ett par ord till. Det som herr Sjö Dahl nu sade tycker jag är det bästa beviset för att det ur kommunal synpunkt vore det bästa om fastighetsskatten avvecklades på det sätt som jag föreslagit, just därför att avdraget betyder så kolossalt litet för sådana där miljonfastigheter, medan däremot en sänkning av repartitionstalet betyder oändligt mycket mer för kommunerna.

Herr SJÖDAHL (s):

Herr talman! Det är mycket roligt att herr Spetz nu ömmar för kommunerna. Herr Spetz skulle ömma för dem ännu mer, om han avstode från att yrka bifall till motionen om att 20 000 kronor skulle plockas bort. Men herr Spetz kom alldeles bort ifrån min fråga om rättvisan i hans system. Det blir ingen hjälp, ingen nedsättning av hyran för de hyresgäster som bor i de stora stenfastig-

Interpellation om utredning ang. den skogliga utbildningen

heterna, när det blir avdrag på 20 000 kronor, men det blir en viss hjälp för den som bor i den lilla fastigheten och äger den själv.

Herr SPETZ (fp):

Herr talman! Herr Sjö Dahl tyckte att jag skulle ömma ännu mera för kommunerna. Hur skall jag då stålla mig, om Kungl. Maj:t föreslår att vi skall ta bort fastighetsskatten? Skall jag rösta avslag då, herr Sjö Dahl, för att ömma för kommunerna?

Sedan talade herr Sjö Dahl om rättvisa. Men vilken rättvisa ligger i det förenklingssystem som vi har antagit, alltså det schablonsystem som innebär att den som har kapital får göra ett visst avdrag? För den som har ett litet kapital betyder det mycket, det motsvarar hela hans ränteinkomst, men för den som har en eller flera miljoner betyder det ingenting. Med alla schablonavdrag förhåller det sig ju så, att de betyder mest för den som har litet men betyder litet för den som har mycket. Det tycker jag är en riktig princip.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande vardera av de båda punkterna av utskottets i förevarande betänkande gjorda hemställan.

Sedermera gjordes enligt de i fråga om punkten 1 förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i nämnda punkt hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herrar Velander och Nilsson i Svalöv vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Därefter gjordes i enlighet med de beträffande punkten 2 framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innehölls i herr Söderquists m. fl. vid betänkandet anförda reservation; och förklarades den

förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid ånyo skedd föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 20, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av priserna på fisk under budgetåret 1955/56 m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning av allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 17, i anledning av väckta motioner om utredning angående åldringarnas anpassning i produktionslivet, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Anmäldes och bordlades Kungl. Maj:ts till kammaren överlämnade proposition nr 193, med förslag till förordning om premiering av frivilligt sparande under åren 1955 och 1956.

Interpellation om utredning ang. den skogliga utbildningen

Herr JOHANSSON, ANDERS, (fp) erhöi på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Jordbruksministern har nyligen tillkallat särskilda sakkunniga för att utreda skogsvårdsverksamheten i fråga om de enskilda skogarna och därmed sammanhängande frågor. Utredningens huvudspörsmål har i direktiven angivits vara att ta ställning till huru statsmakernas medverkan att åstadkomma en förbättrad skogsvård och ökad virkesavkastning vid de enskilda skogarna bör utformas för framtiden. I denna statsmakernas förutsatta medverkan borde självklart även ligga samhällets stöd i fråga om den skogliga utbildningen. Denna fråga har emellertid endast berörts i förbigående i direktiven, varför det förefaller oklart huruvida och i vad mån utredningen skall ingå på dessa frågor. Det torde dock vara ytterst önskvärt att dessa spörsmål uppmärksammades i detta sammanhang. Härvid vill jag särskilt fästa uppmärksamheten på det ökade skogsutbildningsbehovet i södra

Interpellation om utredning ang. den skogliga utbildningen

Sverige. De nuvarande skogsskolorna ligger alla förutom en i norra och mellersta Sverige, vilket får anses motiverat med hänsyn till det svenska skogsbrukets hittillsvarande geografiska fördelning. Den förskjutning mot södra Sverige av virkesförråden, som på senare år redovisats i riksskogstaxeringen, torde emellertid motivera att frågan om ökad utbildning av skogliga fackmän i södra Sverige upptas till snar prövning. Speciellt bör därvid uppmärksammas de särskilda skogsvårdsproblem, som finns i sydvästra Sverige med dess höga nederbördssiffror. Med hänsyn till bondeskogsbrukets starka ställning i södra Sverige torde vid den nya skogsskola, som enligt min mening borde inrättas med elevrekrytering från dessa delar av vårt land, bondeskogsbrukets speciella problem särskilt beaktas.

Med hänvisning till det här anförda

anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få framställa följande fråga:

Vill herr statsrådet meddela den nyligen tillsatta skogsvårdsutredningen utvidgade direktiv i syfte att utredningen även måtte uppta frågan om den skogliga utbildningen, varvid särskild uppmärksamhet ägnas frågan om den skogliga utbildningen i södra Sverige?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågakvarande spörsmål finge framställas.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.28.

In fidem
Per Bergsten